

Susanne Kuha

SIVIILIEN KESKEISYYDEN KEHITYS KANSAINVÄLISESSÄ YHTEISÖSSÄ YK:N PERUSTAMISEN JÄLKEISENÄ AIKANA

Johtamisen ja talouden tiedekunta

Pro gradu -tutkielma

Heinäkuu 2019

TIIVISTELMÄ

Susanne Kuha: Siviilien keskeisyyden kehitys kansainvälisessä yhteisössä YK:n perustamisen jälkeisenä aikana
Pro gradu -tutkielma
Tampereen yliopisto
Politiikan tutkimuksen tutkinto-ohjelma
Heinäkuu 2019

Tässä pro gradu -tutkielmassa tarkastellaan, miten siviilien keskeisyys kansainväliselle yhteisölle on kehittynyt YK:n ensimmäisestä yleiskokouksesta vuonna 1946 vuoteen 2017. Siviilien keskeisyyttä kansainvälisessä yhteisössä ei ole juuri tutkittu, vaikka kysymys on erittäin keskeinen niin kansainvälisen politiikan tutkimukselle kuin käytännön siviilien suojelunkin kannalta. Aihepiirin keskusteluissa siviilien asemaa konflikteissa pidetään yleisesti tänä päivänä erittäin huonona, mutta samanaikaisesti siviilien suojelun normatiivista viitekehystä pidetään yhtenä vahvimista. Siviilien suojelun normatiivista viitekehystä ei kuitenkaan ymmärretä kunnolla. Siviilien nähdään nousseen kansainvälisen yhteisön agendalle 1990-luvulla, mutta tutkimustietoa 1990-lukua edeltävästä tilanteesta ei ole juurikaan olemassa eikä siten ole mahdollista arvioida, kuinka siviilien keskeisyys on kehittynyt. Onko huoli siviileistä yhteydessä siviilien hädänalaisuuteen vai pikemminkin yhteydessä siviilien suojelun normatiivisen viitekehysten kehitykseen? Onko huoli siviileistä todella koko kansainvälisen yhteisön jakama? Näitä kysymyksiä tarkastelen pro gradu -tutkielmassani.

Tutkimuksessa käytetään YK:n yleiskokousta kansainvälisen yhteisön edustajana, ja ilmiön mainintoja sen keskeisyyden indikaattorina. Analyysi toteutetaan analyysin kvantitatiivisella sisällönanalyysillä. Tutkimukseni aineistona ovat kaikki YK:n yleiskokouksen päätöslauselmat vuosien 1946–2017 aikana sekä YK:n yleiskokouksen yleispuheenvuorot vuosien 1970–2017 aikana. Lisäksi aineistoon kuuluu demokraattisuutta mittaava Polity IV -aineisto, aseellisia konflikteja tarkasteleva UCDP/PRIO:n Armed Conflict Dataset -aineisto sekä Maailmanpankin valtioiden tuloluokka -aineisto. Päätöslauselma- ja yleispuheenvuoroaineistojen tuloksia siviilien keskeisyyden kehityksestä verrataan tuloksia mahdollisesti selittäviin tekijöihin eli valtioiden tuloluokkiin, regiimityyppeihin, maaryhmiin sekä konfliktin ja uhrilastoihin. Lisäksi siviilien keskeisyyden kehitystä verrataan systemaattisesti ihmisoikeuksien keskeisyyden kehitykseen, jotta tulokset on mahdollista asettaa kontekstiinsa.

Analyysin perusteella vaikuttaa siltä, että siviilien keskeisyyden kehityksessä on tapahtunut merkittävä muutos. Siviilien maininnat ovat olleet erittäin vähäisiä YK:n yleiskokouksen päätöslauselmissa kylmän sodan päättymiseen saakka, mistä lähtien siviilimaininnat ovat kasvaneet lähes jatkuvasti. Kasvu on ollut suurinta 2010-luvulla, jolloin mainintojen määrä on kaksinkertaistunut pelkästään 2010-luvun ensimmäisen puoliskon aikana. Selittäviä tekijöitä vasten tarkasteltuna siviilien keskeisyyden kasvu vaikuttaa olevan yhteydessä pikemminkin ihmisoikeuksien mainintojen määrään ja siviilien suojelun normatiivisen viitekehysten kehitykseen kuin siviilien tosiasialliseen tilanteeseen taistelukentillä. Huoli siviileistä vaikuttaa olevan laajasti kansainvälisen yhteisön jakama eikä vain esimerkiksi läntisten valtioiden ajama kysymys.

Tutkielman kenties keskeisin tulos on, että siviilien keskeisyys kansainväliselle yhteisölle, tai ainakin YK:n yleiskokoukselle, on varsin uusi ilmiö. Vaikka siviilien suojelun normatiivinen viitekehys johdetaan usein toisen maailmansodan jälkeiseen aikaan, YK:n varhaisvuosina siviileistä ei juuri lainkaan puhuttu, ja muutos suhtautumisessa on tapahtunut vasta 1990-luvulla. Tutkielma herättää monia aiheita jatkotutkimuksille, joissa ymmärrystä siviilien keskeisyydestä voidaan tämän tutkielman avauksen perusteella syventää.

Avainsanat: siviilit, siviilien suojelu, YK, kansainvälinen yhteisö, ihmisoikeudet

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck –ohjelmalla.

SISÄLLYSLUETTELO

1. JOHDATUS TUTKIMUSTEHTÄVÄÄN	1
2. SIIVILIEN JA SIVIILIEN SUOJELUN PROBLEMATIIKKA	12
2.1. Siviilit ja siviilien suojele	12
2.2. YK kansainvälisen yhteisön ilmentäjänä sekä sen suhde siviileihin	19
2.3. Siviilien asema historiallisesti	26
2.4. Aiempi tutkimus	30
3. AINEISTO JA MENETELMÄ	32
3.1. YK:n yleiskokouksen päätöslauselmat, yleispuheenvuorot ja muut aineistot	32
3.2. Kvantitatiivinen sisällönanalyysi	41
4. TULOKSET	50
4.1. Siviilien keskeisyyden kehittyminen	50
4.2. Selittävät tekijät	61
4.2.1. Maaryhmä	61
4.2.2. Tuloluokka	65
4.2.3. Regiimityyppi	69
4.2.4. Konflikti- ja uhrilastot	72
5. JOHTOPÄÄTÖKSET	77
LÄHDELUETTELO	84

TAULUKKOLUETTELO

Taulukko 1: Inhimillistymisen eri käsitteet.....	9
Taulukko 2: Tutkielman primääriaineistot.....	33
Taulukko 3: Analyysikategoriat eli sanasto.....	46

KUVALUETTELO

Kuva 1: Valtio-osapuolen sisältävien aseellisten konfliktien määrät vuosina 1946–2016. Lähde: Roser 2018.	17
Kuva 2: Valtio-osapuolen sisältävien aseellisten konfliktien uhriluku per 100 000 henkilöä eroteltuna konfliktityypin mukaan 1946–2016. Lähde: Roser 2018.	18
Kuva 3: Esimerkki ristiintaulukoinnista analyysin kategorioilla.	44
Kuva 4: Esimerkki asiasana kontekstissaan -toiminnosta hakusanalla "protection of civilians".....	45
Kuva 5: Esimerkki vastaavuustaulukosta analyysin kategorioilla.	48
Kuva 6: Siviilimainintojen määrä valtioittain maantieteellisesti esitettynä.....	58
Kuva 7: 20 eniten siviili-kategorian tai ihmisoikeudet-kategorian ilmaisuja maininnutta valtiota maantieteellisesti esitettynä.	60

KUVIOLUETTELO

Kuvio 1: Päätöslauselmien ja päätösten määrän kehitys 1946–2017.	40
Kuvio 2: Yleispuheenvuorojen määrän kehitys verrattuna jäsenmaiden määrän kehitykseen 1970–2017.....	40
Kuvio 3: Siviili-kategorian mainintojen määrä päätöslauselmissa 1946–2017.	51
Kuvio 4: Siviili-kategorian mainintojen määrä yleispuheenvuoroissa 1970–2017.....	52
Kuvio 5: Siviili-kategoriaan kuuluvan ilmaisun vähintään kerran mainitsevien yleispuheenvuorojen osuus kaikista yleispuheenvuoroista (%).	53
Kuvio 6: Siviili-kategorian mainintojen määrät päätöslauselmissa ja yleispuheenvuoroissa.....	54
Kuvio 7: Ihmisoikeudet-kategorian mainintojen määrät päätöslauselmissa ja yleispuheenvuoroissa.	55
Kuvio 8: Siviili-kategorioiden mainintojen määrän kehitys päätöslauselmissa verrattuna ihmisoikeuksien mainintoihin.....	56

Kuvio 9: Siviili-kategorian mainintojen määrän kehitys päätöslauselmissa verrattuna sota-kategorian mainintoihin.....	57
Kuvio 10: Maaryhmien pitämien yleispuheenvuorojen prosenttiosuus kaikista pidetyistä yleispuheenvuoroista 1970–2017 (%).	62
Kuvio 11: Siviilit vähintään kerran mainitsevien yleispuheenvuorojen osuus kaikista maaryhmän yleispuheenvuoroista verrattuna ihmisoikeuksiin (%).	63
Kuvio 12: Siviilit vähintään kerran mainitsevien yleispuheenvuorojen ajallinen kehitys sekä maaryhmien osuudet (%).	64
Kuvio 13: Ihmisoikeudet vähintään kerran mainitsevien yleispuheenvuorojen ajallinen kehitys sekä maaryhmien osuudet (%).	65
Kuvio 14: Yleispuheenvuoron esittäneiden valtioiden tuloluokat 1970–2017 (%).	66
Kuvio 15: Siviilit vähintään kerran mainitsevien yleispuheenvuorojen osuus tuloluokan yleispuheenvuoroista (%).	66
Kuvio 16: Ihmisoikeudet vähintään kerran mainitsevien yleispuheenvuorojen osuus tuloluokan yleispuheenvuoroista (%).	67
Kuvio 17: Siviilit vähintään kerran mainitsevien yleispuheenvuorojen ajallinen kehitys sekä tuloluokkien osuudet (%).	68
Kuvio 18: Ihmisoikeudet vähintään kerran mainitsevien yleispuheenvuorojen ajallinen kehitys sekä tuloluokkien osuudet (%).	68
Kuvio 19: Yleispuheenvuoron esittäneiden valtioiden hallintomuoto 1970–2017 (%).	70
Kuvio 20: Siviilit vähintään kerran mainitsevien yleispuheenvuorojen osuus regiimityypin kaikista yleispuheenvuoroista verrattuna ihmisoikeuksiin (%).	70
Kuvio 21: Siviilit vähintään kerran mainitsevien yleispuheenvuorojen ajallinen kehitys sekä regiimityyppien osuudet (%).	71
Kuvio 22: Ihmisoikeudet vähintään kerran mainitsevien yleispuheenvuorojen ajallinen kehitys sekä regiimityyppien osuudet (%).	72
Kuvio 23: Siviilit vähintään kerran mainitsevien yleispuheenvuorojen osuus kaikista aseelliseen konfliktiin osallistuneiden ja ei-osallistuneiden valtioiden yleispuheenvuoroista (%).	73
Kuvio 24: Siviilit vähintään kerran mainitsevien yleispuheenvuorojen ajallinen kehitys sekä osallisuus aseelliseen konfliktiin (%).	74
Kuvio 25: Siviili-kategorian mainintojen määrän kehitys päätöslauselmissa verrattuna konfliktien määrän kehitykseen UCDP/PRIO:n konfliktidatassa 1946–2017.	75
Kuvio 26: Siviili-kategorian mainintojen määrän kehitys päätöslauselmissa verrattuna uhrimäärien kehitykseen UCDP/PRIO:n konfliktidatassa 1946–2017.	76
Kuvio 27: Siviili-kategorian mainintojen määrän kehitys yleispuheenvuoroissa verrattuna uhrimäärien kehitykseen UCDP/PRIO:n konfliktidatassa 1946–2017.	77

1. JOHDATUS TUTKIMUSTEHTÄVÄÄN

Siviilien ja siviilien suojelun on sanottu nousseen ennennäkemättömään asemaan kansainvälisen yhteisön huolenaiheena (ks. esim. Schütte, 2014, 114).¹ Siviilejä käsittelevään keskusteluun liittyy kuitenkin useita keskenään ristiriitaisia väittämiä. Hallitsevana väittämänä näyttäytyy usein oletus siitä, että siviilien asema konflikteissa on tänä päivänä erittäin huono, ellei jopa huonompi kuin koskaan (vrt. esim. Rimaila, 20.4.2019; McVeigh, 8.1.2018). Samanaikaisesti kuitenkin siviilien suojelun normatiivista viitekehystä pidetään yhtenä vahvimmista (ks. esim. Kinsella, 2011, 3), ja siviilien suojelun periaatetta on esitetty jopa kansainvälisen järjestyksen uudeksi peruskiveksi (Slaughter & Burke-White, 2004, 1–2). Siviilien suojelun perustan luoneet Geneven vuoden 1949 yleissopimukset ovat universaalisti hyväksytyt (Tannenwald, 2017, 1). Tästä huolimatta Yhdistyneiden Kansakuntien (jatkossa YK) nykyinen pääsihteeri António Guterres muistutti tuoreimmassa siviilien suojelun raportissaan, että vuonna 2019 Geneven yleissopimusten² solmimisesta on kulunut 70 vuotta ja toisaalta vuonna 2019 siviilien suojelu on ollut 20 vuotta YK:n turvallisuusneuvoston agendalla. Pääsihteeri toteaa, että on aihetta merkittävään huoleen, sillä siviilien suojelun normatiivisen viitekehyksen vahvistumisesta huolimatta siviilien suojelun tilanne on traagisen samankaltainen tänään kuin 20 vuotta sitten. (YK, 2019.)

YK:n pääsihteerin raportti kuvastaa tyypillistä diagnoosia siviilien tilanteesta: vaikka normatiivisen viitekehyksen katsotaan kehittyneen ja parantuneen 1990-luvusta lähtien, sen ei koeta juurikaan vaikuttaneen siviilien tosiasialliseen tilanteeseen taistelukentillä.

¹ Siviili on henkilö, joka ei ole asevoimien jäsen (Geneven yleissopimusten lisäpöytäkirja I, 1977, artikla 50). Ks. tarkemmaksi määritelmäksi luvun 2.1. alku. Siviilien suojelu puolestaan on haastava määritellä. Yksi osa haastavuutta on siviilin määritelmän hankaluus, mutta haastavuutta lisää se, että käsite on sekä YK:n sisäinen temaattinen käsite (protection of civilians, PoC), humanitaaristen järjestön toimintamuoto että akateeminen tutkimuskohde. YK käyttää useimmiten siviilien suojelua viittamaan monenlaisiin toimiin, joilla suojellaan siviilejä fyysiseltä väkivallalta (Sewall, 2014, 212), humanitaariset järjestöt viittaavat usein ”kaikkiin toimiin, jotka pyrkivät saavuttamaan täyden kunnioituksen yksilön oikeuksille relevanttien oikeusalojen mukaisesti” (Claire, 2018, n.a.) ja tutkimuskirjallisuudessa siviilien suojelu määritellään useimmiten uudestaan kyseisen tutkimuksen tarpeisiin. Tässä tutkimuksessa siviilien suojelulla viitataan ilmiöön, joka pyrkii säästämään siviilejä aseellisten konfliktien vaikutuksilta, ei välttämättä vain fyysiseltä väkivallalta.

² Geneven vuoden 1949 yleissopimuksiin kuuluu sopimus maasotavoimiin kuuluvien haavoittuneiden ja sairaiden aseman parantamisesta, sopimus merisotavoimiin kuuluvien haavoittuneiden, sairaiden ja haaksirikkoutuneiden aseman parantamisesta, sopimus sotavankien kohtelusta ja sopimus siviilihenkilöiden suojelemisesta sodan aikana. Sopimuksien ensimmäinen lisäpöytäkirja kansainvälisten aseellisten selkkausten uhrien suojelemisesta laajentaa suojelua kansainvälisissä konflikteissa, toinen lisäpöytäkirja kansainvälistä luonnetta vailla olevien selkkausten uhrien suojelemisesta laajentaa suojelua ei-kansainvälisissä konflikteissa. (Geneven sopimus maavoimien haavoittuneiden ja sairaiden aseman parantamisesta, 1949; Geneven sopimus merisotavoimiin kuuluvien haavoittuneiden, sairaiden ja haaksirikkoutuneiden aseman parantamisesta, 1949; Geneven sopimus siviilihenkilöiden suojelemisesta sodan aikana, 1949; Geneven sopimus sotavankien kohtelusta, 1949; Geneven yleissopimusten lisäpöytäkirja kansainvälistä luonnetta vailla olevien aseellisten selkkausten uhrien suojelemisesta (I pöytäkirja), 1977; Geneven yleissopimusten lisäpöytäkirja kansainvälisten aseellisten selkkausten uhrien suojelemisesta (II pöytäkirja), 1977.)

Normatiivisesta kehityksestä huolimatta ongelmaksi nähdään modernien konfliktien asymmetrisestä luonteesta johtuva siviilien suojelun sääntöjen noudattamisen puute taistelukentillä. (Ks. esim. ICRC, 2007, 721; McKeogh, 2007.) Tämä ei kuitenkaan ole tyydyttävä selitys kansainvälisen politiikan tutkimuksen kannalta. Mikäli asia on, kuten YK:n pääsihteeri sen esittää, vaikuttaa siltä, ettei edes erittäin vahvaksi nähdyllä normatiivisella viitekehysellä ole merkitystä. Ennen kuin näin merkittävä väite voidaan esittää, on oltava varmoja väitteistä sen taustalla eli onko siviilien suojelun normatiivinen viitekehys vahvistunut, ja toisaalta onko siviilien tilanne edelleen samankaltainen kuin 20 vuotta sitten.

Siviilien tilannetta taistelukentillä on yllättävän haastava arvioida, koska uhritilastot ovat epätäydellisiä, ne eivät yleensä tee eroa siviiliuhrien ja sotilasuhrien välillä eikä ole selvää, miten ”siviili” tai ”uhri” määritellään (Daponte, 2007; Roberts, 2010; Epps, 2013, 323–324) ja koska nämä ongelmat ovat erityisen suuria tilastoissa ennen 1980-luvun puoliväliä (Melandar, Öberg, & Hall, 2009, 515). Käytettävissä olevat tilastot kuitenkin viittaavat siihen, että konfliktien uhrimäärät ovat olleet jatkuvasti laskussa toisesta maailmansodasta lähtien, huolimatta esimerkiksi 2010-lukua hallinneista Syyrian ja Jemenin konflikteista (ks. Roser 2018). Uhritilastot eivät toisaalta kerro koko totuutta konfliktien aiheuttamasta kärsimyksestä, koska ne eivät yleensä sisällä esimerkiksi konflikteista aiheutuvien nälänhätien tai tautien uhreja, seksuaalisen väkivallan uhreja tai pakolaismääriä. Lisäksi mikään taho ei systemaattisesti seuraa valtioiden kansainvälisen humanitaarisen oikeuden noudattamista (vrt. Hammargren, 2014). Kaiken kaikkiaan siviilien tosiasiallista tilannetta taistelukentillä on hankala luotettavasti arvioida tiedon puutteen vuoksi.

Siviilien suojelun viitekehysten kehitystä on helpompi tarkastella. Siviilien suojeleminen varsinaisena temaattisena käsitteenä nousi 1990-luvun lopussa YK:ssa (YK, 1999a; YK, 1999b). Sittemmin siviilien suojelusta on tullut rauhanturvaamisen ydinalue (Bellamy, 2016, 122) ja siviileihin kohdistuvaa väkivaltaa pidetään uhkana kansainväliselle rauhalle ja turvallisuudelle (Hultman, 2013, 62). Lähes kaikki YK:n turvallisuusneuvoston konflikteihin liittyvät päätöslauselmat mainitsevat siviilien suojelemaan liittyvät huolenaiheet (Shesterinina & Job, 2016, 242) ja suojeleksi luokiteltavien toimien rahoitus on kasvanut merkittävästi: rahoitus on yli kymmenkertaistunut 15 vuoden aikana ja oli vuonna 2016 yli 1,3 miljardia dollaria (Claire, 2018, n.a.). Voidaankin sanoa, että tänä päivänä on olemassa kansainvälisesti jaettu normi siitä, että siviilejä tulisi suojella sodan aiheuttamalta väkivallalta. Normi on niin vahva, että kansainvälinen yhteisö toteuttaa humanitaarisia interventioita, eli jopa osallistuu väkivaltaisuuksiin, suojellakseen siviilejä, sen sijaan, että suojele ymmärrettäisiin pelkäksi harmilta säästämiseksi (Gade, 2010, 220).

Tästä huolimatta siviilien suojelun normatiivista viitekehystä ei kokonaan ymmärretä. 1990-luvulla siviilit nousivat ensimmäistä kertaa korkealle kansainvälisen yhteisön agendalle (YK, 1999a), mutta sitä edeltävästä tilanteesta on haastava saada selvää kuvaa. Kuinka paljon ja

milloin siviilien keskeisyys kansainvälisessä yhteisössä on muuttunut? Siviilien suojelun perusta luotiin toisen maailmansodan jälkeen Geneven yleissopimusten, YK:n peruskirjan ja ihmisoikeuksien yleismaailmallisen julistuksen myötä, joten siviilien on täytynyt olla jossain määrin kansainvälisen yhteisön agendalla jo tuolloin. Tunteamatta lähtötilannetta toisen maailmansodan jälkeen, on mahdoton arvioida, onko siviilien keskeisyyden kehitys ollut lineaarista tai onko 2010-luku siviileille annetun huomion huippupiste. Entä korreloiko huoli siviileistä konfliktien uhrilukuihin, ottaen huomioon ristiriitaisen havainnon siitä, että vaikka siviileistä huolehtimisen oletetaan kasvaneen, tosiasialliset uhriluvut sekä konfliktimäärät ovat olleet laskussa 1990-luvusta lähtien (Roser 2018)? Vai onko huoli siviileistä pikemminkin yhteydessä ihmisoikeuksille³ annettuun huomioon? Mitkä valtiot tai valtioryhmittymät antavat siviileille eniten huomiota – onko siviilien tilanne konflikteissa todella koko kansainvälisen yhteisön jakama huolenaihe? Näitä kysymyksiä tarkastelen pro gradu -tutkielmassani.

Tutkielman perustavanlaatuinen tutkimuskysymys on ensinnäkin, miten siviilien keskeisyys kansainvälisessä yhteisössä⁴ on muuttunut YK:n perustamisen jälkeisenä ajanjaksona. Lisäksi kyse on kahden työhypoteesin arvioimisesta. Kirjallisuuden perusteelta muodostettu ensimmäinen oletukseni on, että kansainvälinen yhteisö on pitänyt siviileitä keskeisenä kysymyksenä 1990-luvusta alkaen. Tämän työhypoteesin vastakohta olisi tulos, jonka mukaan siviileitä pitävät keskeisinä vain valtiot, joilla on siihen jonkinlainen oma intressi tai esimerkiksi vain läntiset valtiot – eli kyse ei olisi kansainvälisen yhteisön yhteisesti jakamasta normista, vaan polarisoituneesta ja poliittisesta kysymyksestä. Toinen kirjallisuudesta johdettu oletus on, että siviilien keskeisyyden kehitys on yhteydessä kansainvälisen yhteisön vastaavanlaisten normien, kuten ihmisoikeuksien, kehitykseen. Tälle vastakkainen tulos olisi, jos siviilien keskeisyyden kehitys noudattelisi paremminkin siviilien tosiasiallisen – joskin vaikeasti mitattavan – hädän määrää.

Nämä kirjallisuudesta johdetut väitteet ovat siten seuraavat:

1. Siviilit ovat keskeisiä kansainväliselle yhteisölle, eivät vain tietyille valtioryhmille.
2. Siviilien keskeisyyden kehityksen muutos on enemmän yhteydessä siviilien suojelun normatiivisen viitekehyksen kehitykseen kuin siviilien tosiasialliseen hädänalaisuuteen.

³ Ihmisoikeuksilla tarkoitetaan universaaleja, perustavanlaatuisia oikeuksia, joiden tarkoitus on turvata jokaiselle ihmiselle ihmisarvoinen elämä (YK 1948).

⁴ Englantilaisen koulukunnan käsitteistöllä ilmaistuna tässä tutkielmassa kansainvälisellä yhteisöllä tarkoitetaan valtioiden yhteisöä (engl. society of states tai international society), kuten Hedley Bull (1977) sen määrittelee: "[kansainvälinen yhteisö] on olemassa, kun joukko valtioita, tietoisina jaetuista intresseistä ja arvoista, muodostaa yhteisön siinä mielessä, että he kokevat olevansa sidottuja yhteisiin sääntöihin suhteessa toisiinsa ja osallistuvat yhteisten instituutioiden toimintaan" (Bull, 1977, 13). Tarkemmaksi kansainvälisen yhteisön määritelmäksi sekä YK:sta kansainvälisen yhteisön edustajana ks. myöhemmin tässä luvussa ja luku 2.2.

Tässä pro gradu -tutkielmassa tutkin, miten siviilien keskeisyys kansainväliselle yhteisölle on kehittynyt YK:n ensimmäisestä yleiskokouksesta vuonna 1946 vuoteen 2017. Tutkimukseni aineistona ovat kaikki YK:n yleiskokouksen päätöslauselmat kyseiseltä ajanjaksolta, sekä YK:n yleiskokouksen yleispuheenvuorot vuosien 1970–2017 aikana. Lisäksi aineistoon kuuluu demokraattisuutta mittaava Polity IV -aineisto (M. Marshall, Gurr, & Jaggers, 2018), UCDP/PRIO:n Armed Conflict Dataset -aineisto, jossa tarkastellaan, onko valtio osallisena aseelliseen konfliktiin (Pettersson & Eck, 2018) sekä Maailmanpankin valtiot tuloluokkiin jakava aineisto (World Bank, 2018). Toteutan analyysin kvantitatiivisella sisällönanalyysillä. Tutkimuskysymykseni on

1. Miten siviilien keskeisyys kansainvälisessä yhteisössä on muuttunut YK:n perustamisen jälkeisenä ajanjaksona YK:n yleiskokouksen päätöslauselmien ja yleispuheenvuorojen perusteella?

Tutkimuskysymykseen vastaamiseen liittyvät tukikysymykset ovat

- 1.1. Ovatko siviilit keskeisiä koko kansainväliselle yhteisölle eivätkä vain tietyille valtioryhmille?
- 1.2. Onko siviilien keskeisyyden kehityksen muutos enemmän yhteydessä siviilien suojelun normatiivisen viitekehyksen kehitykseen vai siviilien tosiasialliseen hädänalaisuuteen taistelukentillä?

Yhtenä tutkimuksen keskeisistä käsitteistä on ”keskeisyys” (engl. salience). Keskeisyys on yleensä valtio-oppiin yhdistetty käsite, joka yleensä viittaa jonkin poliittisen kysymyksen keskeisyyteen äänestäjien, kansan tai puolueen parissa (Chaney, 2014, 97; Etzioni, 2016, 239). Kansainvälisessä politiikassa keskeisyyden käsite on vähäisesti käytetty. Yhdeksi syyksi tälle on nähty, että keskeisyys rikkoo edelleen vaikutusvaltaisen kansainvälisen politiikan teorian, realismin, perusolettamuksia. Realismi olettaa, että valtioiden käytöksen keskeisin määräävä tekijä on valtioiden suhteellinen valta, mikä tekee kysymysten keskeisyyden määrittämisestä epärelevanttia. Muun muassa Amitai Etzioni kuitenkin osoittaa, että myös valtioilla voidaan katsoa olevan eri keskeisyyden omaavia kysymyksiä (ks. Etzioni, 2016). Jos yksittäisellä valtiolla on olemassa enemmän keskeisiä kysymyksiä ja vähemmän keskeisiä kysymyksiä, myös pääasiassa valtioista koostuvalla kokonaisuudella eli kansainvälisellä yhteisöllä voi tällöin nähdäkseni olla keskeisiä ja vähemmän keskeisiä kysymyksiä.

Siviileiden keskeisyydellä kansainvälisessä yhteisössä on paljon merkitystä, kun arvioidaan, miten siviilien asemaa voitaisiin parantaa. Esimerkiksi tutkimustulos, jonka mukaan siviileistä keskustellaan paljon vähemmän kuin yleisesti oletetaan eli kenties siviilien suojelun

normatiivinen viitekehys olisi oletettua heikompi, olisi merkittävä, koska tuolloin tärkeä osa vaikuttamisstrategiaa siviilien aseman parantamiseksi olisi lisätä huomiota siviileihin. Lisäksi on tärkeä ymmärtää, missä yhteydessä siviileistä puhutaan: onko huomio reaktiivista eli vain konfliktien yhteydessä tapahtuvaa, vai liittyykö se ihmisoikeuksiin, mikä viittaisi siihen, että oikeusperustainen ajattelu olisi todella levinnyt myös aseellisiin konflikteihin? Toisaalta tutkimuksella on implikaatioita kysymykselle siitä, onko YK:n yleiskokouksen puheenaiheilla merkitystä. Siviilien suojelun tiedetään lisääntyneen monin konkreettisin tavoin niin YK:ssa kuin muuallakin 1990-luvulta alkaen, joten voidaan olettaa, että siviileillä on jonkinasteinen keskeisyys YK:n yleiskokouksessa. Mikäli kuitenkin siviilit eivät ollenkaan näkyisi YK:n yleiskokouksissa, tulos asettaisi kyseisen foorumin relevanssin hieman kyseenalaiseksi.

Tässä tutkielmassa YK:ta, ja erityisesti YK:n yleiskokousta, pidetään kansainvälisen yhteisön edustajana – tutkimuskohteena ei siis sinänsä ole YK organisaationa. Kuten Jason Ralph toteaa, kaikkine vikoinensakin YK on ainoa rakenne, jonka jokseenkin uskottavasti voidaan väittää edustavan kansainvälistä yhteisöä (Ralph, 2014, 8). Kansainvälinen yhteisö on käsite, joka on laajassa politiikkojen, toimittajien ja akatemian käytössä, mutta joka voidaan määritellä erittäin monella tavalla, aina kantilaisesta ihmiskunnan yhteisöstä pelkkään moraaliseen iskulauseeseen (katsaukseksi kansainvälisen yhteisön käsitteen käytöstä ks. Peltonen, 2014, 475–479). Kansainvälinen yhteisö ymmärretään tässä englantilaisen koulukunnan käsitteistöllä ilmaistuna valtioiden väliseksi yhteisöksi (engl. international society), jonka poliittisena ilmaisuna YK toimii (vrt. Camilleri, 1998, 344). Kansainvälinen yhteisö olisi mahdollista ymmärtää myös toisaalta laajemmaksi ja toisaalta vahvemmaksi, niin sanotuksi maailmanyhteisöksi (engl. international community), mutta tässä tutkielmassa pitäydytään valtioiden välisessä yhteisössä (katsaukseksi valtioiden välisen yhteisön ja maailmanyhteisön eroihin ks. esim. Buzan & Gonzalez-Pelaez, 2005, 33–38).

Näen YK:n soveliaimmaksi valtioiden välisen kansainvälisen yhteisön edustajaksi, sillä YK:ssa ovat edustettuna lähes kaikki maailman valtiot (UNRIC, 2019).⁵ Vaikka YK:n jäsenyys ei ole ehto ”valtioudelle” eli valtio voi olla valtio olematta YK:n jäsen, YK:n jäsenyyttä on käytetty valtiuden todisteena. YK:n pitäminen kansainvälisen yhteisön parhaimpana mahdollisina edustajana ei kuitenkaan tarkoita YK:n ja kansainvälisen yhteisön olevan synonyymeja. YK:n on instituutio, jonka jäsenenä ovat useimmat maailman valtioista, mutta eivät kaikki. Lisäksi koska YK on valtioiden välinen organisaatio, määritelmällisesti sen jäsenistä uupuvat kaikki muut kansainväliset organisaatiot ja toimijat, joita kuitenkin voidaan pitää kansainvälisen yhteisön jäseninä. (Grant, 2009, 252–284.). Täten koska YK on instituutio, ei kansainvälisen yhteisön synonyymi, vaikka YK päätettäisiin lopettaa, kansainvälisen yhteisön olemassaolo ei lakkaisi (vrt. Jackson, 2003, 340).

⁵ YK:n jäsenvaltioita ovat kaikki universaalisti tunnustetut valtiot, paitsi Vatikaanivaltio. (UNRIC, 2019)

YK:n sisäisesti YK:n yleiskokous, toisin kuin esimerkiksi turvallisuusneuvosto, on foorumi kaikkien maailman valtioiden väliselle keskustelulle (Peterson, 2005, 1). YK:n yleiskokouksen päätöslauselmat ovat tilaisuus nostaa esiin kyseiselle valtioiden väliselle yhteisölle kaikista keskeisimpiä huolenaiheita (Baturu, Dasandi, & Mikhaylov, 2017; Hecht, 2016, 924). Analyysi perustuu olettamukseen, että koska YK:n päätöslauselmissa ei ole mahdollista käsitellä kaikkia mahdollisia aiheita, sinne nostetut kysymykset ovat erityisen tärkeitä kansainväliselle yhteisölle ja reflektivat sen huolenaiheita. Yleispuheenvuorot puolestaan ovat tilaisuus kaikille jäsenvaltioille nostaa esiin joka syyskuussa tärkeäksi kokemansa ulkopoliisia kysymyksiä, kansallisia prioriteetteja ja YK:n tulevalle työlle tärkeimmiksi koettuja aiheita. Yleiskokouksella on korkea poliittinen ja symbolinen merkitys, ja yleispuheenvuorojen avulla valtionjohto välittää tietoa prioriteeteistaan koko kansainvälinen yhteisölle. (Hecht, 2016, 924–925.) Käsittelen YK:ta lisää luvussa 2.2. ja yleiskokouksen päätöslauselmia ja yleispuheenvuoroja aineistona luvussa 3.1.

Tutkielman rakenne on seuraava. Luvussa 2 esittelen siviilien ja siviilien suojelun problematiikkaa sekä aikaisempaa tutkimusta siviilien asemasta kansainvälisessä yhteisössä. Luvussa 3 esittelen aineistoni sekä analyysimenetelmäni. Luvussa 4 esittelen analyysin tulokset ja luvussa 5 käsittelen johtopäätökset. Seuraavaksi esittelen tarkemmin tematiikkaa, johon tutkielma kytkeytyy sekä keskeisiä käsitteitä.

1990-luku näyttäytyy poikkeuksellisenä vuosikymmenenä kansainvälisessä politiikassa ja kansainvälisen politiikan tutkimuksessa. Kylmä sota päättyi 1990-luvun alussa ja suurvaltojen blokkipolitiikka väistyi, mikä mahdollisti esimerkiksi YK:n turvallisuusneuvoston toimintamahdollisuuksien merkittävän kasvamisen (Welsh, 2008, 537). Kansainvälinen yhteisön ajatellaan heränneen 1990-luvun useiden veristen konfliktien, kuten Ruandan ja Bosnian, edessä omaan toimimattomuuteensa (Ferris, 2011, 126–131). 1990-luvulla tapahtuikin nopeaa normatiivista kehitystä: reilun vuosikymmenen aikana etabloitiin inhimillisen kehityksen⁶ (UNDP, 1990), inhimillisen turvallisuuden⁷ (UNDP, 1994), suojeluvastuun periaatteen⁸ (YK, 2005) käsitteet YK:ssa, joissa kaikissa on keskiössä ihminen ja ihmisyys. Samoihin aikoihin kansainvälisen oikeuden saralla on nähty ihmisoikeussääntöjen

⁶ Inhimillisen kehityksen lähestymistapa on lähestymistapa kehitykseen, jossa korostuu taloudellisen kehityksen sijaan ihmisten hyvinvoinnin, mahdollisuuksien ja valintojen lisääminen (UNDP, 1990, 9-16).

⁷ Inhimillisen turvallisuuden käsite esiteltiin ensimmäistä kertaa vuonna 1994 YK:n kehitysjärjestön (UNDP:n) vuoden 1995 inhimillisen kehityksen raportissa (UNDP, 1994). Toisin kuin perinteiset valtiokeskeiset turvallisuuskäsitykset, inhimillinen turvallisuus korostaa yksilöiden turvallisuutta yli kansallisten rajojen turvaamisen, ja laajentaa turvallisuuden käsitystä kattamaan myös muun muassa terveysturvallisuuden, ruokaturvallisuuden ja taloudellisen turvallisuuden (Schütte, 2014, 129).

⁸ Määritelmäksi ja keskusteluksi suojeluvastuun periaatteesta katso luku 2.2.

ja kansainvälisen humanitaarisen oikeuden⁹ lähentymis- ja sekoittumiskehitys hyvin erilaisista lähtökohdista kumpuavista erillisistä oikeusaloista yhteiseksi ”ihmisyyden oikeudeksi” (ks. Teitel, 2011). Ihmisoikeuksien on myös nähty dominoivan 1990-luvulta alkaen ”humanitarianismin”¹⁰ toimintakenttää (Barnett, 2018).

Ihmisoikeuksien onkin sanottu olevan tämän päivän moraalinen lingua franca (Raz, 2010; Ron, Ramos, & Rodgers, 2005; Tasioulas, 2007). Sillä viitataan ihmisoikeuksista puhumisen voimaan ja levinneisyyteen: jokainen valtio on allekirjoittanut vähintään yhden ihmisoikeussopimuksen, ihmisoikeuskansalaisjärjestöjä on valtava määrä, ihmisoikeuksien noudatusta käytetään ehtona osallistumiselle erilaisiin kansainvälisiin toimiin kuten kehitysavun saamiseen ja esimerkiksi EU-jäsenyyteen, ja ihmisoikeuksia käytetään jopa oikeuttamaan sotia (Raz, 2010, 321). Ihmisoikeuksien nousu on ollut valtavan nopeaa, sillä vielä 1940-luvun alussa ei ollut olemassa ainuttakaan ihmisoikeussopimusta eikä niille omistautuneita järjestöjä (Cmiel, 2004, 117). Muutamassa vuosikymmenessä on nähty tapahtuneen ihmisoikeusvallankumouksen. Tänä päivänä laaja-alaisia ihmisoikeusrikkomuksia on miltei mahdotonta tehdä maksamatta siitä jonkinlaista poliittista hintaa, ja toisaalta hallitukset eivät voi olla tuomitsematta muiden valtioiden rikkomuksia maksamatta siitäkin jonkinlaista hintaa. (Buergenthal, 2009, 218–221.) Voidaan siis sanoa, että huolimatta siitä noudatetaanko ihmisoikeuksia tosiasiallisesti, niillä on todella paljon vähintäänkin diskursiivista valtaa.

Samalla tavalla kuin 1990-luvun nähdään olevan rajapyykki ihmisoikeuksissa, inhimillisessä turvallisuudessa, inhimillisessä kehityksessä ja suojeluvastuussa, se on myös rajapyykki siviilien suojelussa. 1990-luvun lopussa siviilien suojelun temaattinen käsite nousi YK:ssa (YK, 1999a) ja siitä on sittemmin tullut keskeinen osa YK:n turvallisuusneuvoston toimintaa (ks.

⁹ ICRC, kansainvälisen humanitaarisen oikeuden ”valvoja” (ks. esim. Forsythe, 2005, 13), on määritellyt kansainvälisen humanitaarisen oikeuden seuraavalla tavalla: ”[k]ansainvälinen humanitaarinen oikeus on osa valtioiden välisiä suhteita hallinnoivaa kansainvälistä oikeutta. Se pyrkii suojelemaan henkilöitä, jotka eivät ole tai eivät enää ole osa vihollisuuksia, sairaita ja haavoittuneita, vankeja ja siviilejä, ja määrittelemään konfliktin osapuolten oikeudet ja velvollisuudet vihollisuuksien toimeenpanossa.” (ICRC 2004.) Kansainvälisen humanitaarisen oikeuden perustan luovat Geneven vuoden 1949 yleissopimukset. Humanitaarinen oikeus rajoittaa sodankäyntiä kahdella tavalla: rajoittamalla sodankäynnin hyväksytyjä kohteita rajaamalla esimerkiksi siviilit, sotavangit ja sairaalat sallittujen kohteiden ulkopuolelle, ja toisekseen rajoittamalla tiettyjen taistelumenetelmien- ja välineiden käyttöä, esimerkiksi kieltämällä kemiallisten aseiden käytön (Morrow, 2014, 61). Humanitaarisen oikeuden keskeisimmät piirteet ovat erottelun, sotilaallisen välttämättömyyden ja inhimillisyyden periaatteet sekä suhteellisuusperiaate. Erottelun periaate määrää tekemään eron taistelijoiden ja siviilien välillä, suhteellisuusperiaate kieltää toimet, jotka aiheuttavat siviileille liiallista kärsimystä suhteutettuna saavutettuun sotilaalliseen etuun, sotilaallisen välttämättömyyden periaate sallii väkivaltaisuuksia vain silloin, kun se on välttämätöntä sodan voittamisen kannalta ja inhimillisyyden periaate viittaa koko humanitaarisen oikeuden perustarkoitukseen eli ihmisyyden kunnioittamiseen. (ks. esim. Thürer, 2011, 66–93.)

¹⁰ Humanitarianismi on haastava määrittellä, mutta useimmiten sillä tarkoitetaan toimintaa, joka pyrkii vähentämään kärsimystä, erityisesti hengenvaarallista kärsimystä, riippumatta siitä kuka kärsii tai missä kärsimys tapahtuu (Hagan, 2013, 122–123). Tyypilliseksi esimerkiksi humanitarianismista mielletään yleensä esimerkiksi useiden kansalaisjärjestöjen ja kansainvälisten järjestöjen työ katastrofialueilla (Barnett & Weiss, 2008, 13–14).

esim. Shesterinina & Job, 2016, 242).¹¹ Tänä päivänä siviiliuhreista uutisoidaan laajasti (ks. esim. Beaumont, 26.9.2018; Cooper, 1.6.2018; Niemeläinen, 1.3.2018) ja tutkimusten mukaan ainakin länsivaltioiden kansalaiset välittävät siviiliuhrien syntymisestä (ks. esim. Johns & Davies, 2019), jopa niin paljon, että tietoisuus siviiliuhrien määrästä saattaa vähentää tukea sotilastoimille enemmän kuin oman maan sotilasuhrien määrä (Walsh, 2015, 515).

Sarah Sewall (2013) esittää, että kansainvälisen humanitaarisen oikeuden rinnalle on syntynyt niin sanottu siviiliuhrien minimoinnin normi. Hänen mukaansa normi syntyi kylmän sodan jälkimainingeissa ihmisoikeusliikkeen, sodan kasvavan läpinäkyvyyden ja tarkkuuteen kykenevän sotilasteknologian kasvaessa. Siviiliuhrien minimoinnin normi ei ole sama kuin kansainvälisen humanitaarisen oikeuden erottelun periaate, sillä toisin kuin erottelun periaate, normi pohjaa vain humanitaarisille tavoitteille eikä sen tarvitse ottaa huomioon sotilaallista välttämättömyyttä tai muita sotilaskysymyksiä. Normi arvioi sotilasoperaation tuloksia, ei sen tarkoitusta, ja normia sovelletaan eri laajuudessa eri kyvykkyydet ja resurssit omaaviin konfliktin osapuoliin. Normia on myös mahdollista mitata: sen mukaan vähemmän siviiliuhreja on parempi kuin enemmän siviiliuhreja, ja ei ollenkaan siviiliuhreja on ainut tapa onnistua normin täyttämässä. Siviiliuhrien minimoimisen normilla on siis hyvin korkeat standardit, paljon korkeammat kuin kansainvälisestä humanitaarisesta oikeudesta kumpuavat standardit. (Sewall, 2013.)

Tätä normia reflektoi Sewallin mukaan esimerkiksi Yhdysvaltojen käyttäytyminen tuoreissa konflikteissa. Vaikka Yhdysvallat suhtautuu perinteisesti vieroksuen kansainväliseen oikeuteen ja on usein progressiivisten vastakkaisella puolella kansainvälisen humanitaarisen oikeuden kehittämisessä, se silti pyrkii toiminnassaan minimoimaan siviiliuhrit, sillä sen olisi poliittisesti mahdotonta noudattaa vain kansainvälisen humanitaarisen oikeuden minimistandardia. (Sewall, 2013.) Tilanteesta tekee siis haastavan se, että samanaikaisesti tosiasiallisesti usein ei noudateta edes humanitaarisen oikeuden vähimmäisvaatimuksia, kun kansalaiset ja kansalaisyhteiskunta usein haluaisivat noudatettavan vielä tiukempaa vaatimusta, jossa kukaan ei kuole.

Siviiliuhrien minimoinnin normin tiukempaa vaatimusta voi mahdollisesti selittää ihmisoikeuksien asema. Normi selittää hyvin sitä, miksi kansainvälinen humanitaarinen oikeus nykyään usein mielletään synonyymiksi siviilejä suojelevaksi oikeudenalaksi, vaikka tosiasiassa humanitaarinen oikeus säätelee paljon enemmän ja kattavammin muita sodan kysymyksiä ja alkoi sisältää myös siviilien kohtelun vasta toisen maailmansodan jälkeen (Bothe et al. 2013, 316). Tällöin puhuja sekoittaa mielessään nämä kaksi asiaa, normin ja

¹¹ Siviileistä on kuitenkin huolehdittu myös ennen 1990-lukua: esimerkiksi Vietnamin sodan yhteydessä Mai Lain tapaus nähdään usein käännöskohdaksi kansan mielipiteessä sotaa kohtaan, pitkälti koska tapauksen uhrin olivat siviilejä, joista lisäksi suurin osa oli naisia, lapsia ja vanhuksia (Jewell, Spagat, & Jewell, 2018, ss. 403–404). Keskeisempää onkin ehkä se, että ainakin oletetaan, että 1990-luvulla siviilit nousivat ensimmäistä kertaa korkealla kansainvälisen yhteisön agendalle.

oikeusalan, jotka ovat yhteydessä toisiinsa, mutta jotka ovat varsin erilaisia sisällöltään, tavoitteiltaan ja arviointitavoiltaan. Nähdäkseni Sewallin (2013) artikuloima siviiliuhrien minimoinnin normi liittyy laajempaan inhimillistymisen kehityskulkuun. Vastaavan kehityskulun ovat tunnistanee myös muun muassa Alex Bellamy (2016), David Chandler ja Edward Herman (2005), Charli Carpenter (2018) ja Robert Schutte (2014). Taulukossa 1 esitellään eri kirjoittajien esittämät määritelmät ja niiden sisällöt.

Taulukko 1: Inhimillistymisen eri käsitteet.

Kuka	Käsite	Mitä
Alex Bellamy (2016)	Kansainvälinen inhimillinen suojeluregiimi	<ul style="list-style-type: none"> ➤ kansainvälisen humanitaarisen oikeuden laajeneminen ➤ YK:n turvallisuusneuvoston fokus siviilien suojeluun ja suojelun rauhanturvausoperaatioihin sisällyttämiseen ➤ tiettyihin haavoittuvuuksiin, kuten pakolaisiin, naisiin tai lapsiin, keskittyneiden kansainvälisten regimien kehittyminen ➤ globaalin ihmisoikeussuojelun vahvistuminen ➤ kansainvälisen rikosoikeuden synty ➤ humanitarianistien suojeluun keskittyminen ➤ alueellisten organisaatioiden suojelun mukaanotto ➤ poliittinen sitoutuminen suojeluvastuuseen ja sen toimeenpano
David Chandler & Edward Herman (2005)	Ihmisoikeuksien diskurssi	<ul style="list-style-type: none"> ➤ pohjautuu ihmisyyden käsitteen yleismaailmalliseen luonteeseen ➤ näkyy kasvavassa uskomuksessa ihmisarvon keskeisyyteen ja jaettuihin globaaleihin intresseihin ➤ pyrkii laajempaan normatiiviseen viitekehykseen
Robert Schutte (2014)	Neljä vallankumousta inhimillisessä turvallisuudessa	<ul style="list-style-type: none"> ➤ inhimillisen turvallisuuden ja suojeluvastuun käsitteiden leviäminen ➤ kansainvälisen rikosoikeuden, ihmisoikeuksien, kansainvälisen humanitaarisen oikeuden ja inhimillisen turvallisuuden sopimusten kehittyminen ➤ kansalaisjärjestöjen ja informaatioteknologian vallan kasvu ➤ rauhanturvauksen ja ihmisoikeuksien valvonnan kehitys sekä kansainvälisen yhteisön kasvava halukkuus puuttua massahirmutekoihin
Charli Carpenter (2018)	Siviilien suojelun verkosto	<ul style="list-style-type: none"> ➤ transnationaalinen yhteisö, joka uskoo siviilien suojelun normien kunnioittamiseen ➤ pyrkii tavoitteellisella toiminnalla saavuttamaan normien toimeenpanon ➤ päällekkäinen ihmisoikeuksien, humanitaarisen toiminnan ja kehitysyhteistyön kanssa

Robert Schutte (2014) on selittänyt nykyistä siviilien suojelua ja kansainvälisen yhteisön siviileille antamaa huomiota neljällä vallankumouksella inhimillisen turvallisuuden parissa: normatiivisella, oikeudellisella, yhteiskunnallisella ja poliittisella vallankumouksella. Normatiivinen vallankumous viittaa inhimillisen turvallisuuden ja suojeluvastuun käsitteiden syntyyn ja leviämiseen kylmän sodan päättymisen jälkeen, mitkä mullistivat käsityksen turvallisuudesta, suvereniteetista ja kansainvälisen yhteisön vastuusta. Oikeudellinen

vallankumous viittaa kansainvälisen rikosoikeuden, ihmisoikeuksien ja kansainvälisen humanitaarisen oikeuden sekä inhimilliseen turvallisuuteen liittyvien sopimusten kehittymiseen, mitkä aineellistivat edellä kuvatun normatiivisen kehityksen. Yhteiskunnallinen vallankumous puolestaan liittyy kansalaisjärjestöjen ja informaatioteknologian merkityksen kasvuun, minkä vuoksi toisin kuin toisen maailmansodan jälkeisenä aikana, kylmän sodan jälkeisessä maailmassa hallitusten ei ole enää mahdollista välttää huomiota hirmuteoista. Lopuksi, erityisesti rauhanturvaukseen ja ihmisoikeuksien valvontaan liittyvän globaalin turvallisuushallinnon kehitys sekä kansainvälisen yhteisön kasvava halukkuus puuttua massahirmutekoihin, eli poliittinen vallankumous, on siirtänyt edellä kuvatut vallankumoukset käytännön teoiksi. (Schütte, 2014, 127–143.)

David Chandler ja Edward Herman (2005) ovat myös tunnistaneet inhimillistymisen kaltaisen prosessin. He ankkuroivat sen ihmisoikeuksiin: sen lisäksi, että ihmisoikeudet vaikuttavat olevan universaalisti hyväksyttyjä ja jopa yksi kansainvälisen järjestelmän pilareista, ihmisoikeuksien diskurssi menee pidemmälle kuin muu liberaalidemokraattinen viitekehys ja pyrkii laajempaan normatiiviseen inhimilliseen kehitykseen, pohjautuen ihmisyyden käsitteen yleismaailmalliseen luonteeseen. Tämä radikaali tavoite näkyy ihmiskeskeisen lähestymistavan kehittämisessä, jossa ihmisarvo asetetaan taloudellisen hyödyn tai tietyn hallinnon kapeiden intressien ylitse, sekä kasvavassa uskomuksessa siitä, että elämme ”ihmiskunnan kansalaisina” yhteisessä globaalissa yhteisössä, jossa intressimme ovat kytköksissä jopa toisessa maanosassa elävien ihmisten kanssa. Chandler ja Herman ajoittavat muutoksen 1990-lukuun, mutta huomauttavat, että muutos voidaan nähdä paluuksi kylmän sodan jalkoihin jääneisiin toisen maailmansodan jälkeen sovittuihin YK:n alkuperäisiin tavoitteisiin eli sen varmistamiseen, että kansainvälinen yhteisö nousee vastustamaan vähemmistöjä ja kansalaisia sortavia hallituksia ja poliittisia ryhmiä vastaan. (Chandler & Herman, 2005, 2–6.)¹²

Alex Bellamy (2016) puolestaan käsittelee kansainvälistä inhimillistä suojeluregiimiä, jonka synnyn hän sitoo ajatukseen siitä, ettei siviilejä kohtaan saa kohdistaa iskuja. Kansainvälinen inhimillinen suojeluregiimi syntyi hänen mukaansa ainakin kahdeksasta toisiinsa kytkeytyvästä normien, sääntöjen, käytäntöjen ja institutionaalisen kehityksen lähteestä, jotka kaikki nousivat vastauksena eri siviilien kärsimyksen muotoon. Näitä lähteitä ovat kansainvälisen humanitaarisen oikeuden laajeneminen, YK:n turvallisuusneuvoston fokus siviilien suojeluun ja suojelun rauhanturvaoperaatioihin sisällyttämiseen, tiettyihin haavoittuvuuksiin, kuten pakolaisiin, naisiin tai lapsiin, keskittyneiden kansainvälisten regiimien kehittyminen, globaalin ihmisoikeussuojelun vahvistuminen, kansainvälisen rikosoikeuden synty, humanitarianistien

¹² Kiinnostavasti, Chandler ja Herman päätyvät kritisoimaan tunnistamaansa ihmisoikeusdiskurssia ”eettisenä elitisminä” ja esittävät sen tilalle uutta humanismia, joka, toisin kuin nykyinen läntinen ihmisoikeusdiskurssi, olisi luonteeltaan voimaannuttava lähestymistapa (Chandler & Herman, 2005, 236).

suojeluun keskittyminen, alueellisten organisaatioiden suojelun mukaanotto ja poliittinen sitoutuminen suojeluvastuuseen ja sen toimeenpanoon. Kaikki nämä lähteet liittyvät jollain tavalla inhimillisen turvallisuuden teorian ja käytäntöjen kehittymiseen. Kehitystä fasilitoi siviilien koskemattomuuden normin vahvistuminen, jota puolestaan voimisti informaatioteknologian kehitys, joka on mahdollistanut tarkan tiedon välittymisen hirmuteoista. Vaikka osa lähteistä, kuten kansainvälinen humanitaarinen oikeus, on vanhoja, ne saavat voimansa niiden kollektiivisesta merkityksestä, ja kollektiivisena voimana Bellamy ajoittaa niiden kasvun kylmään sodan päättymiseen, mutta kehitys nopeutui 2000-luvun alusta lähtien. (Bellamy, 2016, 120–121.)

Charli Carpenter (2018) viittaa ”siviilien suojelun verkostoon”, jolla hän tarkoittaa transnationaalista yhteistötä, joka uskoo, että siviilejä suojelevia normeja tulisi kunnioittaa ja joka pyrkii tavoitteellisen toiminnan kautta saavuttamaan kyseisten normien toimeenpanon. Carpenter laskee siviilejä suojeleviksi normeiksi muun muassa velvollisuuden säästää siviilejä ja siviilikohteita iskuilta, fasilitoida humanitaarista pääsyä, välttää suhteettomasti siviileihin vaikuttavia aseita, kuten maamiinoja, ja käyttää ehkäiseviä ja rankaisevia toimia siviilien suojelemiseksi tilanteissa, joissa aseelliset ryhmät epäonnistuvat kansainvälisen oikeuden velvollisuuksiensa toteuttamisessa. Verkosto on monin osin päällekkäinen inhimillisen turvallisuuden näkökulmasta toisiinsa tiukasti kytkeytyvien ihmisoikeuksien, humanitaarisen toiminnan ja kehitysyhteistyön kanssa. (Carpenter, 2018, 298.)

Kutsun tätä kehitysprosessia inhimillistymiseksi (engl. humanitization), sillä kaikkea edellä kuvattua kehitystä yhdistää jaettu käsitys ihmisyydestä (engl. humanity)¹³ ja sen merkityksestä sekä kasvava arvostus ihmisen ja ihmiselämän arvokkuutta kohtaan (vrt. Barnett, 2018, 333). Argumentoin tässä tutkielmassa, että vaikka kyseiset kirjoittajat käyttävät eri käsitteitä ja määrittelevät kuvaavansa ilmiön hieman eri tavoin, kyse on pohjimmiltaan samasta ilmiöstä, jonka taustalla on inhimillistyminen ja ihmisyyden käsite, ja jota siviilien keskeisyys kansainvälisessä yhteisössä kuvastaa kenties parhaiten.

Ihmisyyden käsite on ollut virallisesti läsnä kansainvälisessä yhteisössä ja kansainvälisessä oikeudessa ainakin toisen maailmansodan jälkimainingeista lähtien, kuten käsitteessä ”rikos ihmisyyttä vastaan” (engl. crime against humanity) (Geras, 2011, 1–31). Ihmisyyden käsite on kuitenkin laajasta käytöstä huolimatta usein heikosti määritetty. Tässä ihmisyydellä tarkoitetaan ajatusta siitä, että jokainen yksilö on ihmiskunnan jäsen ja perustavanlaatuisilla tavoilla samankaltainen ja samanarvoinen (vrt. Bartelson, 2009, 171–172). Ihmisyyys on nähty taustavoimaksi esimerkiksi suojeluvastuun periaatteessa: kansanmurha tai etninen puhdistus

¹³ Englanniksi ”humanity” voi tarkoittaa ihmisyyttä, ihmiskuntaa, humanisuutta tai inhimillisyyttä, joista jokainen viittaa suomeksi hieman eri asiaan, ja se on siksi hankala kääntää. Tässä tekstissä suomen kielen käsitteitä käytetään perustuen kirjoittajan parhaaseen ymmärrykseen kuvaavimmasta sanavalinnasta.

tarkoittaa, ettei ihmisiä kohdella kuin ihmisiä, mikä on uhka koko ihmiskunnan arvoille ja intresseille ja mistä syystä koko ihmiskunnalla on moraalinen velvollisuus toimia (Jarvis, 2018, 111).¹⁴

Vaikka moni tutkija onkin nähdäkseni tunnistanut ns. inhimillistymisprosessin, aihetta ei ole juurikaan empiirisesti analysoitu eikä toisaalta prosessin syntytekijöitä pohdittu riittävän syvällisesti. Tämä tutkielma pyrkii omalta osaltansa paikkamaan puutteista ensimmäistä eli ilmiön empiiristä todentamista: ilmeneekö aineistossa siviilien keskeisyyden tosiasiallinen kasvu kansainvälisessä yhteisössä? Mikäli näin, se herättäisi kysymyksiä siitä, miksi näin on ja yksi selityksistä voisi mahdollisesti olla inhimillistymisprosessi.

2. SIVILIEN JA SIVIILIEN SUOJELUN PROBLEMATIIKKA

2.1. Siviilit ja siviilien suojeleminen

Tämän tutkimuksen tutkimuskohteena ovat siviilit, erityisesti siviilien asema kansainvälisessä yhteisössä. ”Siviili” on melko tuore käsite, paljon uudempi kuin sen antonyymi ”taistelija”. Siviili määritelläänkin virallisesti taistelijan kautta: kansainvälisen oikeuden mukaan siviili on henkilö, joka ei ole asevoimien jäsen, eli ei-taistelija (engl. non-combatant) (Genevan yleissopimusten lisäpöytäkirja I, 1977, artikla 50). Taistelija (engl. combatant) on taisteluihin osallistuvan aseistetun ryhmän jäsen tai muutoin henkilö, joka ottaa välitöntä osaa vihamielisyyksiin (Lazar, 2015, 93; Genevan yleissopimusten lisäpöytäkirja I, 1977, artikla 43). Ei-taistelija on siis tällöin henkilö, joka ei ota välitöntä osaa sotilastoimiin tai vihamielisyyksiin (ks. esim. Kretzmer 2007, 88–89; Van Engeland 2011, 29; Center for Civilians in Conflict 2015).

Käsitteenä ”siviili” vakiintui kielenkäyttöön ensimmäisen maailmansodan jälkeen. Sitä aikaisemmin käytettiin muun muassa käsitettä ”kansalainen” viittaamaan suunnilleen samaan, kuin mitä tänä päivänä tarkoitetaan siviilillä. (Ks. esim. Alexander, 2007, 360–361). Tämä on yllättävää, koska yksi siviilien suojeleminen ja siviileitä koskevan tutkimuksen perusolettamuksista on useimmiten, että siviilien ajatus ja huoli siviileistä ovat yhtä vanhoja kuin koko kansainvälinen oikeus. Siviilin koskemattomuus on kuitenkin tuore ilmiö paitsi käsitteenä, myös

¹⁴ On kuitenkin kiisteltyä, onko ihmisyyteen vetoaminen pelkkä retorinen keino vai tosiasiallinen jaettu moraalinen olettama, joka kykenee myös motivoimaan kansainvälistä yhteisöä käytännön toimiin (Jarvis, 2018, 112–119). En ota tässä tutkielmassa varsinaisesti kantaa kyseiseen keskusteluun, sillä oletukseni mukaan ”pelkän retorisen keinonkin” käyttö on merkityksellistä ja kertoo kansainvälisen yhteisön arvotuksista. On kuitenkin kiinnostava kysymys, onko edellä kuvattu inhimillistymiskehitys pelkkä narratiivi vai myös todennettavissa kansainvälisen yhteisössä ja onko kehitys jatkunut myös 2010-luvulla huolimatta koetusta muutoksesta kansainvälisessä poliittisessa tilanteesta. Näitä kysymyksiä osaltani sivuan tässä tutkielmassa.

ajatuksena. Sen moderniuudesta todistavat muun muassa alle 150 vuotta vanhat vuoden 1883 Lieberin koodin ja vuoden 1907 Haagin sopimus, joita molempia pidetään merkittävänä hetkinä kansainvälisen humanitaarisen oikeuden historiassa, mutta joista Lieberin koodi ei mainitse siviiliä kertaakaan, vaan puhuu sen sijaan kansalaisesta, jonka koskemattomuus ei ole millään tapaa ehdoton, ja Haagin sopimus viittaa siviiliväestön suojelemiseen vain ohuesti ja sana siviilikin mainitaan vain kerran (Alexander, 2007, 363).¹⁵

Varsinaisen käsitteen ”siviili” olemassaolon lisäksi siviilin ilmiön nykyinen määritelmä, eli ei-taistelija, on yllättävän uusi: hyvin pitkään historiassa henkilö saatettiin määritelmä siviiliksi tietyn ryhmän jäsenyyden perustelleella tai oletetun perustavanlaatuisen viattomuuden vuoksi. (Alexander, 2007, 359.) Edellä esitetyn tämän päivän käsityksen mukaan siviilin määritelmän ei pitäisi perustua henkilön ominaisuuksiin, kuten sukupuoleen tai ikään, eikä tietyn ryhmän jäsenyyteen, eli ei siihen, kuka on kyseessä, vaan siihen, mitä henkilö todella tekee aseellisessa konfliktissa. Naisia tai lapsia ei pidä siis automaattisesti pitää siviileinä eikä miehiä taistelijoina.¹⁶

Siviilin määrittelystä tekeekin keskeistä se, että siviilin statukseen liittyy suojele. Siviilien tappaminen on jollain tapaa pahempi teko kuin sotilaiden tappaminen sodassa (Lazar, 2015). Siviilien ajatellaan olevan erityisryhmä, jota tulee säästää konfliktin vaikutuksilta (ks. esim. Western, 2011, 350).¹⁷ Ajatus siviilien koskemattomuudesta vihamielisyyksien keskellä on vanha (katsaukseksi siviilistä sodankäynnissä esihistoriallisesta ajasta tähän päivää ks. Schütte 2014). Useimmat uskonnolliset ja moraaliset perinteet sisältävät ajatuksen taistelijan velvollisuudesta ei-taistelijoita kohtaan (Western, 2011, 350).

Varsinaisesti kuitenkin siviilien koskemattomuuden periaate on artikuloitu oikeutetun sodan teoriassa (katsaukseksi oikeutetun sodan teorian esi-isien ajatteluun ks. McKeogh, 2007). Oikeutetun sodan historia aloitetaan usein varhaisista ajattelijoin edeten keskiaikaisiin ajattelijoihin. Keskiaikaiset ajattelijat eivät kuitenkaan artikuloineet varsinaista siviilien immuniteetin periaatetta, vaikkakin tietyt erityisen heikoiksi koetut ryhmät, kuten naiset ja papisto, saivat suojellun aseman katolisen kirkon toimesta (Schulzke & Courtney Carroll, 2018,

¹⁵ Lieberin koodi sallii esimerkiksi kansalaisten nälänhättämisen, jos se tarkoittaa nopeampaa loppua sodalle (Lieberin koodi, 1863, artikkelit 17–18). Haagin 1907 sopimus taas viittaa vain puolustamattomiin kaupunkiin ja kyliin, joihin iskeminen on kiellettyä, vaatii varoittamaan piiritettyä kaupunkia, jos isku on mahdollinen sekä kannustaa olemaan iskemättä uskonnollisiin, kulttuurisiin tai vastaaviin paikkoihin sekä sairaaloihin (Haagin sopimus maasodankäynnin oikeudesta ja tavoista, 1907, artikkelit 25–27).

¹⁶ Muun muassa Charli Carpenter on kuitenkin argumentoinut, että siviilin määritelmä on tänäkin päivänä sukupuolittunut, mikä on ongelmallista monella tasolla, mutta erityisesti, koska se jättää miespuoliset siviilit haavoittuvaan asemaan ja heikentää koko siviilin käsitettä (Carpenter, 2006). Sukupuolittuneisuuden vuoksi käytännössä siviili tarkoittaa myös paljon muuta kuin pelkkä oikeudellinen määritelmä antaisi ymmärtää: siviilin viittaa johonkuhun, joka on ”vaton”, ”heikko”, ”uhri”, tai jopa ”naisiin ja lapsiin” (Carpenter, 2006, 35–39). Tämä on tärkeä tiedostaa tarkasteltaessa kansainvälisen yhteisön suhdetta siviileihin ja kansainvälisen yhteisön kielenkäyttöä ja sen merkitystä käytännön toimille.

¹⁷ Tunnetuimmaksi kriittiseksi tarkasteluksi siviilien absoluuttisesta koskemattomuudesta ks. McMahan, 2009, 204–236.

378). Varsinaisena periaatteena siviilien koskemattomuus johdetaan useimmiten varhaisiin filosofeihin kuten Vitoriaan, Grotiukseen ja Bonetiin, jotka tekevät eron taistelijoiden ja ei-taistelijoiden välillä ja tuovat esiin tarpeen suojella ei-taistelijoita (Gade, 2010, 222). Oikeutetun sodan perinteen alkuperäiset kirjoittajat, kuten kirkkoisä Augustinus ja Tuomas Akvinolainen, aloittivat varsinaisen oikeuden sodan teorian, mutta vastoin usein esitettyä käsitystä, eivät juurikaan ottaneet kantaan ”jus in bello” (Slim, 2003, 492).

Oikeutetun sodan teoria jaetaan perinteisesti kahteen osaan: jus ad bellumiin, eli sodan oikeutukseen, ja jus in bello, eli oikeuteen sodassa. Sittenmin jaotteluun on lisätty jus post bellum, oikeus sodan jälkeen. (Ks. esim. Bass, 2000.) Mikäli sodalla ei ole oikeutettua syytä (jus ad bellum), sotaa ei voida pitää oikeutettuna. Oikeutettu syy on useimmiten itsepuolustus. (Brooks, 2013, 1–2.) Oikeudellisesti jus ad bellum on tänä päivänä kodifioituna YK:n peruskirjaan, jossa voimankäyttö oikeutetaan käytännössä vain itsepuolustustilanteessa (YK, 1945, artikla 2 & 51). Toisaalta, mikäli sotaa ei sodita oikeutetusti (jus in bello), sotaa ei voida pitää oikeutettuna (Brooks, 2013, 1–2). Kansainvälinen humanitaarinen oikeus, siviilin määritelmä ja tämä tutkielma liittyvät tiukasti jus in bello. Kyseiset kaksi edellä esitettyä periaatetta ovat irralliset toisistaan; sodan syy voi olla oikeutettu, mutta sotaa silti taistellaan epäoikeutetusti tai sodan syy voi olla epäoikeutettu, mutta sotaa silti taistellaan oikeutetusti (Walzer, 1977, 21). Toisin ilmaistuna: tarkoitus ei pyhitä keinoja eivätkä keinot tarkoitusta.

Hugo Slim (2003) esittää, että on olemassa kolme ilmeistä syytä siviilien suojelulle sodassa. Ensinnäkin, koska kaikki elämä on arvokasta, on moraalisesti oikein rajoittaa väkivaltaa niin paljon kuin mahdollista. Toisekseen, on järkevää olla tappamatta ja tuhoamatta enemmän kuin on välttämätöntä, koska äärimmäinen väkivalta voi synnyttää uusia vihollisia ja tehdä rauhasta hankalampaa saavuttaa. Lopuksi, koska sodankäynti on usein vastavuoroista, on osapuolten intressien mukaista olla tekemättä tiettyjä asioita vastapuolelle, jotta niitä ei tehtäisi itselle. (Slim, 2003, 482.)

Slim huomauttaa, että näistä ensimmäinen, moraalinen argumentti, on kaikista hankalimmin perusteltavissa (Slim, 2003, 482–483). Zehfussin mukaan siviilien oikeus suojeluun onkin useammin oletettu kuin osoitettu (Zehfuss, 2012, 425). Kenties tunnetuin moderneista oikeutetun sodan kirjoittajista, Michael Walzer, perustaa siviilin oikeuden suojeluun siviilien harmittomuuteen: taistelijat saavat vahingoittaa vain sellaisia henkilöitä, jotka pyrkivät vahingoittamaan taistelijoita, joihin siviilit eivät kuulu (Walzer, 1992, 146). Ongelma siviilien koskemattomuuden perustamisessa siviilien harmittomuuteen on kuitenkin, että siviilit eivät usein tosiasiallisesti ole harmittomia, vaan toimivat koko konfliktin mahdollistajina siviilirooleissa (Zehfuss, 2012, 426–427).

Schutten (2014) selitys siviilin koskemattomuudesta on nähdäkseni edellä esitettyä tyydyttävämpi. Moderni siviilin koskemattomuuden periaate vaatii ihmisyyden periaatteen

olemassaolon. Historiallisesti yhteisöt ja yhteiskunnat antoivat suojellun aseman ainoastaan oman etnisen, uskonnollisen, kansallisen tai kulttuurisen ryhmän jäsenille. Moderni siviiliin koskemattomuuden periaate puolestaan nojaa ajatukseen siitä, että jokainen siviili voi odottaa suojelua, kunhan hän ei ole taistelija. Ajatus yhteisestä ihmisyydestä on johtanut tilanteeseen, jossa kaikki ihmiset ovat oikeutettuja siviiliin statuksen suojeluihin, ja ihmisoikeuksiin. (Schütte, 2014, 106.) Siviiliin statuksesta voi luopua vain osallistumalla taisteluihin. Samalla tapaa Slim viittaa ajatuksen siviilistä pohjaavan ”korkeamman asteen identiteettiin” (engl. superordinate identity). Korkeamman asteen identiteetti tarkoittaa uskomusta siitä, että kaikilla, huolimatta millä puolella konfliktia henkilö taistelee, on suurempi yhteinen identiteetti ihmiskunnan jäsenenä kuin konfliktista johdetut identiteetit ”vihollinen” tai ”liittolainen”. Ihmisarvo siis ylittää sodan luomat sosiaaliset rakenteet. (Slim, 2003, 483.)

Huolimatta siviiliin koskemattomuuden moraalisisista perusteista, on kiistaton tosiseikka, että kansainvälinen yhteisö käyttäytyy ikään kuin siviileillä olisi koskemattomuus (vrt. Bellamy, 2004, 845). Kuten johdannossa mainittua, siviilien asema konflikteissa nousi erityiseksi huolenaiheeksi 1990-luvun konfliktien ja niissä nähdyn sodankäynnin muutoksen kautta (ks. esim. Ferris, 2011, 126–131).¹⁸ Yksi esimerkki siviilien koskemattomuuden periaatteen laajuudesta on se, että jopa Al Qaida koki tarpeelliseksi selittää, miksi 11. syyskuuta terrori-iskuissa kuolleita amerikkalaisia ei sen mielestä tarvitse pitää siviileinä, vaan legitiimeinä iskun kohteina pyhässä sodassa (Slaughter & Burke-White, 2004, 2).

Siviilien lisääntynyt kärsimys konflikteissa sai paljon huomiota tutkimuksessa (ks. esim. Kaldor, 2012; Collier ym., 2003, 7) ja YK:ssa (ks. esim. UNDP, 1998, 35; YK, 1996, 9) kuuluisan väitteen myötä, jonka mukaan joko 80 % tai 90 % tämän päivän konfliktien uhreista on siviilejä, kun taas toisessa maailmansodassa ja ns. perinteisissä sodissa prosenttiosuus oli päinvastainen. Väite on sittemmin kyseenalaistettu laajasti, sillä sen alkuperä on epäselvä ja vaikka tarkkaa tietoa siviiliuhreista on erittäin vaikea saada, vaikuttaa siltä, että 80–90 prosenttiosuus on aivan liian korkea. (Roberts, 2010.) Väite sai joka tapauksessa laajaa huomiota ja keräsi osaltaan huomiota siviilien tilanteeseen.

Kyseistä väitettä ympäröivä keskustelu havainnollistaa hyvin, mikä siviilejä käsittelevässä tutkimuksessa on usein ongelmana. Vaikka siviilien asemasta konflikteissa ollaan huolestuneita, siitä tosiasiallisesti tiedetään niin vähän, että arvostetut organisaatiot, kuten YK, pystyivät toistamaan julkaisuissaan toiminnan motivaattorina tilastoa, jonka on sittemmin

¹⁸ Sodankäynnin muutos on laaja, vuosikymmeniä jatkunut keskustelunaihe, johon liittyy monenlaisia elementtejä sotateknologian muutoksesta itse sodankäynnin luonteen muuttumiseen. Mikäli sodan hyväksytään muuttuneen, muutos ajoitetaan joko toisen maailmansodan päättymiseen tai kylmän sodan päättymisen aikoihin (Melander ym., 2009, 508). Kylmän sodan päättymiseen muutoksen ajoittavista tutkijoista on noussut niin sanottu uusien sotien paradigmaa kannattava joukko (Malešević, 2008). Muutokseen liitetään ajatus valtioiden sisäisten konfliktien vähenemisestä ja valtioiden sisäisten konfliktien lisääntymisestä (Malantowicz, 2013, 52), tarkoituksellisesti kohdistuva väkivalta ja piittaamattomuus sodan säännöistä (ks. esim. Kaldor, 2012, 103–106), monimuotoiset, muun muassa ei-valtiollisista aseellisista ryhmistä koostuvat osapuolet (ks. esim. Snow, 1996, 109–112) ja joukkojen vahvuuteen liittyvä asymmetrisyys (Münkler & Camiller, 2005, 3).

osoitettu olleen perätön. Toisin kuin esimerkiksi ihmisoikeuksien noudattamisesta, kansainvälisen humanitaarisen oikeuden noudattamisesta ei ole saatavissa systemaattista tietoa. Sekä tutkimuskirjallisuudessa että kansalaisyhteiskunnassa anekdootinomaisesti oletetaan, että humanitaarista oikeutta loukataan usein (Kleffner, 2002). Tämä havainto on intuitiivinen ja saa tukea mediasta sekä kansalaisyhteiskunnan konfliktiraporteista, mutta tosiasiallisesti humanitaarisen oikeuden noudattamiseen liittyen on tehty vain muutamia systemaattisia tutkimuksia, jotka päätyvät ristiriitaisiin lopputuloksiin (ks. Morrow, 2007; Prorok & Appel, 2014; Valentino, Huth, & Croco, 2006). Erityisen ongelmallista tämän tutkielman kannalta on, että vaikka humanitaarisen oikeuden on nähty joutuneen poikkeukselliseen kriisitilanteen 2010-luvun aikana erityisesti siviilien aseman vuoksi, oletetun kriisin laajuudesta ei ole systemaattista tietoa, sillä kukaan toimija ei julkisesti mittaa humanitaarisen oikeuden noudatusta (vrt. Hammargren, 2014). Tämä vaikeuttaa merkittävästi siviilien tosiasiallisen tilanteen arvioimista.

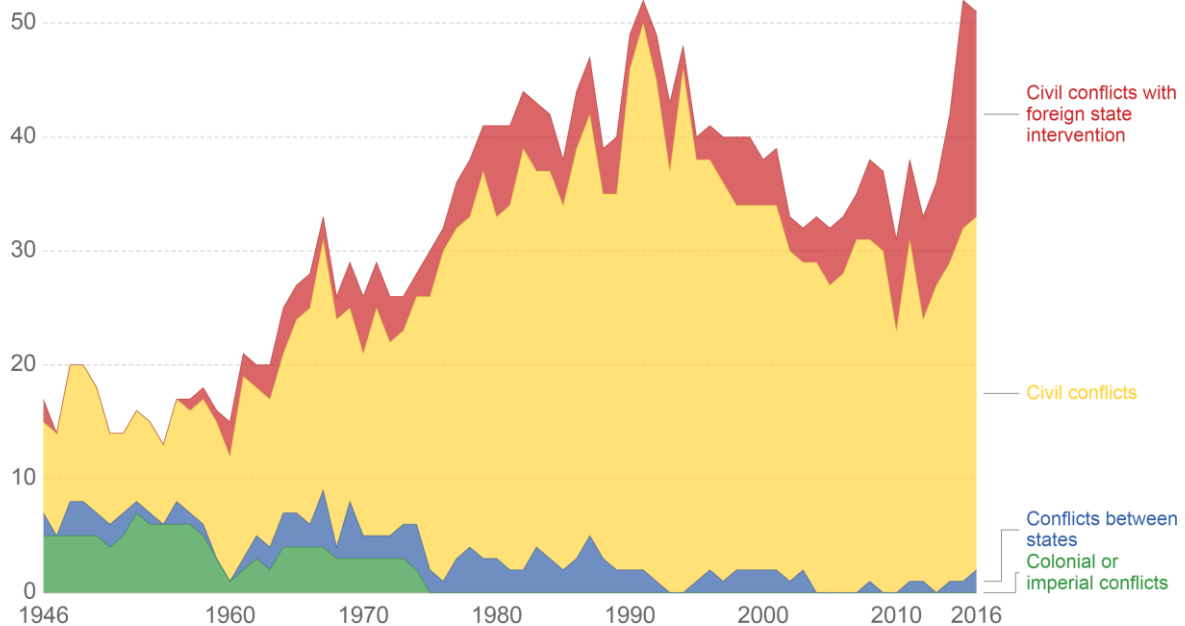
Uhriluvut ovat periaatteessa kenties selkein mittari siviilien kärsimyksille konflikteissa. Valitettavasti siviilejä koskevat uhriluvut ovat erittäin kiistanalaisia ja hankalia kerätä. Useat kirjallisuuskatsaukset päätyvät siihen tulokseen, ettei täysin luotettavia lukuja ole olemassa (ks. esim. Daponte, 2007; Roberts, 2010). Puuttuvien tietojen lisäksi ongelmaksi muodostuu siviilin määrittelemisen hankaluus sekä uhriksi laskemisen määrittely, eli sisällytetäänkö lukuihin myös loukkaantuneet, raiskatut tai esimerkiksi aliravitsemuksen vuoksi menehtyneet (Epps, 2013, 323–324). Lisäksi lähes kaikissa konflikteihin liittyvissä aineistoissa on ongelmana vanhemman datan laatu ja saatavuus verrattuna uudempaan; siksi on arvioitu, että luvuissa systemaattisesti aliarvioidaan ennen 1980-luvun puoliväliä tapahtuneita uhrimääriä, siviileihin kohdistunutta väkivaltaa ja pakolaismääriä (Melander ym., 2009, 515). Uhrilukujen hankaluutta demonstroi esimerkiksi arviot suhteellisen modernista, mutta jo pitkän aikaa sitten päättyneen Vietnamin sodan uhreista: yhdysvaltalaisia sotilaita tiedetään kuolleen 58 193, mutta arvio vietnamilaisten joukkojen uhrimäärästä vaihtelee 950 765 henkilön ja 2 358 000 henkilön välillä lähteestä riippuen, ja siviiliuhrien kohdalla vaihteluväli on vielä suurempi: 354 000 – 2 000 000 siviiliä arvioidaan kuolleen sodassa (Steflja & Trisko Darden, 2013, 254). Tiedostaen tilastojen mahdolliset ongelmat, seuraavaksi tarkastelen parhaita mahdollisia saatavilla olevia tilastoja siviilien tosiasiallisen tilanteen arvioimiseksi.

Kuvassa 1 esitetään ”Our World in Data” -sivuston visualisaatio valtio-osapuolen sisältävien aseellisten konfliktien määrästä vuosina 1946–2016 UCDP/PRIO:n ”Armed Conflict Dataset” -dataan perustuen (Roser, 2018). Dataan on sisällytetty vain konfliktit, joissa ainakin yksi osapuolista on valtio. UCDP/PRIO määrittelee aseelliseksi konfliktiksi konfliktin, jossa vähintään yksi osapuolista on valtiollinen ja josta aiheutuu vähintään 25 kuolemaa yhden kalenterivuoden aikana (Themner 2018, 1). Kuvasta näkyy, miten valtioiden väliset konfliktit ovat laskeneet merkittävästi: joinain vuosina ei ole ollut ainuttakaan valtioiden välistä konfliktia.

Vuonna 2016 käynnissä oli 49 konfliktia, joista vain kaksi olivat valtioiden välisiä: Eritrea-Ethiopia ja Intia-Pakistan. (Allansson ym., 2017, 575–576.) Vuosien 2013 ja 2015 aikana konfliktien määrä kasvoi merkittävästi, erityisesti sisäisten konfliktien, joihin liittyy ulkopuolisen valtion intervention ja tämä kasvu liittyy hyvin todennäköisesti niin kutsutun Islamilaisen valtion eli ISIS:n tai Daeshin leviämiseen.

State-based conflicts since 1946

Only conflicts in which at least one party was the government of a state are included. Ongoing conflicts are represented for every year in which they resulted in at least 25 battle-related deaths.

Source: UCDP/PRIO Armed Conflict Dataset

Note: The war categories paraphrase UCDP/PRIO's technical definitions of 'Extrasystemic', 'Internal', 'Internationalised internal' and 'Interstate' respectively.

CC BY-SA

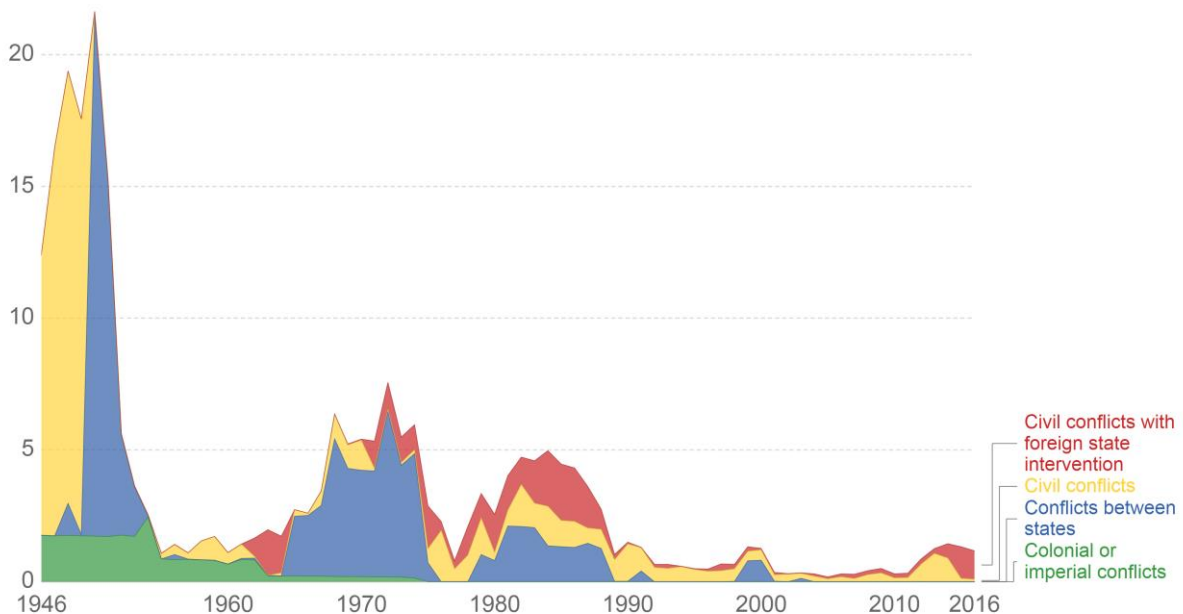
Kuva 1: Valtio-osapuolen sisältävien aseellisten konfliktien määrät vuosina 1946–2016. Lähde: Roser 2018.

Kuvassa 2 on Our World in Data -sivuston visualisaatio valtio-osapuolen sisältävien aseellisten konfliktien uhriluvuista per 100 000 henkilöä vuosina 1946–2016 perustuen UCDP/PRIO:n konfliktidataan (Roser, 2018). Uhriluvut on eroteltu konfliktityypin perusteella. Koska maailman populaatio on kasvanut tarkastelussa olevalla ajanjaksolla, useimmiten katsotaan olevan täsmällisempää tarkastella suhteellisia uhrimääriä kuin absoluuttisia lukuja, niin tässäkin tilastossa. Kuvasta näkyy, että uhrimäärät ovat laskeneet valtavasti toisesta maailmansodasta tähän päivään, ja erityisen mataliksi luvut ovat muuttuneet tultaessa 1990-luvulle. Vuosi 2014 oli koko kylmän sodan jälkeisen aikakauden väkivaltaisimman, johtuen Syyrian konfliktin eskaloitumisesta, mutta myös muun muassa Irakissa, Afganistanissa ja Nigeriassa tapahtuneen taistelun lisääntymisestä. Syyrian konfliktin aiheutti noin puolet vuoden 2016 uhreista. (Allansson ym., 2017, 577.)

State-based battle-related deaths per 100,000 since 1946

Only conflicts in which at least one party was the government of a state and which generated more than 25 battle-related deaths are included. The data refer to direct violent deaths per 100,000 of world population. Deaths due to disease or famine caused by conflict are excluded. Extra-judicial killings in custody are also excluded.

Source: UCDP/PRIO

CC BY-SA

Note: The war categories paraphrase UCDP/PRIO's technical definitions of 'Extrasystemic', 'Internal', 'Internationalised internal' and 'Interstate' respectively. In a small number of cases where wars were ascribed more than one type, deaths have been apportioned evenly to each type.

Kuva 2: Valtio-osapuolen sisältävien aseellisten konfliktien uhriluku per 100 000 henkilöä eroteltuna konfliktityypin mukaan 1946–2016. Lähde: Roser 2018.

Uhriluvut ovat tärkeä mittari. Tämä tutkielma on kuitenkin vielä kiinnostuneempi siviileille annettusta huomiosta kansainvälisessä yhteisössä ja siksi seuraavat alaluvut keskittyvät paitsi siviilien kärsimykseen, myös kärsimyksen keskeisyyteen. On mahdollista kuvitella skenaario, jossa siviilejä tosiasiallisesti kuolee suuria määriä ja siviilien kärsimys on suurta, mutta siihen ei kiinnitetä huomiota tai se ei aiheuta suurta reaktiota kansallisesti tai kansainvälisesti. Toisaalta on mahdollista, että siviileistä huolehditaan paljon, vaikka siviilien todellisuus ei olisi tavallista huonommalla tolalla. Nämä ilmiöt eivät välttämättä kulje käsi kädessä: on esimerkiksi mahdollista, että siviilit kärsivät aikaisempaa enemmän, mutta samanaikaisesti siviileistä välitetään aikaisempaa enemmän. Tällöin ensimmäinen kehityskulku olisi normatiivisesti arvioituna erittäin valitettava, mutta jälkimmäinen kenties toivoa antava. Työhypoteesinani on, vaikka objektiivisesti mitattuna siviiliuhrien määrä on vähentynyt toisen maailmansodan jälkeen, huomio siviileihin on kasvanut.

2.2. YK kansainvälisen yhteisön ilmentäjänä sekä sen suhde siviileihin

YK:n yleiskokous (jatkossa yleiskokous) on erityisen keskeinen tutkimuskohde tutkittaessa muutosta ja jatkuvuutta kansainvälisissä suhteissa, sillä sen jäsenyys on yksi kaikista laajimmista ja se käsittelee kaikista keskeisimpiä kansainvälisiä kysymyksiä (Choi, 2006, 745). YK:n peruskirjan artikla 7 asettaa yleiskokouksen yhdeksi kuudesta YK:n pääelimestä (YK, 1945, artikla 7). Yleiskokous on ainut elin, jossa kaikki YK:n jäsenmaat ovat edustettuina ja jossa kaikilla jäsenmailla on yksi ääni, riippumatta maiden koosta, vauraudesta tai sotilasvoimasta. YK:n perustamisvuonna 1945 yleiskokouksella oli 51 pääasiassa eurooppalaista ja pohjois- ja eteläamerikkalaista jäsentä, mutta muun muassa dekolonisaatioprosessin myötä tänä päivänä yleiskokouksen enemmistö koostuu afrikkalaisista ja aasialaisista valtioista. (Peterson, 2005, 1.) Vuonna 2019 jäsenmaita on 193.

Yleiskokouksen on argumentoitu olevan lähin muoto globaalista neuvotteluelimistä (Peterson, 2005, 2). YK:n peruskirjan artikla 10 mukaan yleiskokouksella on kaksi pääfunktiota: käsitellä mitä tahansa peruskirjaan liittyvää kysymystä ja tehdä suosituksia sekä YK:n jäsenvaltioille että turvallisuusneuvostolle kaikissa sen toimialaan kuuluvissa kysymyksissä (YK, 1945, artikla 10). Yleiskokouksen päätöslauselmat käsittelevät laajasti erilaisia kansainvälisiä kysymyksiä aseistariisunnasta ja kansainvälisestä turvallisuudesta talous- tai humanitaarisiin kysymyksiin (Panke, 2013, 267).

Vaikka yleiskokous ei ole suoraan kansainvälistä oikeutta säätävä elin, on selvää, että sillä on normatiivista valtaa. On myös käyty keskustelua siitä, onko YK:n yleiskokouksen päätöslauselmilla ja päätöksillä kansainvälistä oikeutta säätävä vaikutus (ks. esim. Öberg, 2005). Monet yleiskokouksessa ensin esitetyt ajatukset on myöhemmin sisällytetty multilateraaliin sopimukseen tai muuttuneet kansainväliseksi tapaoikeudeksi (Panke, 2014, 443). Yleiskokousta voidaan pitää niin sanottua pehmeää oikeutta luovana instituutiona ja on olemassa lukuisia esimerkkejä, jolloin pehmeä oikeus on vaikuttanut valtiotoimijoiden käytökseen (ks. esim. Panke, 2013, 267–268).

Yleiskokouksesta tekee kuitenkin erityisen sen edustavuus, ei niinkään sen valtaoikeudet. Yleiskokouksen päätöslauselmista 2/3 – 4/5 osaa tehdään konsensusperiaatteella (Ferdinand, 2014, 664). Konsensuksen hakeminen 193 jäsenvaltion välillä on haastavaa, ja se onkin nähty yhdeksi syyksi yleiskokouksen jäykkyydelle. Tällöin on mahdollista, että jokainen päätös edustaa pienintä yhteistä nimittäjää 193 hyvin erilaisen valtion välillä. (Fasulo, 2015, 88.) Tämän tutkielman kannalta kyseinen standardi on kuitenkin varsin riittävä, sillä käänteisesti tällöin jokainen maailman valtio on sitoutunut päätöslauselman tai päätöksen tekstiin ja sen

sisältöä voidaan pitää hyvin merkittävänä kansainvälisen yhteisön kannalta, tai jopa suoranaisesti kansainvälisen yhteisön näkemyksenä (Panke, 2014, 445).

Yleinen kritiikki yleiskokousta kohtaan koskee yleiskokouksen päätösten merkittävyyttä: turvallisuusneuvostoa pidetään ainoana toimijana, jonka päätöksillä saadaan todella jotain aikaan, ja yleiskokouksen päätöksiä nähdään olevan korkeamielistä retoriikkaa (Fasulo, 2015, 88.). Tämän tutkielman kannalta kuitenkin päätösten tehokkuudella ei ole merkitystä, vaan tutkimus on juurikin kiinnostunut kansainvälisen yhteisön retoriikasta. Toisaalta päätöslauselmat eivät ole ”pelkkää retoriikkaa”, vaan niitä voidaan pitää pehmeän oikeuden muotona ja ne voivat johtaa, ja ovat johtaneet, käytännön toimiin (vrt. esim. Bellamy 2016, joka käsittelee turvallisuusneuvoston päätöslauselmia nimenomaisesti esimerkkeinä turvallisuusneuvoston käytännön toimista, ei retoriikkana). Toisaalta, koska yleiskokousta pidetään ”ylevänä”, se on erityisen kiinnostava tutkimuskohde tutkimuskysymyksen kannalta: mikäli edes ylevämielisessä foorumissa siviileihin liittyvät kysymykset eivät näkyisi, ne tuskin olisivat tällöin kansainväliselle yhteisölle kovin merkityksellisiä.

Vaikka yleiskokouksen päätöslauselmat eivät ole oikeudellisesti sitovia ja niitä on siksi kritisoitu niin sanotuiksi paperitiikereiksi (ks. esim. Fasulo, 2015, 88.), ne ovat erittäin tärkeitä. Päätöslauselmat ilmaisevat kollektiivisia intressejä (Peterson, 2005, 5). Koska yleiskokousta pidetään tässä tutkielmassa kansainvälisen yhteisön edustajana, sen päätöksissä tapahtuneiden muutoksien voidaan ymmärtää antavan viitteitä kansainvälisen yhteisön muutoksista. Yleiskokous ei kuitenkaan ole YK:n ensisijainen elin rauhan ja turvallisuuden kysymysten käsittelemiseen. Koska rauhan ja turvallisuuden kysymykset ovat tämän tutkielman kannalta relevantimpia kysymyksiä, aihetta on seuraavaksi syytä avata tarkemmin: ensin yleiskokouksen roolia rauhassa ja turvallisuudessa, sitten turvallisuusneuvoston roolia vastaavissa kysymyksissä.

Nykyään jopa yhdeksi YK:n legitimitietin kriteereistä on muodostunut se, kuinka tehokkaasti YK reagoi tai vaikuttaa reagoivan siviilien suojelemiseksi (Shesterinina & Job, 2016, 241). YK:n peruskirjan mukaan turvallisuusneuvosto on ensisijainen elin rauhan ja turvallisuuden kysymysten käsittelyyn ja se toimii kaikkien YK:n jäsenvaltioiden nimissä (YK, 1945, artikla 24). Yleiskokouksella on kuitenkin ollut roolinsa rauhan ja turvallisuuden kysymyksissä jo YK:n varhaisista vuosista lähtien, sillä jo vuonna 1950 yleiskokous hyväksyi Yhdysvaltojen aloitteesta päätöslauselman 377 ”Uniting for Peace”. Päätöslauselman tarkoituksena oli laajentaa yleiskokouksen toimivaltaa ja avata uusi väylä kysymysten käsittelyyn, koska turvallisuusneuvosto oli tuolloin ollut useita vuosia toimintakyvyttömänä erityisesti Neuvostoliiton veto-oikeuden hyödyntämisen vuoksi. (Zaum, 2008, 155.) Päätöslauselman mukaan mikäli turvallisuusneuvosto ei pysyvien jäsenten yksimielisyyden puutteen vuoksi kykene täyttämään vastuutaan kansainvälisen rauhan ja turvallisuuden ylläpitämiseksi tilanteessa, jossa vaikuttaa olevan uhka rauhalle, yleiskokouksen tulee käsitellä asiaa ja tehdä

suosituksia jäsenvaltioille kollektiivisiksi toimiksi, jotka voivat tarvittaessa sisältää voimankäyttöä, jotta kansainvälinen rauha ja turvallisuus palautuisi. Jos yleiskokous ei sillä hetkellä ole kokoontuneena, voidaan pitää hätäistunto, mikäli enemmistö yleiskokouksen jäsenmaista tai seitsemän turvallisuusneuvoston jäsentä sitä pyytää. (YK, 1950a.)

On keskeistä huomata, että vaikka ”Uniting for Peace” -päättöslauselma on erittäin merkittävä, se ei anna yleiskokoukselle toimivaltaa auktorisoida voimankäyttöä. Voimankäytön auktorisointi kuuluu turvallisuusneuvoston toimivaltaan. (Zaum, 2008, 158.) On lisäksi keskeistä huomata, että päättöslauselma alkuperäisessä tarkoituksessaan Yhdysvaltojen vetämänä nojasi länsimyyntöisten valtioiden enemmistöön yleiskokouksessa. Tilanne muuttui pian päättöslauselman hyväksymisen jälkeen: 1960-luvulla yleiskokouksen kokoonpano muuttui dekolonisaatioprosessin myötä eikä yleiskokouksen tukea länsivaltioille voitu enää pitää automaattisena. (Zaum, 2008, 165.) Yleiskokouksen kokoonpanon muutoksen myötä päättöslauselma käyttö siirtyi sivuun, mutta kiinnostus sitä ja yleiskokouksen valtaoikeuksia kohtaan on taas lisääntynyt 2010-luvulla, kun turvallisuusneuvoston toimintamahdollisuuksien on jälleen nähty muuttuneen varsin rajallisiksi poliittisen ilmapiirin kiristyttyä (ks. esim. Ramsden, 2016, 212).

Yleiskokous on osallistunut normatiiviseen kehitykseen rauhan ja turvallisuuden saralla osallistumalla esimerkiksi aseistariisumisprosessiin päättöslauselmien kautta (Wells, 2005, ss. 45–46).¹⁹ Kuten melkein kaikissa muissakin kysymyksissä, rauhan ja turvallisuuden saralla yleiskokouksen on mahdollista ainoastaan tuottaa suosituksia, ei sitovia dokumentteja. Peruskirjan artiklan 11.1. mukaan

[y]leiskokous voi harkita kansainvälisen rauhan ja turvallisuuden ylläpitämiseksi noudatettavia yhteistoiminnan yleisiä periaatteita, niihin luettuina aseistariisumista ja aseistuksen säännöstelyä koskevat periaatteet, ja esittää niitä koskevia suosituksia jäsenille tai turvallisuusneuvostolle taikka molemmille (YK, 1945, artikla 11).

Sen lisäksi, että yleiskokous voi keskustella rauhan ja turvallisuuden kysymyksistä, sillä on samankaltainen toimivalta riitojen rauhanomaiseen ratkaisuun kuin turvallisuusneuvostolla (Conforti & Focarelli, 2010, 305). YK:n turvallisuusneuvosto on tänä päivänä kenties keskeisin kansainvälinen toimija hirmutekoihin vastatessa. Turvallisuusneuvosto on ottanut siviilit

¹⁹ Listaukseksi YK:n yleiskokouksen aseisiin liittyvistä päättöslauselmista ks. Wells, 2005, 33–71.

laajasti agendalleen vuodesta 1998 alkaen (YK, 1998).²⁰ Vuonna 1999 turvallisuusneuvosto antoi ensimmäisen siviilien suojeluun liittyvän kannanottonsa, jossa tuomittiin iskut siviilejä kohtaan, pyydettiin kunnioitusta kansainvälistä humanitaarista oikeutta kohtaan ja ilmaistiin neuvoston halukkuus reagoida tilanteisiin, joissa taistelijat kohdistavat siviileihin iskuja (YK, 1999b). Vuonna 1999 myös julkaistiin ensimmäinen YK:n pääsihteerin siviilien suojelun raportti (YK, 1999a).

Sittemmin turvallisuusneuvosto on järjestänyt avoimia keskusteluja siviilien suojelusta ja hyväksynyt temaattisia päätöslauselmia (Security Council Report, 2015). Turvallisuusneuvosto on vaatinut jäsenvaltioita kunnioittamaan, ratifioimaan, toimeenpanemaan ja levittämään ihmisoikeussääntöjä ja kansainvälistä humanitaarista oikeutta, vaatinut jäsenmaita kunnioittamaan tiettyjä normeja sekä vaatinut jäsenmaita nostamaan syytteet tiettyihin humanitaarisen oikeuden ja ihmisoikeussääntöjen rikkomuksiin liittyen (Schotten & Biehler, 2008, 312–315). Varsinaisen siviilien suojelun lisäksi turvallisuusneuvosto on käsitellyt terveydenhuoltoa aseellisissa konflikteissa (YK, 2016), toimittajien suojelua aseellisissa konflikteissa (YK, 2015), humanitaaristen työntekijöiden suojelua aseellisissa konflikteissa (YK, 2014) ja uusimpana nälkiinnyttämistä aseellisissa konflikteissa (YK, 2018), osoituksena siitä, että kansainvälinen yhteisö tunnistaa nykyään entistä paremmin siviilien kärsimyksen monimuotoisuuden.

Siviilien suojelu on myös laajemmin inkorporoitunut turvallisuusneuvoston toimintaan: kenties keskeisimpänä kehityksenä turvallisuusneuvosto on vuoden 1999 Sierra Leonen rauhanturvausoperaatiosta lähtien auktorisoitunut rauhanturvaajia käyttämään kaikkia tarvittavia keinoja siviilien suojelemiseksi, ja tänä päivänä siviilien suojelu on rauhanturvaamisen ydinalue (Bellamy, 2016, 122). Lähes kaikki turvallisuusneuvoston konflikteihin liittyvät päätöslauselmat mainitsevat siviilien suojeluun liittyvät huolenaiheet (Shesterinina & Job, 2016, 242). Lisäksi lähes jokaisella rauhanturvausoperaatiolla on siviilien suojelun mandaatti (Taylor, Holt, & Kelly, 2009, 42–43). Siviilien suojelun näkökulma näkyy myös turvallisuusneuvoston halukkuudessa puuttua tilanteeseen. Lisa Hultman (2013) on osoittanut,

²⁰ Vaikka turvallisuusneuvosto onkin tänä päivänä erittäin aktiivinen humanitaarisissa kysymyksissä, historiallisesti ihmisoikeuksien ja kansainvälisen humanitaarisen oikeuden toimeenpanoa ei ole nähty turvallisuusneuvoston päätehtäviin kuuluvaksi (Schotten & Biehler, 2008, 309). YK:n kokonaisuudessaan ei pitänyt lainkaan osallistua kansainvälisen humanitaarisen oikeuden toimeenpanoon tai kehitykseen. Kansainvälistä humanitaarista oikeutta ei lainkaan mainita YK:n peruskirjassa, koska pelättiin, että oikeusalan keskeisyyden tunnistaminen oltaisiin nähty epäonnistumisena YK:n kaikista tärkeimmän tavoitteen eli kansainvälisen rauhan ja turvallisuuden ylläpitämisen epäonnistumisena. Lisäksi peruskirjan keskeistä voimankäytön kieltoa ei haluttu heikentää mainitsemalla aseellisia konflikteja koskevaa oikeudenalaa. (Schotten & Biehler, 2008, 311.) Turvallisuusneuvoston suhtautumisessa humanitaariin kysymyksiin ja kansainväliseen humanitaariseen oikeuteen ennen vuotta 1998 on tunnistettu neljä vaihetta: ”tabula rasan kausi” eli aika ennen kuuden päivän sotaa vuonna 1967, eli sen olemassaolon ensimmäiset 22 vuotta, jolloin turvallisuusneuvosto ei käsitellyt ainuttakaan humanitaariin kysymyksiin tai ihmisoikeuksiin liittyvää päätöslauselmaa. Seuraava kausi oli ”vastentahtoisen osallistumisen kausi” vuosina 1967–1979, jolloin turvallisuusneuvosto poikkeustilanteissa viittasi humanitaarisen suojelun ja humanitaarisen avustuksen kysymyksiin: esimerkiksi vuoden 1974 Kyproksen konfliktin yhteydessä turvallisuusneuvosto vaati osapuolia suojelemaan siviiliväestöä, mutta pysyi kokonaan hiljaa esimerkiksi Vietnamin sodan ajan. 1980-luku oli ”maltillisen osallistumisen kausi”, ja nykyinen ”intensiivisen osallistumisen” kausi alkoi 1990-luvun alusta. (Van Baarda, 1994, 138–143.)

että turvallisuusneuvosto auktorisoi rauhanturvausoperaation sisällissodan kontekstissa todennäköisemmin, jos konfliktin osapuolet kohdistavat iskuja siviileihin. Hultman tarkasteli aikaväliä 1989–2006 ja hänen mukaansa vaikutus on erityisen suuri vuodesta 1999 eteenpäin, mikä jälleen kerran korostaa 1990-luvun loppupuolen merkityksellisyyttä normatiiviselle kehitykselle (Hultman, 2013.)

Keskeinen osa YK:n ja koko kansainvälisen yhteisön suhtautumista siviileitä koskeviin uhkaan tänään ja aiemmin on suojeluvastuun periaate, ja sitä koskevaa keskustelua avataan siksi tarkemmin tässä. Tämän tutkielman kannalta on keskeistä, että suojeluvastuun periaatteen myötä kansainvälinen yhteisö on antanut keskeisen sijan siviileille, jopa niin keskeisen, että kansainvälinen yhteisö on osoittanut olevansa valmis toimimaan siviilien suojelemiseksi ja jopa turvautumaan voimankäyttöön. Suojeluvastuun periaate, kuten siviilien suojelukin, nousi reaktiona 1990-luvun konflikteihin, joihin vastaamisessa YK:n ja kansainvälisen yhteisön nähtiin epäonnistuneen. Suojeluvastuun periaate viittaa siihen, että jokaisella valtiolla on vastuu suojella kansalaisiaan niin sanotuilta neljältä hirmurikokselta eli kansanmurhalta, sotarikoksilta, etniseltä puhdistukselta ja rikoksilta ihmisyyttä vastaan. Suojeluvastuu on siis siviilien suojelua rajatumpi käsite, koska siviilien suojelu kattaa näiden lisäksi yleisemmin siviileihin kohdistuvat rikkomukset, kuten väestön pakkosiirtämisen, nälännyttämisen, väestön pakkosiirrot ja iskujen kohdistamisen siviileihin (Breakey, 2012b, 64). Jos valtio on haluton tai kyvytön täyttämään vastuunsa, vastuu siirtyy kansainväliselle yhteisölle (YK, 2005, kappaleet 138 & 139). Ensimmäisen kerran suojeluvastuun periaate artikuloitiin vuonna 2001 ja spesifimmässä muodossaan suojeluvastuun periaate hyväksyttiin YK:n yleiskokouksessa vuoden 2005 huippukokouksen yhteydessä (Breakey, 2012, 11).

Suojeluvastuun periaatteen merkityksen ymmärtämiseksi on ymmärrettävä kansainvälisen yhteisön ja YK:n historiaa. YK perustettiin vuonna 1945 toisen maailmansodan jälkimainingeissa. YK:n keskeinen tarkoitus oli estää vastaavan hirvittävän sodan syttyminen (YK, 1945, esipuhe) ja sodan syttymisen estämisessä YK:n peruskirja nojasi suvereenisuuden periaatteeseen. YK:n peruskirja määrää valtioita pidättäytymään voimankäytöstä tai voimankäytön uhassa kaikissa paitsi kahdessa tilanteessa: itsepuolustustarkoituksessa tai YK:n turvallisuusneuvoston auktorisoidessa vallankäytön (YK, 1945, artikkelit 42 & 51). Lisäksi peruskirja kieltää YK:ta puuttumasta valtioiden sisäisiin asioihin, muulloin kuin se on välttämätöntä kansainvälisen rauhan ja turvallisuuden ylläpitämiseksi tai palauttamiseksi (YK, 1945, artikkelit 2 & 45). (Rose, 2014, 219.)

Voimankäytön kieltä ja puuttumattomuuden periaate on nähty YK:n perustamisen yhteydessä luodun kansainvälisen järjestyksen kulmakiviksi; niin keskeisiä ne ovat valtioiden välisille suhteille (vrt. Slaughter & Burke-White, 2004). Kansainvälisen järjestyksen on nähty

pohjanneen suvereenisuuteen aina Westfalenin sopimuksesta lähtien.²¹ Kansainväliset sopimukset ja kansainväliset organisaatiot tunnistavat valtion keskeisimmäksi toimijaksi (Western, 2011.) Tämä tekee ihmisoikeussopimuksista niin vallankumoukselliset: ne nostavat yksilön keskiöön (Leebaw, 2007, 225). YK:n ensimmäisen neljän vuosikymmenen aikana suvereniteetti asetettiin yli ihmisoikeuksien käytännössä kaikissa kysymyksissä. Yhtä lailla rauhan säilyttämistä arvostettiin yli ihmisoikeuksien suojelun. (Sampford & Thakur, 2015, 55–56.) Tämä on yhteydessä Gareth Evansin (2015) väitteeseen, jonka mukaan kansainvälinen suhtautuminen hirmutekoihin ei juurikaan muuttunut toisen maailmansodan jälkeen sitä edeltäneestä välinpitämättömyydestä – huolimatta holokaustin hirveydestä, ihmisoikeuksien tunnustamisesta YK:n peruskirjassa ja ihmisoikeuksien yleismaailmallisessa julistuksessa, käsitteen ”rikos ihmisyyttä vastaan” synnystä Nurembergin oikeudenkäynneissä ja vuoden 1948 sopimuksesta kansanmurhan kieltämiseksi. Kylmän sodan aikana keskeisin artikla YK:n peruskirjassa ei liittynyt esimerkiksi ihmisoikeuksiin, vaan intervention kieltoon. (Evans, 2015, ss. 16–17.)

Intervention kiellon voimaa kuvastaa esimerkiksi maailman kielteinen suhtautuminen Vietnamin interventioon Kambodjassa Pol Potin hirmutekojen pysäyttämiseksi. (Evans, 2015, ss. 16–17.) Toinen vastaava esimerkki on Itä-Pakistanin tapaus: vuonna 1971 Intia teki intervention Itä-Pakistaniin (nykyiseen Bangladeshiin) ja perusteli interventiota aluksi tarpeella pysäyttää alueen pakolaiskriisin eskalaatio eli humanitaarisilla syillä. Myöhemmin Intia kuitenkin siirtyi painottamaan itsepuolustusta intervention perusteluissa. (Peltonen, 2013, 17.) Kun kriisistä keskusteltiin YK:n yleiskokouksessa, nekin valtiot, jotka mainitsivat puheenvuoroissaan Itä-Pakistanissa tapahtuvan kärsimyksen, korostivat YK:n peruskirjan voimankäytön kiellon ehdottomuutta. Humanitaarista interventiota ei siis selvästi hyväksytty 1970-luvulla legitiimiksi intervention perusteluksi. (Wheeler, 2000, 68.)

Tätä taustaa vasten suojeluvastuun periaatteen syntyminen 2000-luvun alussa on entistä merkittävämpi. Suhtautuminen humanitaariseen interventioon muuttui vasta 1990-luvulla kylmän sodan päätyttyä. 1990-luvulla YK:n turvallisuusneuvosto muuttui merkittävästi aktiivisemmaksi sisällissotien kontekstissa tarjoamaan kansainvälistä avustusta hirmutekojen uhreille. Humanitaariset katastrofit alettiin enenevissä määrin tunnistamaan uhiksi kansainvälisille rauhalle ja turvallisuudelle, jotka vaativat voimakkaan reaktion kansainväliseltä yhteisöltä. (Sampford & Thakur, 2015, 55–56.) Suojeluvastuun periaate perustuu ajatukseen suvereniteetista vastuullisuutena, jonka myötä valtion suvereenisuutta ei voida käyttää

²¹ Katsaukseksi niin sanottuun Westfalenin myyttiin kansainvälisten suhteiden tutkimuksessa ks. Osiander, 2001.

puolustuksena hirmutekojen tekemiselle (Breakey, 2012, 12).²² Suojeluvastuun periaatteen hyväksymisen voidaan argumentoida muuttaneen koko suvereniteetin käsitystä.²³

Vaikka suojeluvastuun periaate hyväksyttiin yksimielisesti vuoden 2005 yleiskokouksessa, sitä on sittemmin kritisoitu sekä tutkimuskirjallisuudessa että kansainvälisessä yhteisössä. Suojeluvastuun periaate on jakanut kansainvälistä yhteisöä: esimerkiksi vuoden 2012 yleiskokouksen istunnossa muun muassa Brasilia, Intia, Venäjä, Pakistan ja Kiina toistivat perinteisiä Westfalenin aikaisia normeja ja huolehtivat interventionismin riskeistä. (Newman, 2016, 40–41.) Newmanin mukaan ainakin osa valtioista suhtautuu hostiilisti suojeluvastuun periaatteeseen, koska ne katsovat sen olevan läntisten valtioiden ajama, ja suojeluvastuun periaate on siten joutunut panttivangiksi laajemmassa kiistassa läntisistä liberaaleista arvioista (Newman, 2016, 44). Toisaalta esimerkiksi vuoden 2014 yleiskokouksen epävirallisessa suojeluvastuun dialogissa muun muassa Kiina, Intia, Indonesia ja Iran antoivat vahvasti tukea suojeluvastuun periaatteelle, antaen tukea Bellamyn (2015) argumentille siitä, että toisin kuin erityisesti Libya-operaation jälkeen väitettiin, suojeluvastuu on muuttumassa vähemmän kontroversaaliseksi (Bellamy, 2015, 182). Suojeluvastuun periaate on kuitenkin poliittisempi kuin siviilien suojeleminen, tai paremmin ilmaistuna suojeluvastuun interventioon liittyvä osio on paljon poliittisempi. Tämän tutkielman yhteydessä on kiintoisaa nähdä, esiintyykö myös siviileistä puhuttaessa samankaltaisia jakolinjoja kuin suojeluvastuun periaatteessa on tunnistettu.

Läntisyyden lisäksi suojeluvastuuta on kritisoitu muun muassa siitä, ettei se ole muuta kuin ”kuumaa ilmaa”, joka huolimatta käsitteen laajasta käytöstä, ei ole saanut mitään merkityksellistä aikaan tai muuttanut valtioiden käytöstä (ks. esim. Hehir, 2010, 219). Koska oma intressi ohjaa valtioiden käytöstä, valtio reagoi massahirmutekoihin vain kun sen on sen oman edun mukaista (ks. esim. Murray, 2013, 16). Tätä kritiikkiä vastaan Bellamy osoittaa, että suojeluvastuun periaatteella on ollut merkitystä kansainvälisen yhteisön toiminnalle, sillä suojeluvastuun käsite on muuttanut valtioiden identiteettejä ja intressejä, ja saanut ne ainakin jossain määrin sisäistämään ajatuksen väestöjen suojelutarpeista hirmutekojen edessä. Suojeluvastuun periaate, ja sen käyttäminen, on aikaansaanut olettamuksen siitä, että kansainvälinen yhteisö osallistuu rutiininomaisesti suojelutoimiin eli ”puuttumattomuuden” (engl. non-interference) oletus on antanut tietä välittämisen (engl. non-indifference)

²² Katsaukseksi suvereniteetista vastuullisuutena ks. esim. Glanville, 2014, 171-212.

²³ Toisaalta, esimerkiksi Luke Glanville (2011) argumentoi, että suvereniteetti on ymmärrettävä muuttuvaksi, sosiaalisesti konstruoiduksi käsitteeksi, joka on myös aiemmin historiassa sisältänyt ajatuksen velvollisuuksista oikeuksien rinnalla. Hän esittää, että perinteinen käsitys ”westfalenilaisesta” suvereniteetista, joka korostaa intervention kieltoa ja puuttumattomuuden periaatetta nousi kansainvälisen yhteisön keskiöön vasta YK:n peruskirjan myötä vuonna 1945. (Glanville, 2011.) Ajatus suvereniteetista sosiaalisesti konstruoituna käsityksenä, joka on tarkoittanut eri aikoina eri asioita, on keskeinen myös tämän tutkielman lähestymistavan kannalta. Vastaavasti vaikka siviilien käsitteen tiedetään olleen olemassa lähes koko 1900-luvun ja ajatus siviileistä on ollut olemassa vielä kauemmin, emme tarkalleen tiedä, miten kansainvälinen yhteisö on ymmärtänyt siviilit ja miten käsitys siviileistä on kehittynyt. Kansainvälisen yhteisön tapa ymmärtää siviilit ei ole tämän tutkimuksen tutkimuskohteena, mutta tutkimus sivuaa sitä ja se on keskeinen jatkotutkimuksen aihe.

olettamukselle”. Siksi Bellamyn mukaan mitä enemmän suojeluvastuusta puhutaan, sitä syvemmin suojelun tapa lujittuu kansainvälisessä yhteisössä (Bellamy, 2013, 352–353.) Bellamyn ajatus on mahdollisesti sovellettavissa myös siviilien kohdalla ja siksi on tärkeä tutkia, miten paljon ja milloin kansainvälinen yhteisö on puhunut siviileistä.

2.3. Siviilien asema historiallisesti

Seuraavaksi käyn läpi lyhyesti siviilien asemaa historiassa. Vaikka sotahistoria on valtavan laaja tutkimuskenttä, siviilien asemasta, roolista ja olosuhteista konflikteissa on kirjoitettu suhteellisen vähän (Schütte, 2014, 17). Tämä liittyy edeltävässä alaluvussa kuvattuun tiedon puutteeseen siviilien tilanteesta. Myös ymmärrys siviilien historiallisesta tilanteesta nojaa arvioihin. Seuraava tarkastelu ei ole luonteeltansa systemaattista, vaan nostan siinä esiin tämän tutkielman kannalta keskeisimpiä seikkoja.

Kansainvälisesti 1800-luvun alusta ensimmäiseen maailmansotaan saakka siviilien tappaminen konflikteissa ei automaattisesti aiheuttanut kansainvälistä paheksuntaa. Tapaukset, joissa siviilien tappaminen tuomittiin, liittyivät Bellamyn (2012) mukaan tilanteisiin, joissa voimankäyttö oli eksessiivistä suhteessa tavoitteeseensa, kuten Armenian kansanmurhassa vuonna 1915, tai joissa voimankäytön legitimitettiin saatettiin epäillä, esimerkiksi kun Itävalta käytti voimaa tukahduttaaksensa kansallismielisten unkarilaisten nousun vuonna 1848. Siviilien tappaminen itsessään ei ollut aihe kansainväliselle tuominnalle, joten jos hallinto koettiin legitiimiksi ja hirmuteot tarpeelliseksi päämäärän saavuttamiseksi, siviilien suurimittaista tappamista saatettiin jopa kehua, kuten kun Saksa kannatti Iso-Britannian käyttämiä keskitysleirejä toisessa buurisodassa. Kuitenkin, nouseva usko kansanvaltaan ja liberalismiin vaikuttivat myös kansainvälisen yhteisön suhtautumiseen siviileihin. Bellamyn mukaan ulkopuolinen kritiikki hirmutekoja vastaan kasvoi ja aikajakson lopussa sotilaallisella välttämättömyydellä oli paljon hankalampi perustella hirmutekoja kuin aikajakson alussa. Nämä moraalisäännöt sotilaallisesta välttämättömyydestä eivät kuitenkaan olleet voimassa Euroopan ulkopuolisten kansojen kohtelussa. Kolonialismin aikaisissa lukuisissa sodissa vallitsevan eurooppalaisen ajattelun mukaan sivistyneiden kansojen käytössäännöt eivät pätenneet samalla tavalla suhteessa ”sivistymättömiin” kansoihin. Kolonialismin hirmutekoja ei siksi kritisoitu eurooppalaisten hallitusten toimesta. (Bellamy, 2012, 939–942.)

Vasta maailmansodat, ja varsinkin toinen maailmansota, jättivät syvän vaikutuksen kansainvälisen yhteisön ymmärrykseen siviileistä ja yksilöstä. Modernin siviilin ajatuksen voidaan katsoa syntyneen vasta ensimmäisen maailmansodan yhteydessä (Alexander 2007b,

375). Siviiliuhrien määrä kasvoi maailmansodissa valtavasti: toisessa maailmansodassa uhreista jopa puolet oli siviileiksi katsottavia henkilöitä (Tannenwald, 2017, 6). Ilmasodankäynti kasvatti tuhovoimaansa toisessa maailmansodassa ja kaikki osapuolet syyllistyivät siviiliväestön pommittamiseen (Cogen, 2012, 254). Siviiliväestön pommittaminen ei kuitenkaan itsessään ollut vielä sotarikos, vaan perusteltavissa sotilaallisella välttämättömyydellä. Huolimatta suoranaisten kiellon puutteesta, sekä aikalaiset että modernit kirjoittajat hyväksyvät, ettei siviilien umpimähkäinen pommittaminen ollut sallittua sodan oikeussääntöjen periaatteiden mukaisesti toisen maailmansodan aikana (Jones, 2004, 123–124). Keskeisin toisen maailmansodan siviilien suhtautumiseen vaikuttava tekijä oli varmastikin holokausti. Holokausti ja akselivaltojen sotarikokset loivat myös voimakkaan imperatiivin vahvistaa siviilien suojelua, ja viattomien siviilien tappamisesta muodostui kansainvälinen pahuuden ruumiillistuma ja symboli sille pahuudelle, mitä vastaan taistelussa liittoutuneet olivat joutuneet uhrautumaan (Bellamy, 2012, 945).

Myös liittoutuneet syyllistyivät laajamittaisiin hirmutekoihin, erityisesti Saksan aluepommituksissa, ja tiputtaessaan Japaniin atomipommit. Siviilien tappamisen vastaisen normin kannalta erityisen keskeistä on, että vaikka aluepommituksia, joiden tarkoituksena oli levittää kauhua siviiliväestöön, toteutettiin, koska ne nähtiin tehokkaimpana tapana hyödyntää ilmavoimia ja moraalisesti parempana vaihtoehtona juoksuhaudatusodankäyntiin nähden, julkisesti siviiliuhreja väitettiin tahattomiksi seurauksiksi pommituksista. Liittoutuneet tekivät niin, koska maiden hallitukset eivät uskoneet, että laajamittaisten tahallisten siviiliuhrien aiheuttaminen olisi mahdollista esittää legitiiminä toimintana äänestäjille eli kansalle. Tämä viittaa siviilien koskemattomuuden normin vahvuuteen kyseisissä liberaaleissa yhteiskunnissa. Bellamyn mukaan varsinkin sodan jälkeen käydyissä debateissa ilmapommituksen moraalisuudesta on mahdollista nähdä kasvava usko siihen, ettei siviilien tahallinen tappaminen ole sallittua edes silloin kun se nähdään tarpeelliseksi oikeutettujen päämäärien saavuttamiseksi, kuten natsien vastustamiseksi. Toisaalta länessä silti nähtiin siviilien tappamisen taktinen hyöty. (Bellamy, 2012, 945.)

Toista maailmansotaa seurasi mahdollisesti keskeisin sodan oikeussääntöjen kehitys sitten niiden kodifioinnin: Geneven vuoden 1949 yleissopimusten laatiminen. Kaikki suurvallat ratifioivat Geneven yleissopimukset 1950-luvun aikana ja vuoteen 1960 mennessä lähes kaikki valtiot olivat hyväksyneet ne (Mantilla, 2017, 49). Neljäs Geneven yleissopimus siviilihenkilöiden kohtelusta oli kokonaan uusi sopimus ja keskeinen virstapylväs sodan oikeussääntöjen historiassa. Ennen Geneven yleissopimuksia siviilejä ei nähty kansainvälisessä oikeudessa erillisenä, suojelua tarvitsevana ryhmänä ja suojelu

aikaisemmissa sopimuksissa oli varsin vähäistä. (Mantilla 2017, 45–46.)²⁴ Vaikka sopimus ei ole täydellinen, on se kuitenkin konkreettinen osoitus kansainvälisen yhteisön kokemasta tarpeesta suojella siviilejä.

Ensimmäistä merkittävää konfliktia toisen maailmansodan jälkeen, Korean sotaa (1950–1953), ei vielä televisioitu (Kim, 2004, 540). Korean sotaan viitataan usein ”unohdettuna sotana”, sillä siihen on kiinnitetty vähänlaisesti huomiota sekä kansallisesti että kansainvälisesti, erityisesti verrattuna siihen usein rinnastettuun Vietnamin sotaan (Kim, 2004, 524). YK:n turvallisuusneuvosto hyväksyi vain muutaman Korean sotaan liittyvän päätöslauselman, joista yksi, S/RES/85, keskittyi siviileihin. Turvallisuusneuvoston päätöslauselmassa ”tunnistetaan” Korean kansan kohtaamat hankaluudet ja esitetään avustusta (YK, 1950b). Päätöslauselmassa ei kuitenkaan esimerkiksi tuomita siviileihin kohdistuvia iskuja tai käytetä muuta vastaavaa, sittemmin yleiseksi tullutta kielenkäyttöä.

Korean sodan sanotaan kuitenkin olleen muutos toiseen maailmansotaan nähden. Ward Thomasin (2001) mukaan Korean sodan aikaan kansainvälinen ilmapiiri oli muuttunut niin, että suureen määrän siviiliuhreja johtavia sodankäynnin menetelmiä ei pidetty enää legitiimeinä (Thomas, 2001, 51). Muun muassa Martin Shawn mukaan taustalla olisi natsien hirmutekojen, liittoutuneiden tekemän umpimähkäisen pommituksen ja atomipommien hirveys, joiden vuoksi vastaavat tekniikat eivät enää olleet oikeutettuja kansainvälisen yhteisön silmissä (Shaw, 2005, 18–19). Uusi siviilien suojelun normi ei kuitenkaan vielä estänyt siviilien moraalin murtamiseksi tehtyä Korean kaupunkien pommitusta, joka johti satoihin tuhansiin kuolemiin, mutta normin vuoksi pommituksille alkoi muodostua poliittinen hinta (Thomas, 2001, 51).

Suurena kontrastina Korean sotaan, Vietnamin sodan on nähty aikaansaaneen perustavanlaatuisia muutoksia median ja armeijan suhteisiin. Siviilien kärsimykseen ja taistelun kamaluuteen keskittyneen median nähtiin kääntäneen kansan mielipiteen sotaa vastaan ja lopulta johtaneen Yhdysvaltojen tappioon. Vietnamin ilmapommitus oli kiistanalaista Yhdysvaltojen ja Vietnamin konfliktin alusta lähtien. Toisaalta vaikka media antoi paljon

²⁴ Vaikka neljäs Geneven sopimus onkin tätä taustaa vasten urauurtava, sopimus tarjoaa siviileille yleistä suojelua ainoastaan muutamassa artikkelissa ja hyökkäykset kiellettiin eksplisiittisesti ainoastaan haavoittuneita ja sairaita siviilejä sekä sairaaloita kohtaan (Bothe et al. 2013, 316). Sopimus keskittyy suojelemaan kahdenlaisia siviilejä: miehitysvallan alla eläviä ja ulkomaan kansalaisia, jotka elävät heidän kotimaatansa vastaan sotivan valtion alueella. Sopimus muun muassa kieltää pakkosiirrot ja –evakuoinnit miehitetyillä alueilla, murhan, kidutuksen ja muita julman kohtelun muotoja. Sopimuksen sääntöihin sisällytettiin kuitenkin useita poikkeuksia, joita perusteltiin sotilaallisella välttämättömyydellä, ja sääntöjä tehtiin riippuvaisiksi osapuolten resursseista. (Mantilla 2017, 45–46.) Koska Geneven yleissopimukset jäivät monessa kohdin vajavaisiksi, niiden täydentäminen koettiin tärkeäksi. Geneven yleissopimusten kaksi lisäpöytäkirjaa hyväksyttiin vuonna 1977. Lisäpöytäkirjat kodifioivat monia periaatteita, jotka tänään nähdään sodan oikeussääntöjen ytimenä. Keskeisin kehitys oli erottelun, suhteellisuuden ja varovaisuusperiaatteiden kodifikaatio, joiden kautta siviilien suojelun tärkeys väkivaltaisuuksilta vihdoin tunnustettiin. (Mantilla 2017, 56–61.) Yksi lisäpöytäkirjojen luomisen mahdollistanut kehitys oli YK:n aktivoituminen sodan oikeussääntöjen saralla. Vuonna 1968 Teheranin ihmisoikeuksien maailmankonferenssissa hyväksyttiin päätöslauselma ihmisoikeuksista aseellisissa konflikteissa, jossa pyydettiin YK:n pääsihteeriä tarkastelemaan keinoja olemassa olevien humanitaarisen oikeuden sääntöjen parempaan noudatukseen ja tarvetta lisäsopimuksille siviilien, vankien ja taistelujoiden parempaan suojeluun. Teheranin konferenssi oli merkittävä virstapylväs ihmisoikeuksien, humanitaarisen oikeuden ja YK:n lähestymisessä. (Schindler 2003, 171–72.)

huomiota silmittömille pommituksille, Renzin ja Scheipersin (2012) mukaan Yhdysvaltojen media keskittyi silti enemmän pohjoisvietnamilaisten ja Etelä-Vietnamin kansallinen vapautusrintaman (ns. Vietkongin) hirmutekoihin, ja kasvava sodan vastustus kytkeytyi enemmän amerikkalaisten sotilaiden lisääntyviin uhrilukuihin kuin vietnamilaisten siviilien kohteluun. (Renz & Scheipers, 2012, 29–31.)

Kansainvälinen ja kansallinen herkkyyks siviiliuhreille toimi silti rajoittavana tekijänä amerikkalaiselle sotilasstrategialle (Boot, 2014, 291). Tiheästi asutettuja alueita ei pommitettu yhtä paljoa kuin Korean sodassa (Thomas, 2001, 147–156), ja sodan aikaiset presidentit olivat hyvin tietoisia siviiliuhrien poliittisesta hinnasta, mikä viittaa siviilien koskemattomuuden normin voimistumiseen Korean sodan aikaisesta tilanteesta (Kaempf, 2009, 663). Normin voimistumisesta osoittaa erityisesti se, että vaikka Yhdysvaltojen armeijan on argumentoitu noudattaneen erottelun periaatetta paremmin Vietnamin sodassa kuin Korean sodassa, kansainvälinen ja kansallinen vastustus ja huomio siviilien kohtelulle oli paljon suurempaa Vietnamin sodan kohdalla (Kaempf, 2009, 666). Toisaalta Bellamyn mukaan yhdysvaltalaiset päättäjät pyrkivät vähentämään siviiliuhreja pääasiassa välttääkseen kansainvälistä ja kansallista kritiikkiä ja säilyttääkseen legitimitteettinsä, eivät siksi, että he olisivat itse sisäisesti vakuuttuneet siviilien tappamisen vääryydestä (Bellamy, 2009, 948). Mahdollisesta paremmasta erottelun periaatteen noudattamisesta huolimatta Yhdysvaltojen sodankäynti, varsinkin maavoimien kohdalla, oli kuitenkin edelleen hyvin umpimähkäistä ja epäinhimillistä, minkä tunnetuimpana esimerkkinä toimii Mai Lain massamurha, minkä aikana 571 vietnamilaista siviiliä tapettiin yhdysvaltalaisien sotilaiden toimesta (Kaempf, 2009, 663). Keskeistä tämän tutkielman kannalta on kuitenkin, että kansainvälisen yhteisön halu välttää siviiliuhreja oli selvästi kasvanut Vietnamin sotaan mennessä.

Läntisen maailman ulkopuolella Neuvostoliitto jatkoi tarkoituksellisesta siviilien tappamista etupiirinsä sisällä, kuten Unkarissa vuonna 1956 ja Afganistanissa 1979 jälkeen. Muut kommunistiset valtiot, kuten Kiina ja Kamputsea, jatkoivat Stalinin tapaa leimata kokonaisia ihmisryhmiä uhkaksi hallinnolle ja siten asettaa ne siviileille annetun suojelun ulkopuolelle. (Bellamy, 2012, 946.) Konservatiivisten arvioiden mukaan kommunistiset hallinnot tappoivat vuosien 1945 ja 1989 välillä 6,7–15,5 miljoonaa siviiliä (Bellamy, 2012, 949). Tappamisia ei juurikaan kritisoitu kommunistisen maailman sisällä ja ulkopuolelle ne oikeutettiin varsinkin kylmän sodan alkupuolella argumentoimalla uhrien olleen rikollisia tai ”kansan vihollisia” (Bellamy, 2012, 950).

Vaikka lännessä ei turvauduttu samanlaisiin taktiikkoihin, yksi kylmän sodan ominaispiirteistä oli liittolaisten hirmutekujen sietäminen ja joskus jopa auttaminen. Yhdysvallat tuki El Salvadorin ja Guatemalan hallintoja, kun ne käyttivät siviilien vastaisia toimia strategiana kommunististen kapinallisten tuhoamiseen. Lisäksi se teki yhteistyötä Chilen ja Argentiinan hallintojen kanssa, kun ne pyrkivät tukahduttamaan kommunistisia liikkeitä tappamalla,

kiduttamalla ja kidnappaamalla siviilejä. Länsi myös salli Indonesian tappaen jopa 600 000 kommunistiksi epäiltyä siviiliä ja jätti kritisoimatta jopa kahden miljoonan siviilin tappamista kommunistisen Khmer Rougen toimesta Kamputseassa. (Bellamy, 2012, 946–947.) Bellamyn mukaan siviileille vahingolliset hallinnot ja niiden tukijat noudattivat liittoutuneiden toisen maailmansodan aikaista esimerkkiä eivätkä pyrkineet oikeuttamaan siviilien kuolemia, vaan sen sijaan argumentoivat, että siviilit tapettiin tahattomasti tai kiistivät koko hirmutekojen tapahtumisen, tai syyttivät esimerkiksi kommunisteja tai kommunistista propagandaa kuolemista. Informaatioteknologian parantuminen kylmän sodan edetessä teki vähitellen hirmutekojen kieltämisestä hankalampaa, kuten Vietnamin sodan esimerkki osoittaa. (Bellamy, 2012, 947–949.) Kylmän sodan poliittiset laskelmat kuitenkin siis ylittivät siviileille annetun tärkeyden. Poliittisten laskelmien tärkeys loppui vasta kylmän sodan päättymiseen, ja kylmän sodan jälkeistä aikaa on laajasti käsitelty jo edeltävissä luvuissa.

Onko sitten kirjallisuuden perusteella kansainvälisen yhteisön suhtautuminen siviileihin muuttunut inhimillisemmäksi toisen maailmansodan jälkeisenä aikana? Entä onko siviilien kohtelu muuttunut inhimillisemmäksi? Vastaus molempiin kysymyksiin vaikuttaa olevan alustavasti ”kyllä”. Varaukselliseksi vastauksen tekee uhritilastojen ongelmallisuus sekä tiedon puute varsinaisen kansainvälisen yhteisön suhtautumisesta siviileihin eri ajanjaksoina. Tähän aukkoon tämä tutkielma pyrkii pureutumaan. Seuraavassa alaluvussa esittelen tarkemmin aikaisempaa tutkimusta tutkimusasetelmaan liittyen.

2.4. Aiempi tutkimus

Siviilien keskeisyyttä kansainvälisessä yhteisössä ei ole allekirjoittaneen ymmärryksen mukaan systemaattisesti tutkittu aikaisemmin, mutta muutaman tutkimuksen asetelma muistuttaa läheisesti tätä tutkimusta. Kaikista samankaltaisin tämän tutkielman kanssa on Catherine Hechtin tutkimus (2016), jossa tarkastellaan demokraattisen hallinnon keskeisyyttä YK:n yleiskokouksen yleispuheenvuoroissa ja laajemmin demokratian keskeisyyttä valtioiden identiteeteille. Myös tutkimuksen motivaatio on samankaltainen kuin tämän: samoin kuin siviilien keskeisyyden kanssa, huolimatta siitä, että tutkijat näkevät demokraattisen hallinnon nousseen keskeiseksi kansainvälisen järjestyksen periaatteeksi kylmän sodan jälkeisessä maailmassa, ei ole olemassa tarkkaa ymmärrystä siitä, miten ja milloin demokraattisen hallinnon keskeisyys on muuttunut. Lisäksi Hecht käyttää demokratia-käsitteen mainintaa sen keskeisyyden symbolina. (Hecht, 2016.)

Siviileihin liittyvän tutkimuksen parissa taas samankaltaisia tutkimusasetelmia edustaa Matthew Coen Leep (2015), joka on tutkinut siviiliuhrien tärkeyttä Yhdysvaltojen

edustajainhuoneen edustajille tarkastelemalla siviiliuhrien mainintoja Yhdysvaltojen kongressissa vuosina 2003–2008. Tutkimustulosten mukaan siviiliuhrit eivät ole kovin keskeisiä edustajille. (Leep, 2015.) Eric V. Larsonin ja Bogdan Savychin vuoden 2007 tutkimuksesta median ja valtiotason reaktioista siviiliuhreihin käy toisaalta ilmi, että siviiliuhreihin maininnat kasvoivat sekä mediassa että Yhdysvaltojen kongressissa vuosien 1985 ja 2003 välillä (Larson & Savych, 2007, 206). Huolimatta ristiriitaisista tuloksista ja tutkimusten keskittymisestä kansalliseen tasoon, kyseiset tutkimukset ovat relevantteja tämän tutkielman kannalta, sillä niissä molemmissa on käytetty samankaltaisia tutkimusasetelmaa, jossa siviilin mainintaa käytetään siviilien keskeisyyden indikaattorina. Mainintojen käyttäminen keskeisyyden indikaattorina on siis aikaisemman tutkimuksen valossa perusteltua.

Vaikka kansainvälisen yhteisön siviileille antamaa tärkeyttä ei olekaan tutkittu, kansalaisten siviileille antamaa painoarvoa on tutkittu pitkällisesti. Tehdyt tutkimukset antavat viitteitä siitä, että paitsi sotilasuhreilla, myös siviiliuhreilla on merkitystä kansalaisille. Tuoreena aihepiirin tutkimuksena Robert Johns & Graeme A. M. Davies (2019) tutkivat kokeellisella kyselytutkimuksella, vaikuttaako siviiliuhrien määrä yhdysvaltalaisien ja brittien sotatoimille antamaan kannatukseen. Tutkimuksen mukaan kansalaiset välittävät siviiliuhreista: kun tutkimuksen skenaarioissa esitetty siviiliuhrien määrä kasvaa, tuki sotilastoimille vähenee. (Johns & Davies, 2019.) Richard Eichenbergin (2005) tutkimuksen mukaan siviiliuhrien mainitseminen kyselytutkimuksessa laskee tukea sotilastoimille yhtä paljon kuin sotilasuhrien mainitseminen (Eichenberg, 2005). Adam Chiltonin (2015) mukaan myös humanitaarisen oikeuden noudattamisella on väliä kansalaisille: hänen kokeellisesta kyselytutkimuksesta käy ilmi, että sen lisäksi, että vastaajat eivät anna suurta tukea iskuille, joiden kerrotaan aiheuttavan siviiliuhreja, mikäli vastaajille kerrotaan jonkin sotilasiskun olevan humanitaarisen oikeuden vastainen, tuki iskulle laskee 12 %, joskin lähes sama vaikutus saadaan korostamalla siviiliuhrien aiheuttamisen moraalittomuutta (Chilton, 2015). On kuitenkin tärkeä huomata, että siviiliuhrien vaikutus sotilastoimille annettuun tukeen on tuore tutkimuskohde, jota on tutkittu paljon vähemmän kuin sotilasuhrien vaikutusta kansan tuelle, ja muun muassa Mueller (1996) on todennut kyselytutkimuksen perusteella, etteivät amerikkalaiset juurikaan välitä siviiliuhreista (Mueller, 1996).

Vaikka siviilien keskeisyyden kehitystä onkin tutkittu vain vähänlaisesti, ihmisoikeuspuheen määrää ja kehitystä on tutkittu paljon laajemmin. Ramos, Ron, & Thomsin (2007) tutkimuksen mukaan käsitteen ”ihmisoikeudet” käyttö läntisessä mediassa lisääntyi 95 % vuodesta 1986 vuoteen 2000. Ilmiö on tapahtunut samaan aikaan, kun ihmisoikeussopimusten, kuten kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia koskeva yleissopimuksen, ja kidutuksen ja muun julman, epäinhimillisen tai halventavan kohtelun tai rangaistuksen vastaisen yleissopimuksen ratifikaatiomäärät kasvoivat erityisesti 1990-luvun loppupuolella (Hafner-Burton & Tsutsui,

2007). Carey (2007, 450) puolestaan toteaa, että 1990-luvun alusta lähtien ihmisoikeuksien kunnioitus on johdonmukaisesti mainittu Taloudellisen yhteistyön ja kehityksen järjestön (OECD:n) lahjoittajamaiden lausunnoissa. Hafner-Burton & Ron (2007) toteavatkin ihmisoikeuksia ympäröivän diskursiivisen ympäristön muuttuneen dramaattisesti. Toisaalta he muistuttavat, että diskursiivisella muutoksella ei ole välttämättä mitään yhteyttä valtioiden tosiasialliseen käytökseen. (Hafner-Burton & Ron, 2007.)

Tämän tutkimuksen perusasetelma, eli jonkin käsitteen keskeisyyden tarkastelu sen mainintojen määriä tarkastelemalla, vaikuttaa siis aikaisemmin tutkimuksen valossa perustellulta. Tutkimus myös selvästi vastaa tutkimusaukkoon, sillä siviilien keskeisyyttä kansainvälisessä yhteisössä ei ole vastaavasti tutkittu. Luvussa 3 esittelen tutkimusasetelmaa tarkemmin.

3. AINEISTO JA MENETELMÄ

3.1. YK:n yleiskokouksen päätöslauselmat, yleispuheenvuorot ja muut aineistot

Tutkimuksen aineisto koostuu kolmentyyppisestä materiaalista. Ensinnäkin tutkimuksen aineistona toimivat YK:n yleiskokouksen päätöslauselmat ja päätökset vuodelta 1946 vuoteen 2017 eli kaikki aineiston keräämishetkellä syksyllä 2018 saatavilla olevat päätöslauselmat ja päätökset, yhteensä 18 292 päätöstä tai päätöslauselmaa.²⁵ Tämän lisäksi aineistona käytetään valmiiksi koottua ja esikäsiteltyä ”UN General Debate Corpus” -aineistoa, joka sisältää kaikki YK:n yleiskokouksen yleispuheenvuorot vuosien 1970 ja 2017 välillä valtiokohtaisesti luokiteltuna, yhteensä 7896 puhetta (Mikhaylov, Baturo, & Dasandi, 2017). Kolmas osa aineistosta muodostuu erilaisista analyysille keskeisiä ilmiöitä mittaavista aineistoista: demokraattisuutta mittaavasta Polity IV -aineistosta (Marshall ym., 2018), valtion osallisuutta aseelliseen konfliktiin tarkastelevasta UCDP/PRIO:n Armed Conflict Dataset -aineistosta (Pettersson & Eck, 2018) sekä Maailmanpankin valtioiden tuloluokittelusta (World Bank, 2018). Taulukossa 3 esitetään kukin aineisto ja sen tarkastelema ajanjakso, sekä sen tärkein hyöty tutkielmalle. Seuraavaksi esittelen aineistot tarkemmin.

²⁵ Vuoden 2017 päätöslauselma-aineistosta puuttuu noin kolmasosa päätöslauselmista, käytännössä kevään 2018 sessioiden päätöslauselmat, sillä ne eivät olleet saatavilla aineiston keräämishetkellä syksyllä 2018. Vuosi 2017 ei siksi ole suoraan vertailukelpoinen aikaisempiin vuosiin.

Taulukko 2: Tutkielman primääriaineistot.

Nimi	Aineiston kuvaus	Tutkielmassa käytetty aikaväli (saatavissa oleva aikaväli)	N	Lähde	Hyöty tutkielmalle
YK:n yleiskokouksen päätöslauselmat ja päätökset	Kaikki YK:n yleiskokouksen päätöslauselmat ja päätökset vuositason tarkasteltuna.	1946-2017	18292	Itse koostettu; dokumentit saatavissa: http://www.un.org/en/section/s/documents/general-assembly-resolutions/ (Baturu ym., 2017)	Mahdollistaa valtavan pitkän aikajänteen ja kansainvälisen yhteisön tarkastelun.
UN General Debate Corpus	YK:n yleiskokouksen puheet maittain vuosilta 1970-2017.	1970-2017	7896		Mahdollistaa valtioiden ja valtioryhmien positioiden tarkastelun sekä haluttuihin muuttujiin vertailun.
Polity IV	Polity2 -pisteytyksen yksinkertaistettu muunnos, jossa jokainen valtio kuuluu joko autokratioihin (-10 - -6), anokratioihin (-5 - +5) tai demokratioihin (+6-+10).	1970-2017 (1800-2017) ²⁶	7425 (17368)	(Marshall, Gurr, & Jaggers, 2018)	Mahdollistaa YK-aineistojen kvantitatiivisen sisällönanalyysin tulosten vertailun valtioiden demokraattisuuteen.
World Bank Analytical Classifications	Asettaa jokaisen valtion johonkin neljästä tuloluokasta: matalaan tuloluokkaan (bktl per asukas <\$995), alempaan keskiluokkaan (bktl per asukas \$996-\$3895), ylempään keskiluokkaan (bktl per asukas \$3896-\$12055) ja korkeaan tuloluokkaan (bktl per asukas >\$12056). ²⁷	1987-2015	6322	(World Bank, 2018)	Mahdollistaa YK-aineistojen kvantitatiivisen sisällönanalyysin tulosten vertailun valtioiden tuloluokkiin.
UCDP/Prio Armed Conflict Dataset versio 18.1	Tarkastelee aseellisia konflikteja, jotka johtavat vähintään 25 taistelusta johtuvaan uhriin ja joissa vähintään yksi osapuolista on valtio, vuodesta 1946 eteenpäin. Tutkielmassa käytetty muuttuja on muotoa konfliktissa/ei-konfliktissa.	1970-2017 (1946-2017)	1257 (2330)	(Pettersson & Eck, 2018)	Mahdollistaa YK-aineistojen kvantitatiivisen sisällönanalyysin tulosten vertailun valtioiden konfliktistatukseen.

²⁶ Tarkastelee vain yli 500 000 asukkaan valtioita, mikä vuonna 2017 tarkoitti 167 valtiota.

²⁷ Tässä esitetyt määritelmät koskevat vuotta 2017; ne päivitetään vuosittain ottamaan huomioon mm. inflaatio (World Bank, 2019a).

Tutkielman ainoa itse koostettu aineisto eli YK:n yleiskokouksen päätöslauselmista ja päätöksistä koostuva aineisto, jatkossa päätöslauselma-aineisto, kerättiin YK:n nettisivuilta (YK, 2019b). Päätöslauselmia ja päätöksiä on päätöslauselma-aineistossa yhteensä 18 292 kappaletta. Päätöslauselmilla ja päätöksillä on sama oikeudellinen status (Permanent Mission of Switzerland to the United Nations, 2017, 52) ja keskeisin ero on siinä, että päätöksiä käytetään yleensä teknisempiin kysymyksiin ja päätöslauselmia kannanottoihin (YK, 2019d). Tästä syystä analyysissä päätöslauselmia ja päätöksiä ei erotella toisistaan. Jatkossa näihin molempiin viitataan vain ”pätöslauselmina”.

YK:n yleiskokouksen päätöslauselmat ovat ainutlaatuisen sovelias aineisto tutkielman tutkimustehtävän kannalta. YK:n, ja erityisesti sen yleiskokouksen, voidaan katsoa edustavan kansainvälistä yhteisöä, sillä siinä ovat edustettuna lähes kaikki maailman valtiot. Yleiskokouksen päätöslauselmat hyväksytään joko äänestyksellä tai konsensusperiaatteella (Panke, 2014, 443), eli jokaisen päätöksen ja päätöslauselman takana on vähintäänkin enemmistö maailman valtioista. Voidaan siten olettaa, että päätöslauselmien ja päätöksien tekstit todella edustavat kansainväliselle yhteisölle keskeisiä kysymyksiä eli ovat relevantteja tutkimustehtävän kannalta. Päätöslauselma-aineistosta tekee erityisen soveliaan myös sen jatkuvuus. YK:n yleiskokous on järjestetty joka vuosi YK:n perustamisesta lähtien ja huolimatta pitkästä ajanjaksosta, jokainen YK:n yleiskokouksen päätöslauselma tai päätös on periaatteessa verrannollinen aikaisempien päätöslauselmien tai päätösten kanssa, sillä ne ovat muodoltaan, luomisprosessiltaan ja tarkoitukseltaan samankaltaisia. Päätöslauselmien ja päätösten kokonaisuus on ainutlaatuinen keino saada tietoa koko YK:n perustamisen jälkeisestä aikakaudesta.

Tutkielman toisena aineistona toimivat yleiskokouksen yleispuheenvuorot. Yleiskokouksen yleispuheenvuorot ovat tilaisuus kaikille maailman valtionjohtajille kertoa koko kansainväliselle yhteisölle maidensa kanta maailman kysymyksiin ja nostaa esiin kyseiselle valtiolle keskeisimpiä asioita. Koska yleispuheenvuorot eivät ole suoraan yhteydessä YK:n päätöksentekoon, valtioilla on vähemmän rajoitteita puheiden aiheissa ja niiden nähdäänkin paremmin reflektovan valtion prioriteetteja. Yleiskokouksen yleispuheenvuorot tarjoavat tietoa kysymysten keskeisyydestä kansainvälisessä politiikassa ja toimivat kansainvälisen mielipiteen barometrinä tärkeille kysymyksille. (Baturo, Dasandi, & Mikhaylov, 2017; Hecht, 2016, 924.) Käyttämällä YK:n yleiskokouksen yleispuheenvuoroja on mahdollista tarkastella siviilien ja siviilien suojelun poliittisia ulottuvuuksia ja kysymystä siitä, ovatko siviilit keskeisiä koko kansainväliselle yhteisölle. Analyysillä on mahdollista nähdä, kuinka iso osa kansainvälisen yhteisön jäsenistä nostaa siviilit esiin, mikä maa tai maaryhmä keskustelee eniten siviileistä tai käytetäänkö sitä poliittisena kysymyksenä. Lisäksi on mahdollista vertailla, eroavatko päätöslauselmissa ja yleispuheenvuoroissa esiin nostetut asiat toisistaan.

Yleispuheenvuorot ovat myös kohtuullisen soveliaita tälle tutkielmalle vertailukelpoisuudellaan: puheenvuorojen pituus on ollut eksplisiittisesti rajattu vuodesta 1963 asti tiettyyn mittaan, minkä vuoksi kaikilla valtioilla on ollut halutessaan mahdollisuus nostaa yhtä monia asioita esille. Toisaalta puheenvuorojen pituutta on rajattu entistä enemmän vuosien mittaan: vuonna 1963 puheenvuoron enimmäispituus oli 30 minuuttia ja vuonna 2003 enimmäispituus laskettiin 15 minuuttiin. (Peterson, 2005, 81.) Tällä voi olla merkityksensä analyysille: ennen vuotta 2003 valtioilla oli mahdollista pitää pitempiä puheenvuoroja, jotka saattoivat tällöin sisältää sekä useampia asiakysymyksiä että sisältää useamman maininnan johonkin tiettyyn asiakysymykseen. Aineisto saattaa siis tältä osin olla vinoutunut vanhempien päätöslauselmien kohdalla, mikä on hyvä tiedostaa.

Keskeisenä erona yleispuheenvuoroaineistossa päätöslauselma-aineistoon nähden on, että toisin kuin päätöslauselmat, yleiskokouksen yleispuheenvuorot eivät pyri lähtökohtaisesti esittämään kansainvälisen yhteisön näkemystä, vaan niissä esitetään ensisijaisesti omalle valtiolle keskeiset näkemykset kansainväliselle yhteisölle. Koska tässä tutkielmassa kansainvälisen yhteisön katsotaan koostuvan valtioista, voidaan kaikkien valtioiden näkemysten summan myös ajatella edustavan kansainvälistä yhteisöä. Koska yleispuheenvuorot eivät ole satojen valtioiden neuvottelujen tulos vaan heijastelevat yhden valtion kantoja, valtioiden edustajilla on paljon enemmän vapauksia yleispuheenvuoroissa nostaa esille kyseisille valtioille keskeisiä kysymyksiä. YK:n yleispuheenvuorot ovat kuitenkin saatavissa vain vuodesta 1970 alkaen, minkä vuoksi pelkästään niiden analysoiminen olisi jättänyt paljon kysymyksiä YK:n perustamisajan aikaisesta tilanteesta.

Yleispuheenvuorojen sijaan aineistoksi olisi ollut mahdollista ottaa YK:n yleiskokouksen äänestysdata. Äänestysdata on varsin vakiintunut aineistomuoto valtioiden positioiden ja preferenssien tutkimiseen, sillä sitä on käytetty ulkopoliittisten preferenssien analysoimiseen käytännössä YK:n perustamisesta lähtien (ks. esim. Ball, 1951; Lijphart, 1963). Kuitenkin, noin 70 % päätöslauselmaluonnoksista hyväksytään konsensuksella eli ilman äänestystä (Luif, 2003, 22). Ainoastaan kaikista kiistanalaisimmissa ja poliittisimmissa kysymyksissä päädytään äänestykseen (Marciaqo, 2012, 173), eivätkä kysymykset, joista on äänestetty, siksi ole hyvä indikaattori kansainvälisen yhteisön näkemykselle, vaan pikemminkin niitä tarkastelemalla nähdään, mitkä kysymykset polarisoivat kansainvälistä yhteisöä eniten. Lisäksi valtion äänestyspäättös on ylipäätensä poliittisempi kysymys kuin yleispuheenvuoron pitäminen (vrt. Carter & Stone, 2014).

Muita mahdollisia aineistoja olisi olleet YK:n turvallisuusneuvoston tuottamat dokumentit, sillä turvallisuusneuvosto on ensisijainen foorumi rauhan ja turvallisuuden kysymysten käsittelylle (YK, 1945, artikla 24). Toisin kuin yleiskokouksen, turvallisuusneuvoston suhtautumista siviileihin on kuitenkin jo tutkittu, ja sitä kautta tiedetään, että turvallisuusneuvosto muuttui aktiivisemmaksi teemaan liittyen 1990-luvulla, ja tiedetään, että tänä päivänä siviilien suojele

on merkittävässä roolissa turvallisuusneuvoston päättäessä reagoimisesta uhkaan rauhalle ja turvallisuudelle (ks. esim. Hultman, 2013). Turvallisuusneuvosto on lisäksi huonompi ehdokas kansainvälisen yhteisön edustajaksi kuin yleiskokous sen heikomman edustavuuden vuoksi. Näistä syistä turvallisuusneuvostoa ei valittu tutkimuksen kohteeksi.

Vertailen sisällönanalyysini tuloksia muihin aineistoihin, jotka toimivat mahdollisesti siviilien keskeisyyden selittävinä tekijöinä. UCDP/PRIO:n aseistettujen konfliktien aineisto on Uppsalan yliopiston ja Oslon rauhantutkimusinstituutin (PRIO) yhteistyössä luoma aineisto, jossa tarkastellaan konflikteja, jotka johtavat vähintään 25 taistelusta johtuvaan uhriin ja joissa vähintään yksi osapuolista on valtio, vuodesta 1946 eteenpäin (Pettersson & Eck, 2018).²⁸ Tässä tutkielmassa valtion osallistumista aseelliseen konfliktiin tarkastellaan mahdollisena selittävänä tekijänä siviilien keskeisyydelle, sillä mikäli valtio on itse aseellisen konfliktin osapuolena pitäessään yleispuheenvuoron, sillä voidaan ajatella olevan suuri sisäinen intressi nostaa siviilit kansainvälisen yhteisön agendalle, esimerkiksi puolustaaksensa omaa käytöstään konfliktissa tai vetääkseen huomiota oman maan siviilien tilanteisiin. Mikäli valtiot yleisesti nostaisivat siviilit esiin vain edistääksensä omaa kansallista intressiänsä, siviilien keskeisyyttä ei välttämättä voitaisi pitää osoituksena johdannossa kuvatusta kansainvälisen yhteisön inhimillistymisestä.

Samankaltaisilla regiimeillä on väitetty olevan samankaltaisia intressejä (Gartzke, 1998). Tunnetun ”demokraattisen rauhan teorian” (ks. esim. Doyle, 1986; Russett, Antholis, Ember, Ember, & Maoz, 1993) lisäksi demokratioiden väitetään käyttävän vähemmän väkivaltaa siviilejä kohtaan (Eck & Hultman, 2007). Valentino et al. (2004) mukaan demokraattiset suvaitsevuutta ja oikeusvaltioperiaatetta korostavat normit ohjaavat demokratioita käyttäytymään inhimillisemmin myös sotatilassa. Normien sisäistäneiden kansalaisten oletetaan painostavan hallituksiaan noudattamaan humanitaarisen oikeutta ja ihmisoikeuksia myös sodan aikana. (Valentino, Huth, & Balch-Lindsay, 2004, 382 & 402.) Regiimityyppien suhtautumisessa siviileihin voidaan siis olettaa olevan mahdollisesti eroja ja siksi regiimityyppejä käytetään yhtenä selittävistä tekijöistä tässä tutkielmassa.

Polity IV -aineisto tarkastelee aikajaksolla 1800–2017 kaikkien populaatioltaan yli 500 000 olevia valtioiden regiimejä asettamalla ne 20-asteiselle (-10 – 10) janalle täysin institutionalisoituneesta demokratiasta täysin institutionalisoituneeseen autokratiaan. jossa Polity2-pisteytys antaa jokaiselle valtiolle jokaisena vuotena pisteytyksen välillä -10 – +10. Tässä tutkielmassa sovelletaan jatkuvan muuttujan sijaan kolmiasteista muuttujaa, jossa pisteet -10 – -6 tarkoittavat autokratiaa, -5 – 5 anokratiaa ja 6 – 10 demokratiaa. (Center for Systematic Peace, 2019.) Polity IV on yksi käytetyimmistä demokratialuokituksista yhdessä

²⁸ Tarkemmiksi määritelmiksi aineistosta ks. Gleditsch, Nils Petter; Wallensteen, Eriksson, Stollenberg, & Strand, 2002.

Freedom Housen "Freedom in the World" -indeksin kanssa (ks. esim. Höglström, 2012). Polity IV kuitenkin osoittautui Freedom Housen indeksiä soveliaammaksi tähän tutkielmaan, koska Freedom Housen indeksi alkaa vasta vuodesta 1970, kun taas Polity IV:n aineisto alkaa osan valtioiden kohdalla jo vuodesta 1800 (Verkuilen & Munck, 2002).

Kenties keskeisin demokraattisen rauhan haastaja valtion sotaaisuutta selittävänä tekijänä on valtion tulotaso, ja demokraattisessa rauhassa onkin väitetty olevan tosiasiaa kyse kapitalistisesta rauhasta (ks. esim. Erik, 2007). Siksi on tärkeä tarkastella myös valtion tulotasoa mahdollisena selittävänä tekijänä tässä tutkielmassa. Maailmanpankki (engl. World Bank) on kansainvälinen organisaatio, joka tekee työtä köyhyyttä vastaan tarjoamalla rahoitusta sekä teknistä avustusta keski- ja matalan tuloluokan valtioille niiden kehityksen tukemiseksi (World Bank, 2019b). Se on jakanut maailman valtiot tuloryhmiin jo vuoden 1978 ensimmäisestä "Maailman kehitysraportista" lähtien ja nykyinen luokittelutapa on ollut käytössä vuodesta 1989 asti. Luokittelussa valtiot jaetaan vuosittain korkean, ylemmän keskiluokan, alemman keskiluokan ja matalan tulotason maihin perustuen niiden bruttokansantuotteeseen per asukas. Luokitusta päivitetään vuosittain. (Fantom & Serajuddin, 2016, 2.) Maailmanpankin tuloluokittelua hyödynnetään tässä tutkielmassa, koska se on eniten käytössä oleva valtioiden tuloluokittelu (Vaggi, 2017, 60).

YK:n yleiskokous sisältää useita eri ryhmittymiä. Lähes jokainen yleiskokouksen jäsenmaista kuuluu automaattisesti johonkin viidestä virallisesta alueellisesta ryhmittymästä, joiden avulla muun muassa turvallisuusneuvoston vaihtuvat jäsenyydet jaetaan tasapuolisesti (Lai & Lefler, 2017, n.a.). Jokainen yleiskokouksen jäsenmaista kuuluu myös johonkin alueellisista organisaatioista, joista osa, kuten Euroopan unioni, on toisia, kuten Afrikan unionia, yhtenäisempiä mm. yleiskokouksen äänestyspäätöksissä (Panke, 2013, 268; 270).

Lisäksi on olemassa samanmielisten maiden ryhmittymiä. Samanmielisten valtioiden ryhmittymien hyödyntämisessä ajallisesti laajassa tutkimuksessa, kuten tässä, on kuitenkin ongelmana, etteivät äänestysblokit ole pysyneet samoina koko YK:n olemassaolon historiaa, tai edes pitkää aikaa siitä. Kylmä sota vaikutti merkittävästi valtioiden äänestyskäyttäytymiseen: esimerkiksi vuodelta 1985 on tunnistettu kolme äänestysblokkia: Varsovan liitto, sitoutumaton liike (engl. Nonaligned Movement, jatkossa NAM) ja läntisten ja Taloudellisen yhteistyön ja kehityksen järjestön (engl. Organization for Economic Cooperation and Development, OECD) maiden ryhmä (Holloway, 1990, 296). Sittemmin Varsovan liitto on hajonnut ja samassa yhteydessä myös Varsovan liiton äänestysryhmä (Holloway & Tomlinson, 1995, 251). NAM perustettiin vuonna 1961, alkujaan kehittyvien valtioiden toimesta välttämään osallistumista kylmän sodan konflikteihin, mutta tänä päivänä se toimii globaalin etelän valtioiden poliittisena ryhmittymänä. Vastaavaa selvää poliittista ryhmittymää läntisten valtioiden välillä ei ole, sillä Paul Luifin (2003) mukaan vain Euroopan unionin ja Pohjoismaiden ryhmittymät ovat olleet pitäviä ja yhtenäisiä pitkällä aikavälillä tarkasteltuna (Luif, 2003, 8).

Yleiskokouksen valtioiden jakaminen poliittisiin ryhmiin on siis hankalaa, sillä toisin kuin maantieteellisten ryhmien kohdalla, jokainen valtioista ei automaattisesti kuulu johonkin ryhmittymään ja tästä syystä yleiskokouksen maita käsitellään tässä tutkielmassa alueellisten ryhmittymien kautta.

Alueellisia ryhmiä on viisi: läntinen Eurooppa ja muut (engl. Western Europe and Others, jatkossa WEOG), itäisen Euroopan alue, Afrikan alue, Aasian ja Tyynenmeren alue sekä Latinalaisen Amerikan ja Karibianmeren alue (engl. Latin American and Caribbean Group, jatkossa GRULAC).²⁹ YK:n alueelliset ryhmät yleisesti ottaen vastaavat jäsenvaltioiden maantieteellistä ryhmittymistä, muutamien poikkeuksin.³⁰ Alueellisten ryhmittymien on ajateltu usein jakavan esimerkiksi saman kielen, historialliset kokemukset, taloudellisen järjestelmän ja poliittisen järjestelmän, jotka yhdessä muodostavat kyseiselle maantieteelliselle ryhmälle uniikit intressit (Lai & Lefler, 2017, 549). Tutkielman analyysia varten jokainen yleispuheenvuoron pitänyt valtio luokiteltiin johonkin alueelliseen ryhmään YK:n luokituksen perusteella (YK, 2019c). Alueelliseen ryhmään viitataan jatkossa maaryhmänä.

Edellä esitettyjen muiden aineistojen osalta on syytä huomioida, että ainoastaan valtioiden luokittelu maaryhmiin on melko varmasti pysynyt samana koko tarkastelujakson 1970–2017 ajan. Muissa selittävässä tekijöissä, kuten regiimityypeissä ja tuloluokissa on oletettavasti tapahtunut muutosta ajanjakson aikana, esimerkiksi niin, että matalan tuloluokan ryhmään kuuluvien valtioiden tai autokratioiden määrä on voinut vähentyä, ja jonkin toisen luokan valtioiden määrä vastaavasti kasvaa tarkastelujaksolla. Muutokset ovat voineet vaikuttaa osaan tuloksista niin, että siviilien mainintojen kasvu esimerkiksi demokratioiden pitämissä yleispuheenvuoroissa selittyikin tosiasiallisen kasvun sijaan enimmäkseen demokratioiden määrän kasvulla. Muutosten vaikutusta on pyritty huomioimaan laskemalla jokaisen tekijän yhteydessä, kuinka iso osa kunkin ryhmän yleispuheenvuoroista mainitsee siviilit – tällöin tulokset ovat jokseenkin vertailukelpoisia keskenään. Tästä huolimatta selittäviin tekijöihin liittyviä tuloksia on pidettävä vain suuntaa-antavina. Selittävien tekijöiden sisäisen kehityksen huomioiminen tuloksissa lisäisi analyysin kompleksisuutta tutkimustehtävään nähden suhteettoman paljon, sillä tutkimuksen ensisijainen tutkimustehtävä on selvittää, miten siviilien keskeisyys kansainvälisessä yhteisössä on ylipäättänsä kehittynyt.

²⁹ Tänä päivänä jako itäiseen ja läntiseen Eurooppaan ei ole välttämättä enää kovin mielekäs. Koska kuitenkin tätä jakoa noudatetaan edelleen YK:ssa, ja koska tarkastelujaksolla 1970-2017 Euroopan kahtiajako on ollut historiallisesti merkittävän osan ajasta mielekäs, jakoa edelleen hyödynnetään tässä tutkielmassa.

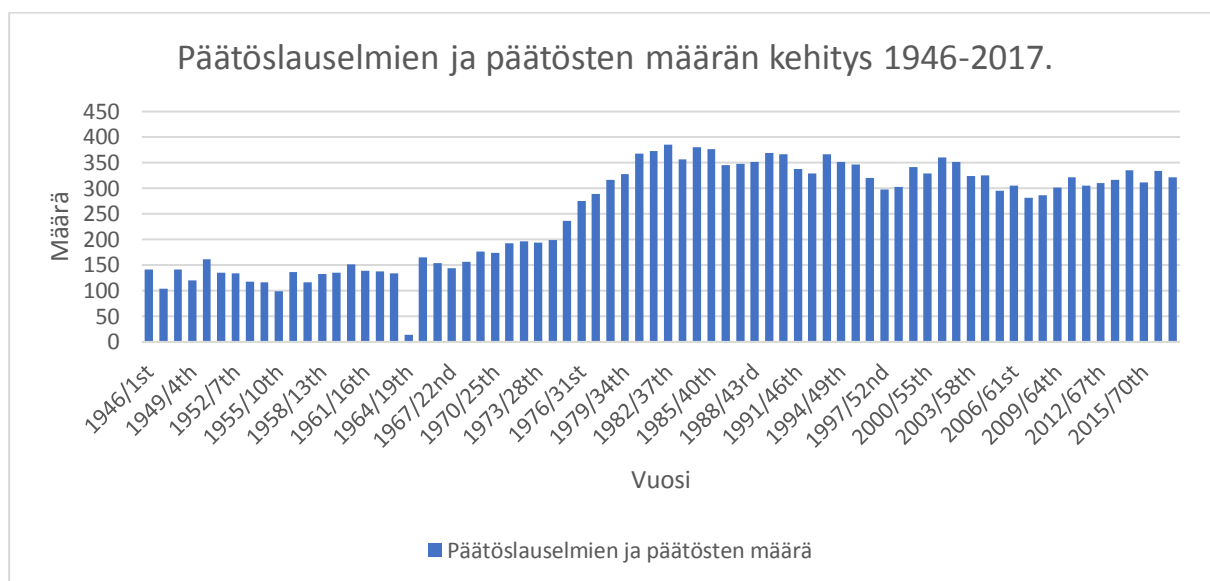
³⁰ Euroopan valtiot on jaettu pääasiallisesti kylmän sodan jakolinjojen mukaisesti joko WEOG:iin tai itäisen Euroopan alueeseen. WEOG:iin kuuluu Euroopan lisäksi läntisiksi koetut demokratiat muista maanosista, kuten Australia, Kanada ja Israel. (Lai & Lefler, 2017, 594.) Yhdysvallat ei kuulu virallisesti mihinkään ryhmittymistä, mutta se osallistuu tarkkailijana WEOG:n kokouksiin ja lasketaan siihen kuuluvaksi YK:n vaaleissa, niin tässäkin tutkielmassa. Turkki osallistuu sekä WEOG:n että Aasian ja Tyynenmeren alueen ryhmien toimintaan, mutta YK:n vaaleissa se lasketaan WEOG:n jäseneksi, niin tässäkin tutkielmassa. (YK, 2019c.)

Koska päätöslauselma-aineisto on ainoa aineistoista, joka on itse koottu, sitä käsitellään seuraavaksi hieman tarkemmin. Suurin osa päätöslauselma-aineiston dokumenteista (vuodet 1946-1994) on muodoltaan skannattuja kuvia, minkä vuoksi ne eivät ole automaattisesti koneluettavia. Koneluettavuus saavutettiin hyödyntämällä Adobe Acrobat -ohjelman OCR-toimintoa eli optista merkkitunnistusta (engl. optical character recognition). Tästä huolimatta dokumenttien koneluettavuus ei ole täydellinen, vaan niissä on paikoittain joitain virheitä. Virheet ovat luonteeltaan satunnaisia ylimääräisiä välilyöntejä tai puuttuvia kirjaimia, jotka pahimmillaan saattavat estää analyysiin käytettyä ohjelmaa tunnistamasta sanaa joksikin tietyksi asiasanaksi. Ongelman merkitystä on vähennetty hyödyntämällä analyysiin käytetyn Wordstat-ohjelman (ks luku 3.2.) ”kirjoitusvirheet ja tuntemattomat sanat” -toimintoa, joka tunnistaa virheellisiä kirjoitusasuja ja tarjoaa mahdollisuuden korvata ne oikealla muodolla. Esimerkiksi asiasanaan ”siviili” liittyen ohjelma tunnisti viisi väärää kirjoitusasua: ”civilain” (1 kpl), ”civilia” (2 kpl), ”civiliam” (1 kpl), ”civijians” (1 kpl) ja ”ivilians” (8 kpl), jotka korvattiin oikeilla muodoilla.

Varotoimenpiteistä huolimatta dokumenttien kirjoitusasuun on voinut jäädä joitain virheitä. Mikäli virheitä esiintyy, ne ovat kuitenkin luonteeltaan samankaltaisia ja yhtä todennäköisiä kaikissa koneluettaviksi muunnetuissa dokumenteissa eli kaikissa dokumenteissa vuodelta 1946 vuoteen 1994. Voidaan olettaa, että mahdolliset kirjoitusvirheet systemaattisesti vähentävät löydöksiä tuolla ajanjaksolla. Koska virheiden mahdollisuus päättyy vuonna 1994, on mahdollista, että jos tuon vuoden jälkeen maininnat kasvaisivat merkittävästi, kyse olisi kirjoitusvirheiden loppumisen aiheuttamasta keinotekoisesta noususta. Jos taas vuoden 1994 ja vuoden 1995 välillä ei ole merkittävää eroa, voidaan pitää mahdollisena, että kirjoitusvirheiden määrä ei vaikuta suuresti tulosten luotettavuuteen. Vuosien 1946–1994 väliseen analysointiin kirjoitusvirheet eivät varsinaisesti vaikuta, sillä tämä tutkimus on kiinnostunut muutoksesta vuosien välillä eli suhteellisesta mainintojen määrästä, ei absoluuttisista luvuista. Voidaan siis olettaa, että virheillä ei ole välttämättä merkittävää vaikutusta analyysiin, mutta niiden olemassaolo on tiedostettava.

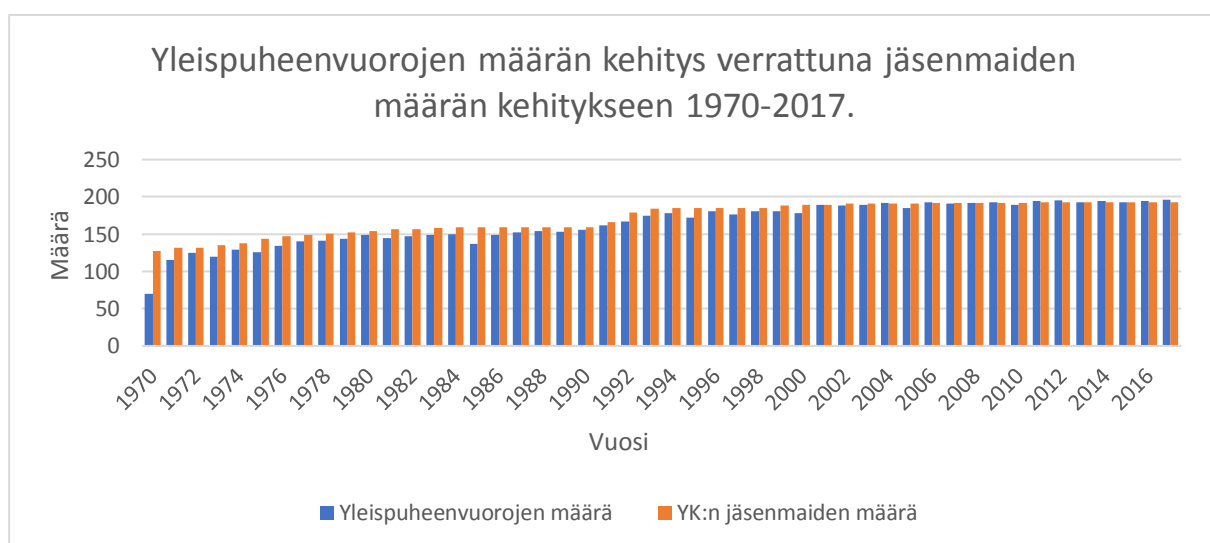
Kuviossa 1 on nähtävillä päätöslauselmien ja päätösten määrän kehittymisen. Kuviosta on nähtävissä, että päätöslauselmien ja päätösten määrä pysyi alkuun tasaisena, kasvoi voimakkaasti 1970-luvulta 1980-luvun alkuun ja on sen jälkeen pysynyt suhteellisen tasaisena. Kasvu voi mahdollisesti liittyä 1970-luvun dekolonisaatioprosessiin ja siitä seuranneeseen YK:n jäsenmäärän kasvuun, josta taas on seurannut kasvua käsiteltävissä aiheissa. Kuvion poikkeava vuosi on vuosi 1964, jolloin hyväksyttiin vain 14 päätöstä tai päätöslauselmaa. Kyseisenä vuonna yleiskokous alkoi vasta joulukuussa ja käsitteli pelkästään päätöksiä, jotka eivät vaatineet äänestystä Neuvostoliiton rauhanturvausoperaatiomaksujen maksamatta jättämisen aiheuttaman kiistan vuoksi (Flippen, 2014). Päätöslauselmien määrä on olennainen tulkittaessa mainintojen määrän lisääntymistä: päätöslauselmat ovat kaksinkertaistuneet

verrattaessa aikaa ennen 1970-lukua ja 1970-lukua seuraavaa aikaa, jolloin voidaan olettaa, että myös mainintojen määrä on saattanut kasvaa merkittävästi.

Kuvio 1: Päätöslauselmien ja päätösten määrän kehitys 1946–2017.

Kuviossa 2 esitetty yleispuheenvuorojen määrä on seurannut tiukasti jäsenmäärää, mikä on odotettavaa. Yleispuheenvuorojen määrä on kehittynyt päätöslauselmia vähemmän voimakkaasti. Toisaalta yleispuheenvuoroaineisto kattaa vain 1970-luvun jälkeisen ajanjakson, ja voimakkain kasvu jää oletettavasti puuttumaan tarkastelujaksosta.

Kuvio 2: Yleispuheenvuorojen määrän kehitys verrattuna jäsenmaiden määrän kehitykseen 1970–2017.

Kaikki aineistoja käsitellään sekä analyysissä että tuloksia raportoidessa hallittavuuden vuoksi vuositasolla, ei esimerkiksi yksittäisen päätöslauselman tai yleispuheenvuoron tasolla. Yksi yleiskokouksen sessio alkaa aina syyskuussa ja on myöhempinä vuosina jatkunut aina seuraavan yleiskokouksen alkuun saakka. Suurin osa päätöksistä ja päätöslauselmista, ja kaikki yleispuheenvuorot, tehdään kuitenkin syyskuun ja joulukuun välissä ja siksi yhdenmukaisesti YK:n oman käytännön kanssa: yksi yleiskokouksen sessio on yhdistetty yhteen vuoteen: esimerkiksi vuosi 2016 viittaa analyysissä 71. yleiskokoukseen, vaikka 71. yleiskokous jatkui vuoteen 2017.

Vuositason aiheuttama informaation karkeutuminen on huomattava erityisesti konfliktiaineiston kanssa vertailtaessa: koska tässä tutkielmassa käytettävässä konfliktiaineistossa valtion osallistumista aseelliseen konfliktiin tarkastellaan vuositasolla, aineisto voi antaa ymmärtää, että jokin valtio olisi ollut osallisena aseelliseen konfliktiin antaessaan yleispuheenvuoronsa jonain tiettyinä vuonna, vaikka kyseinen konflikti olisikin päättynyt jo sen vuoden tammikuussa tai alkanut vasta joulukuussa. Toisaalta analyysissä ei voida tunnistaa tilanteita, joissa konflikti on ehtinyt päättyä jo edellisenä vuonna tai alkaa vasta heti seuraavana vuonna, vaikka tällaisissakin tilanteissa voidaan olettaa sillä olevan vaikutusta valtion lausumiin.³¹ Mahdollinen virhe on jälleen kerran systemaattinen, mikä parantanee konfliktiaineiston vertailtavuutta, mutta siltikin tuloksia on pidettävä vain suuntaa-antavina.

3.2. Kvantitatiivinen sisällönanalyysi

Tämän tutkimuksen pääasiallinen analyysimenetelmä on kvantitatiivinen sisällönanalyysi. Sisällönanalyysi on menetelmä, jolla pyritään systemaattisesti analysoimaan aineistoa sekä redusoidaan teksti tai muu aineisto sen merkitykseen. Redusointi tapahtuu rajaamalla analyysi tiettyihin teemoihin, käsitteisiin tai sanoihin, joita tarkastelemalla aineistoista jää jäljelle keskeisimmät ja hallittavimmat osiot, jolloin niiden syvällisempi analyysi on mahdollista. (Pashakhanlou, 2017, 449.)

Kansainvälisen politiikan tutkimuksessa sisällönanalyysia käytettiin ensimmäisen kerran jo 1940-luvulla. Sisällönanalyysi jaetaan usein kvantitatiiviseen ja kvalitatiiviseen muotoon, vaikka tarkkaa jakoa näiden välillä ei ole aina mahdollista tai hyödyllistä tehdä. Näiden kahden muodon kenties keskeisimpänä erona on se, mitä analyysillä voidaan tarkastella. Molemmat

³¹ Kysymys on sinällään hyvin kiinnostava. Kiinnostava tutkimusaihe olisikin ottaa tarkasteluun ne valtiot, jotka osallistuivat aseelliseen konfliktiin yleispuheenvuoroaan välittömästi seuraavana vuonna tai edeltävänä vuonna, ja esimerkiksi verrata näiden valtioiden lausumia niihin valtioiden, joiden tiedetään olleen samana vuonna aseellisen konfliktin osapuolina ja toisaalta rauhan tilassa oleviin valtioihin. Kysymys ei kuitenkaan ole kovin relevantti tämän tutkielman tutkimusaiheelle ja siksi tällaista vertailua ei ole toteutettu tämän tutkielman puitteissa.

sisällönanalyysin muodoista ovat pääasiallisesti kuvailevaa tutkimusta eli niiden avulla vastataan tyypillisesti kysymykseen ”mitä”. Ensimmäisinä vuosikymmeninä sisällönanalyysi oli lähes kokonaan kvantitatiivista ja varsinkin angloamerikkalaisessa maailmassa sisällönanalyysillä on edelleen varsin kvantitatiivinen konnotaatio. (Pashakhanlou, 2017, 448–452.)

Sisällönanalyysi, ja erityisesti kvantitatiivinen sisällönanalyysi, on tälle tutkimukselle luonnollinen valinta tutkimuskysymyksen ja aineiston kannalta. Aineiston koko asettaa paljon rajoituksia menetelmävaihtoehdoille. Tuhansien dokumenttien syvälinen kvalitatiivinen analysointi ei ole erityisesti pro gradu -tutkielman suurusluokan tutkielmassa resurssien kannalta mahdollista, mikä sulkee pois toisen ilmeisen menetelmävaihtoehdon eli kvalitatiivisen sisällönanalyysin vaihtoehdoista. Samasta syystä sisällönanalyysin vaihtoehdoksi usein mielletty diskurssianalyysi ei ole mahdollinen tällä aineistolla. Kvantitatiivisen menetelmän käyttö mahdollistaa laajemman tutkimusaineiston käyttämisen, tekee analyysistä systemaattisempaa ja parantaa sen toistettavuutta. Tässä tutkimuksessa kvantitatiivinen analyysi mahdollistaa lähes kaikkien olemassaolevien YK:n yleiskokouksen päätöksiä ja päätöslauselmien käyttämisen, mikä puolestaan mahdollistaa analyysin pitkän aikajänteen ja varmistaa otoksen edustavuuden. Käyttämällä kvalitatiivista sisällönanalyysiä aineiston kokoa olisi välttämättä pitänyt rajata todella paljon eikä tällöin tämän tutkimuksen kaltainen pitkäaikainen analyysi olisi mahdollista.

Kvantitatiivisen sisällönanalyysin, ja erityisesti tämän tutkimuksen käyttämän suhteellisen yksinkertainen sisällönanalyysin haittapuolena voidaan pitää sitä, ettei se mahdollista yhtä syväluotavaa analyysia kuin kvalitatiivinen sisällönanalyysi mahdollistaisi (vrt. Pashakhanlou, 2017, 449). Tähän ongelmaan on pyritty jossain määrin vaikuttamaan tarkastelemalla haluttujen käsitteiden rinnakkaisilmauksia, mutta silti analyysi rajautuu tutkittujen käsitteiden eksplisiittisiin ilmiäisiin. On lisäksi mahdollista, että kvantitatiivisen menetelmän aiheuttama aineiston redusaatio redusoi myös tekstissä esiintyviä merkityksiä, suhteita ja muita tutkielman kannalta mahdollisesti kiinnostavia seikkoja. Tässä tutkielmassa kvantitatiivisen menetelmän hyödyt aineiston laajuuden ja systemaattisen analyysin mahdollistajana ovat kuitenkin suuremmat kuin sen mahdolliset haittapuolet.

Sisällönanalyysi voidaan toteuttaa joko manuaalisesti tai tietokoneavusteisesti, joista tietokoneavusteinen muoto korostuu varsinkin kvantitatiivisessa tutkimuksessa. Yksinkertaisin muoto tietokoneavusteisesta kvantitatiivisesta sisällönanalyysistä on laskea aineistossa jonkin käsitteen tai sanan absoluuttiset tai suhteelliset frekvenssit, eli tapausten esiintymiskertojen lukumäärät. Tietokoneen avulla on mahdollista analysoida suurempia aineistoja nopeammin. Se vähentää inhimillisen virheen ja tutkijan tulkinnan määrää. Tietokoneavusteisessa kvantitatiivisessa sisällönanalyysissä luotettavuus on erittäin korkea, koska tietokone tekee periaatteessa juuri sen, mitä tutkija määrää sen tekvän ja tuottaa aina saman tuloksen

samoilla ehdoilla. Sen on siksi mahdollista tuottaa objektiivisempia, luotettavampia ja toistettavampia tuloksia. (Pashakhanlou, 2017, 449.) Toisaalta ilman hienostunutta algoritmia, ja silloinkin vain vajavaisesti, tietokone ei esimerkiksi kykene ymmärtämään, mainitsiko tekstin kirjoittaja tai puhuja jonkin sanan kritisoidakseen tai ylistääkseen kyseistä ilmiötä (Bennett, 2015, 991). Tämän tutkielman kannalta edellä mainittu ongelma ei kuitenkaan ole ongelma, sillä analyysin kohteena on nimenomaan siviilien ja siviileihin liittyvien ilmeisyys keskeisyys yleiskokouksessa, eikä keskeisyyttä tarkasteltaessa ole kovin merkityksellistä, suhtautuuko ilmiön mainitsija aiheeseen myönteisesti vai kielteisesti, vaan se, että ilmiö ylipääntensä mainitaan.

Kvantitatiivisessa sisällönanalyysissä käytetään erilaisia tekniikoita analyysin toteuttamiseen. Tekniikat eroavat kvalitatiivisen sisällönanalyysin tutummista tekniikoista ja ne on siksi syytä avata tässä laajemmin. Yksinkertaisin kvantitatiivisen sisällönanalyysin tekniikka on esiintymisten lukumäärän eli frekvenssien laskeminen (Krippendorff, 2013, 189). Frekvenssien avulla voidaan redusoida laajaa aineistoa hallittavammaksi ja edelleen ymmärrettäväksi, sekä tiivistä ja nopeasti kuvailla aineistoa ja vastata kuvaileviin tutkimuskysymyksiin (Krippendorff, 2013, 139). Tuloksina esitellään tyypillisesti sekä varsinaiset absoluuttiset frekvenssit että suhteelliset frekvenssit (Neuendorf, 2017, 249–250). Krippendorff huomauttaa, että frekvenssien laskeminen on perusteltua kuitenkin ainoastaan kun frekvensseillä on merkitystä tutkimustehtävän kannalta, sillä laskeminen ei ole arvokasta sinänsä (Krippendorff, 2013, 139). Frekvenssit toimivat ilmiön keskeisyyden indikaattorina (Bennett, 2015, 992) ja niiden avulla voidaan tarkastella myös ajallista muutosta, mistä syistä frekvenssit ovat tämän tutkielman kannalta keskeinen analyysitekniikka.

Frekvenssien laskemisessa on mahdollista laskea joko suoraan jonkin sanan, lauseen tai muun analyysiyksikön mainintoja, tai koodattuja ja kategorisoituja tekstiyksiköitä. Jälkimmäisessä muodossa menetelmä muistuttaa kvalitatiivista sisällönanalyysiä (Krippendorff, 2013, 190.) Pelkkien sanojen laskeminen tarkoittaisi synonyymien ja lähi-ilmaisujen huomiotta jättämistä ja siksi tässä tutkielmassa laskeminen rajataan luotuihin sanaston avulla luotuihin tekstikategorioihin. Kategorioiden frekvenssit ja niiden ristiintaulukointi vuosikohtaisesti muodostaa tämän tutkimuksen perusanalyysitekniikan. Kuvassa 1 on nähtävissä kuvankaappaus ristiintaulukoinnista analyysissä käytetyillä kategorioilla. Kuvassa nähtävässä ristiintaulukoinnissa on riveissä kategoriat ja pylväissä vuosiluku. Vaikka ristiintaulukointi ei itsessään ole valtavan informatiivista näin suurella määrällä kuvattavia asioita, se on tiivis tapaa esittää tietoa ja nähdä, miten minkäkin kategorian frekvenssit ovat kehittyneet.

☰

Text Processing

☰

Frequencies

🎨

Extraction

🔗

Cooccurrences

📊

Crosstab

🔍

Keyword-In-Context

🏷️

Classification

Tabulate: Total Frequency

With: UNGA

Display: Count

Sort by: Keyword

Statistic: None

☰

🔍

📊

🔗

🏷️

🌐

	1946/1st	1947/2nd	1948/3rd	1949/4th	1950/5th	1951/6th	1952/7th	1953/8th
ERITYISRYHMÄT	101	50	89	89	95	99	88	68
HUMANITAARISSET_ASIAT	7	1	5	5	6	6	1	0
IHMISOIKEUDET	7	6	20	20	51	57	15	28
ISRAEL-PALESTIINA	0	112	38	38	26	35	22	13
KANSAINVÄLINEN_HUMANITAARINEN_OIKEUS	0	0	0	0	0	0	0	1
KONFLIKTI	52	17	7	7	28	19	39	29
NOT_TRUE_SANAT	0	0	0	0	0	0	0	0
PROTECTION_OF_CIVILIANS	0	0	0	0	0	0	0	0
RESPONSIBILITY_TO_PROTECT	0	0	0	0	0	0	0	0
SIVIILI	0	1	0	0	0	0	0	3
SIVIILIN_LÄHISANAT	6	1	5	5	1	0	0	0
SOTILAS	10	9	5	5	12	11	8	8
SUOJELU	20	41	13	13	27	17	2	9
VIOLATIONS	19	16	3	3	2	10	7	6

Kuva 3: Esimerkki ristiintaulukoinnista analyysin kategorioilla.

Syvämmän analyysin mahdollistaa asiasana kontekstissaan -toiminto (engl. keyword in context, jatkossa KWIC), joka näyttää jokaisen hakutuloksen kohdalla, missä asiayhteydessä kyseistä ilmaisua käytetään. Se on laajasti tietokoneavusteisessa kvantitatiivisessa sisällönanalyysissä hyödynnetty toiminto. (Neuendorf, 2017, 250.) KWIC hakee halutun hakusanan sekä sitä edeltävän ja sitä seuraavat lauseenosat. Kuva 2 demonstroi toiminnon käytön hakusanalla "protection of civilians". Toiminnon avulla on mahdollista tarkastella sanojen kontekstia ja tulkita, mihin ilmiöön kyseinen sana liittyy. Toiminto on erittäin hyödyllinen myös tämän tutkielman kannalta, sillä se mahdollistaa tehokkaan tavan tarkastella relevantteja osioita valtavasta aineistosta.

WordStat 8.0.7 - Gradu.pptj

Text Processing | Frequencies | Extraction | Cooccurrences | Crosstab | **Keyword-In-Context** | Classification

List: Included | Sort by: Keyword & UNGA | Keyword: PROTECTION_OF_CIVILIANS | Context delimiter: Paragraph

	FREQ	CASENO	KEYWORD	UNGA
SHOW ALL ITEMS				
protection of civilians	81	95	's law and for all appropriate measures to be taken to ensure the	protection of civilians , 2014/69th
protection of civila	14	95	humanitarian situation in the Syrian Arab Republic, including through	protection of civilians and rapid, safe and unhindered humanitarian access, 2014/69th
protection of civilian	4	95	f 11 November 2009 and the midyear report of July 2014 on the	protection of civilians in armed conflict, prepared by the Assistance Mission, expresses i 2014/69th
protection of civilian	4	95	and 9 of its resolution 1894 (2009) of 11 November 2009 on the	protection of civilians in armed conflict, the Security Council noted the range of existin 2014/69th
		95	General to the Council on the	protection of civilians in armed conflict, 2014/69th
		97	4136 and on the evaluation of the implementation and results of	protection of civilians mandates in United Nations peacekeeping operations,137 as well 2014/69th
		101	with a view to preventing forced displacement and promoting the	protection of civilians , and calls upon Governments to take measures to respect and p 2015/70th
		101	table, and for all appropriate measures to be taken to ensure the	protection of civilians , 2015/70th
		101	slow the imperative of human security for all and to promote the	protection of civilians against risks stemming from nuclear weapons; 3. Urges all States 2015/70th
		101	f 11 November 2009 and the midyear report of July 2015 on the	protection of civilians in armed conflict, prepared by the Assistance Mission, expresses i 2015/70th
		101	General to the Council on the	protection of civilians in armed conflict, 2015/70th
		105	an armed conflict to take all measures necessary to enhance the	protection of civilians , and invites all States to promote a culture of protection, taking 2016/71st
		105	aged violations of applicable international law relating to the	protection of civilians , underlined the importance in that regard of receiving informatio 2016/71st
		105	slow the imperative of human security for all and to promote the	protection of civilians against risks stemming from nuclear weapons; 3. Urges all States 2016/71st
		105	Republic, including through	protection of civilians and rapid, unimpeded and sustained humanitarian access, 2016/71st
		105	and 9 of its resolution 1894 (2009) of 11 November 2009 on the	protection of civilians in armed conflict, the Security Council noted the range of existin 2016/71st
		104	that the Mission intensifies its efforts to strengthen the Mission's	protection of civilians sites; 2016/71st
		106	view to preventing forced displacement and promoting 838 the	protection of civilians , and calls upon Governments to take measures to respect and p 2017/72nd
		106	an armed conflict to take all measures necessary to enhance the	protection of civilians , and invites all States to promote a culture of protection, taking 2017/72nd
		106	through assistance for the development of good practices for the	protection of civilians fr om attacks using such devices for development standards ensi 2017/72nd

The General Assembly,

Recalling its resolutions 49/233 A of 23 December 1994, 49/233 B of 31 March 1995, 51/218 E of 17 June 1997, 57/290 B of 18 June 2003, 58/315 of 1 July 2004, 59/296 of 22 June 2005, 60/266 of 30 June 2006, 61/276 and 61/279 of 29 June 2007, 64/269 of 24 June 2010, 65/289 of 30 June 2011 and 66/264 of 21 June 2012,

Having considered the reports of the Secretary-General on the overview of the financing of the United Nations peacekeeping operations: budget performance for the period from 1 July 2012 to 30 June 2013 and budget for the period from 1 July 2014 to 30 June 2015,130 and budget performance for the period from 1 July 2013 to 30 June 2014 and budget for the period from 1 July 2015 to 30 June 2016,131 the fourth and fifth annual progress reports of the Secretary-General on the implementation of the global field support strategy,132 the reports of the Secretary-General on special measures for protection from sexual exploitation and sexual abuse,133 the letter dated 28 February 2014 from the Chair of the 2014 Working Group on Contingent-Owned Equipment to the Chair of the Fifth Committee134 and the reports of the Office of Internal Oversight Services on the activities of the Office on peace operations for the period from 1 January to 31 December 2013135 and for the period from 1 January to 31 December 2014136 and on the evaluation of the implementation and results of **protection of civilians** mandates in United Nations peacekeeping

197 cases | Number of items: 103

Kuva 4: Esimerkki asiasana kontekstissaan -toiminnosta hakusanalla "protection of civilians".

Aineiston analyysiin käytettiin kvalitatiivisen sisällönanalyysin ohjelmaa QDA Miner, joka on yksi käytetyimmistä kvalitatiivisista sisällönanalyysin ohjelmista yhdessä Atlas.ti:n, NVivon ja MaxQDA:n kanssa. Kyseinen ohjelma valittiin, koska se sisältää kvantitatiiviseen sisällönanalyysiin ja tiedonlouhintaan (engl. data mining) suunnitellun lisäosan, Wordstatin. Myös Atlas.ti:ta ja MaxQDA:ta testattiin, mutta Atlas.ti:sta luovuttiin, koska sitä ei ole suunniteltu kvantitatiiviseen analyysiin ja MaxQDA puolestaan ei kykene onnistuneesti käsittelemään niin suuria aineistomääriä kuin tämä tutkimus vaatii. Wordstatin avulla edellä kuvatut kvantitatiivisen sisällönanalyysin tekniikat ovat mahdollista toteuttaa.

Tässä tutkielmassa käytetään sanastolähtöistä kvantitatiivista sisällönanalyysia. Tällöin keskeinen osa analyysiä on analyysirungon eli sanaston luominen. Sanasto on joko mahdollista luoda itse, tai käyttää jotain olemassa olevaa sanastoa. Olemassa olevien sanastojen käyttäminen on monella tapaa helpompaa, mutta myös rajoittavampaa eikä aina mahdollista, sillä esimerkiksi tämän tutkimuksen tutkimustehtävään liittyvää valmista sanastoa ei ole allekirjoittaneen ymmärryksen mukaan olemassa. Tässä tutkielmassa sanaston luomista helpottaa se, ettei tarkoitus ole luoda koko aineiston kaikkia ulottuvuuksia kuvaavaa sanastoa, vaan sanasto myös osaltansa redusoi aineistoa ja ohjaa analyysia keskeisiin osioihin.

Tutkimuksen alustava sanasto luotiin deduktiivisesti hyödyntämällä kirjallisuudesta johdettuja

käsitteitä. Käsitteitä tarvittaessa lisättiin induktiivisesti aineistosta esiin nousevien käsitteiden perusteella. Koko sanasto on nähtävissä taulukossa 4. Sanasto muodostuu kategorioista, jotka kuvaavat jotain tiettyä käsitettä. Kategoriat on sitten operationalisoitu käsitettä kuvaavien sanojen ja ilmaisujen avulla. Esimerkiksi kategoria ”siviili” sisältää englanninkieliset sanat ”civilian*” ja ”non-combatant*”. Asteriskejä eli jokerimerkkejä hyödynnettiin, jotta myös sanan monikkomuodot ja muut päätteet saataisiin sisällytettyä. Ilmaisuja luodessa pyrittiin huomioimaan sanojen synonyymit, joita keksiessä hyödynnettiin Wordstat-ohjelman thesaurus-toimintoa sekä aineistosta tehtäviä löydöksiä. Tyypillisen sisällönanalyysin käytännön mukaisesti aineiston ulkopuolelle suljettiin tavanomaiset sanat, joilla ei ole merkitystä tämän analyysin kannalta, kuten ”the” ja ”about”. Ulossulkeminen tehtiin hyödyntämällä Wordstatin omaa englannin kielen eksklusiolistaa.

Taulukko 3: Analyysikategoriat eli sanasto.

Kategoria	Englanninkieliset sanat
Siviili	civilian*, non-combatant
Siviilin lähi-ilmaisut	innocent*, victim*, casualt*
Ihmisoikeudet	human right*
Kansainvälinen humanitaarinen oikeus	international humanitarian law*, laws of war, law of armed conflict, civilian persons in time of war
Siviilien suojelu	civilian protection, protection of civilians
Suojelu	protection, protect
Suojeluvastuu	responsibility to protect
Erityisryhmät	vulnerable group*, vulnerable, children, women, women and children, refugee*
Rikkomukset	genocide, war crime*, ethnic cleansing, rape*, crime against humanity, disappearances, indiscriminate
Konflikti	conflict*, war*
Sotilas	combatant*, soldier*, military, troops

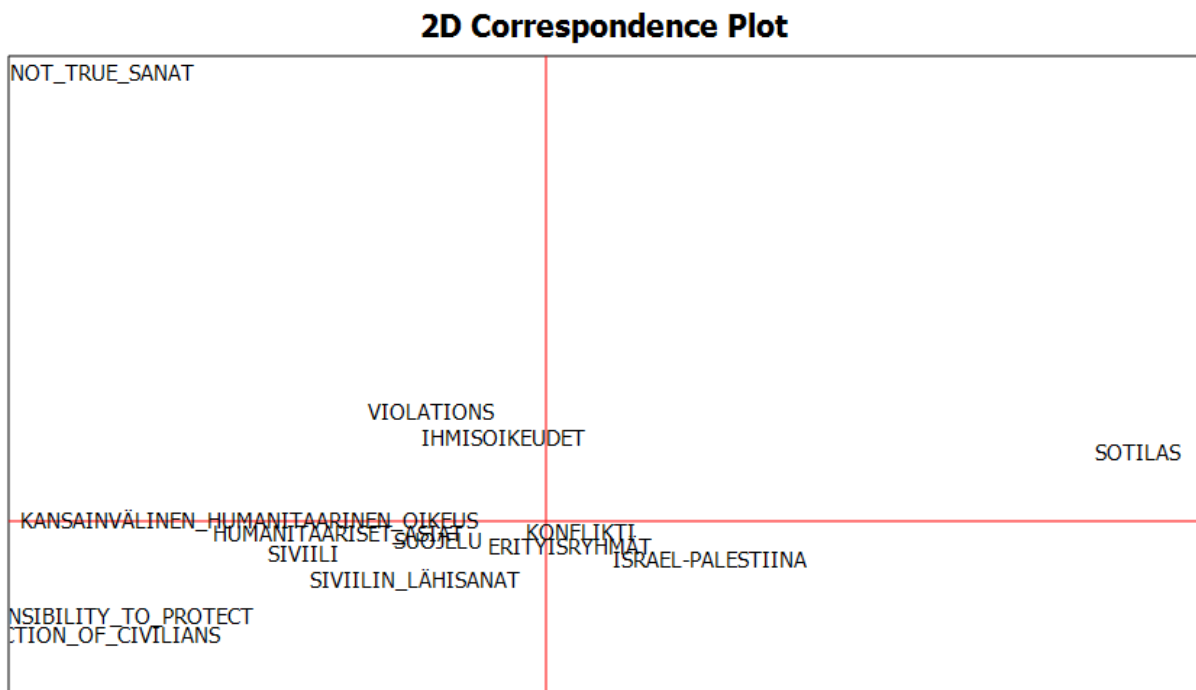
Vaikka tutkimuksen fokus on siviilien keskeisyydessä, ei ole välttämättä mielekäästä arvioida vain yhden ilmiön tai käsitteen keskeisyyttä. Koska asioiden keskeisyyttä kansainväliselle yhteisölle ei ole juurikaan vastaavalla tavalla tutkittu, tarkastelemalla vain yhtä ilmiötä tai käsitettä on hankala sijoittaa sitä kontekstiinsa. Sanastoon on siksi lisätty myös aiheeseen kiinteästi liittyviä aiheita kuvaavia kategorioita sekä vastakkaisia arvoja mahdollisesti kuvaava kategoria eli ”sotilas”. Nämä kategoriat eivät kuitenkaan ole analyysin kohteena, vaan toimivat aineiston ymmärtämisen apukeinoina. Varsinaisessa analyysissä siviilikategoriaan liittyviä havaintoja verrataan systemaattisesti ihmisoikeuksiin, jotta siviilien mainintojen analyysille tarjotaan selvä konteksti.

Sisällönanalyysin periaatteiden mukaisesti kategoriat ja niiden hakusanat eivät ole päällekkäisiä eli mitään ilmaisua ei voida luokitella kahden kategorian sisälle. Wordstat-ohjelman toimintalogiikan mukaisesti esimerkiksi ilmaisu ”civilian*” hakee kaikki ne ilmaisut, joissa se esiintyy, esimerkiksi ”civilian”, ”civilians” ja ”civilian population”, mutta ilmaisu ”civilian persons in time of war” voi olla eri kategoriassaan, koska se hakee vain kaikki täsmälleen

kyseisessä muodossa olevat ilmaisut, käytännössä vain ilmaisun "the Fourth Geneva Convention relative to the Protection of Civilian Persons in Time of War" eli neljännen Geneven sopimuksen maininnat, jotka on kategorisoitu kansainvälisen humanitaarisen oikeuden alle.. On huomioitava, että kategoriat eivät ole samankokoisia sanamääriltään tai merkityksiltään, minkä vuoksi suoranainen vertailu niiden välillä ei ole mielekästä. Lisäksi suurin osa tekstistä jää koodaamatta sanastoa käyttäessä, koska kategoriat eivät edes pyri kattamaan kaikkea tekstiä, vaan ainoastaan tutkielman kannalta kiinnostavat osiot.

Sanaston osuvuus varmistettiin KWIC-toiminnolla. KWIC-toimintoa hyödyntämällä kategorioiden hakutuloksista myös niin sanotusti siistittiin ilmaisut, jotka eivät viitanneet haluttuun asiaan. Tarkastelu tehtiin kaikista hakusanoista. Esimerkiksi hakusanalla "civilian*" osumaksi tulee myös "civilian police", jonka käytön kontekstista on nähtävissä, että sillä ei viitata siviiliväestöön, siviiliuhreihin tai muihin kyseisellä asiasanalla tarkoitettuihin asioihin. Kategorioiden siistimisessä noudatettiin Bengstonin ja Xun (1995) sääntöä: vähintään 80 % hakusanan osumista on kuvattava haluttua ilmiötä riittävän validiteetin saavuttamiseksi (Bengston & Xu, 1995). 80–20 sääntö on toimiva, sillä hakutulosten määrästä johtuen jokaisen tuloksen yksityiskohtainen tarkastelu on mahdotonta, mutta tyydyttävä varmuus on kuitenkin mahdollista saavuttaa.

Sanaston kuvaavuutta voidaan myös tarkastella esimerkiksi vastaavuustaulukon (engl. correspondence plot) avulla. Vastaavuustaulukko laskee, kuinka ns. lähellä toisiaan analyysikategoriat ovat. Tässä tutkielmassa käytetty vastavuustaulukko on nähtävissä kuvassa 2. Vastavuustaulukko viittaa siihen, että sanaston luomisessa olisi onnistuttu kuvaamaan haluttuja ilmiöitä, sillä kirjallisuuteen pohjaavan tulkinnan mukaan esimerkiksi "sotilas"-kategorian irrallisuus muista vaikuttaa uskottavalta ja kategoria "not_true_sanat" sisältää ns. siivottuja ilmaisuja, jolloin sen kuuluukin olla erillään muista kategorioista. "Responsibility to Protect" ja "Protection of Civilians" puolestaan ovat käsitteellisesti erittäin lähellä toisiaan ja siksi luonnollisesti lähellä toisiaan myös vastavuustaulukossa. Sanastojen sisältämät ilmaisut vaikuttavat siis olevan onnistuneesti valittuja.

Kuva 5: Esimerkki vastaavuustaulukosta analyysin kategorioilla.

Koska tässä tutkimuksessa pitäydytään sisällönanalyysin kenties yksinkertaisimmassa muodossa, tutkimuksen luotettavuus on korkea ja tutkijan tulkinnan varaan jätetty osuus on pieni. Tutkijan tulkintaa ja harkintaa tarvitaan eniten siinä, mitä sanoja aineistosta haetaan eli analysoidaan. Jotta lukija kykenisi itsenäisesti arvioimaan tutkijan valintoja, koko sanasto on toistettu taulukossa 1. Tämä tekee tutkimuksen menetelmästä läpinäkyvän ja mahdollistaa toistettavuuden. Aineiston ja analyysimenetelmän valinnan vuoksi tutkielmassa on kuitenkin myös paljon rajoitteita.

Analyysin kenties keskeisin rajoite on se, että tällä menetelmällä ei ole mahdollista tarkastella implisiittisiä mainintoja, ja toisaalta hyödyntämättä esimerkiksi lähilukemista, ei ole mahdollista saada varmuutta siitä, että sanastolla on tavoitettu kaikki haluttua ilmiötä kuvaavat käsitteet, erityisesti YK:n alkuvuosina. Siksi on hyvin mahdollista, että analyysin aikaansaavat frekvenssit ovat matalampia kuin tosiasialliset maininnat. Mahdollinen rajoite on myös se, että aineistoa tarkastellaan yhtenä kokonaisuutena, jossa jokaiselle päätöslauselmalle annetaan yhtä suuri painoarvo. Tämä tarkoittaa sitä, ettei analyysimenetelmä ollenkaan erottele kansainvälisen politiikan ja tutkimustehtävän kannalta keskeisempiä päätöslauselmia kenties vähemmän keskeisistä. Esimerkiksi viime vuosina paljon puheena olleet ”Naiset, rauha ja turvallisuus” -pätöslauselma sekä suojeluvastuun periaatteen hyväksynyt vuoden 2005 ”World Summit” -pätöslauselma ovat analyysissä täysin samanarvoisia jokavuotisten budjettia käsittelevien päätöslauselmien kanssa. Toisaalta päätöslauselmien temaatinen valikointi olisi ollut tarpeettoman aikaa vievää ja ennen kaikkea ohjannut tuloksia liiallisesti.

Sen lisäksi, että analyysissä jäivät pois varsinaiset implisiittiset ilmaisut, analyysin ulkopuolelle on tietoisesti jätetty myös monia eksplisiittisiä ilmaisuja. Esimerkiksi ihmisoikeuksiin voidaan viitata myös ”naisten oikeuksina”, ”lasten oikeuksina” tai usein pelkästään esimerkiksi puhumalla seksuaalivähemmistöistä. Kaikkien ihmisoikeuksiin sisältyvien oikeuksien ja niiden alaoikeuksien käsitteistön ja lisäksi eri aikakausien saman käsitteistön sisällyttäminen analyysiin olisi kuitenkin ollut liian suuritöistä tämän työn puitteissa, varsinkin kun ihmisoikeudet eivät varsinaisesti ole tämän tutkielman tutkimuskohteena, ja siksi sisällönanalyysiin on sisällytetty vain ”ihmisoikeus” ja ”ihmisoikeudet” -ilmaisut, tiedostaen, että rajausta jättää pois monia asioita.

Lisäksi tuloksiin voi vaikuttaa se, että varsinainen analyysiyksikkö on valtavan suuri: yksi yleiskokous eli yksi vuosi. Sisällönanalyysissä analyysiyksikkö on tavallisesti sana, lause, kappale tai yksi dokumentti. Tässä tutkielmassa aineiston laajuuden vuoksi aineistoa tarkastellaan vuositasolla, valtiotasolla tai valtioryhmitasolla, joista jokainen kätkee sisäänsä satoja tai tuhansia päätöslauselmia ja yleispuheenvuoroja. Näin iso analyysiyksikkö voi aiheuttaa harhaanjohtavia tuloksia: esimerkiksi siviili-kategorian ilmaisuja ja ihmisoikeudet-kategorian ilmaisuja vertailtaessa on mahdollista, että vaikka lukujen perusteella näyttäisi siltä, että kyseiset ilmaisut ovat yhteydessä eli niitä käytetään päällekkäisesti, kyse voi tosiasiaassa olla täysin rinnakkaisista ilmiöistä. Tosiasiallisesti osa kyseisen vuoden yleiskokouksen päätöslauselmista tai valtioista on voinut mainita ihmisoikeudet tiettyyn asiaan liittyen ja toiset päätöslauselmat ja valtioista siviilit täysin toiseen, irralliseen asiaan liittyen, joita yleiskokous sattui käsittelemään samana vuonna.

Analysoimalla ilmaisujen yhteisesiintyvyyttä sisällönanalyysille tyypillisellä tavalla päätöslauselman tai yleispuheenvuoron tasolla olisi mahdollista tarkastella, ovatko ilmiöt todella kytköksissä toisiinsa. Koska tässä tutkielmassa ei kuitenkaan ole kyse siviilien ja ihmisoikeuksien mainintojen vertailusta, ilmiöiden yhteyden analysoinnin haasteiden ei katsota muodostavan ongelmaa. Huolimatta siitä, onko näitä kahta asiaa tarkoitettu yhdistää toisiinsa, vertailemalla molempien kehitystä on mahdollista arvioida, kuinka keskeisinä kansainvälinen yhteisö näitä molempia pitää, ja niiden keskeisyyden kasvu tai lasku voi liittyä toisiinsa.

Tutkielmani analyysi toteutettiin siis tekemällä ensin yksinkertaista kvantitatiivista sisällönanalyysia valituille tekstiaineistoille, minkä jälkeen sisällönanalyysin tuloksia selitettiin vertailemalla niitä mahdollisiin selittäviin tekijöihin eli maaryhmään, tuloluokkaan, regiimityyppiin sekä konflikti- ja uhrutilastoihin. Tulokset analysoitiin Excel-taulukoiden avulla, joista tehtiin kuvioita analyysin visualisoinniksi. Vaikka aineistojen tarkasteluajankohta vaihtelee, vertailtavuuden vuoksi yleispuheenvuoroihin liittyvissä kuvioissa ja analyyseissa tarkastelujaksoa on pidetty samana: 1970–2017 ja yleiskokouksen päätöslauselmia tarkastelevissa analyyseissa 1946–2017. Koska aineistoa ei kuitenkaan ole kaikista tekijöistä

saatavilla tältä ajanjaksolta, monesta analyysin osasta ilmenee huomattava osuus puuttuvia tietoja, mitkä on merkitty selvästi ilmaisulla ”puuttuu”.

4. TULOKSET

4.1. Siviilien keskeisyyden kehittyminen

Tutkielman tutkimustehtävänä on selvittää, miten siviilien keskeisyys kansainvälisessä yhteisössä on muuttunut YK:n yleiskokouksen jälkeisenä aikakautena. Seuraavaksi esitetään perustavanlaatuisimmat tulokset siviilien mainintojen määrästä sekä yleiskokouksen päätöslauselmissa että yleispuheenvuoroissa. Siviilien mainintojen määrää pidetään indikaationa siviilien keskeisyydestä. Keskeisyyden kehitykseen liittyvien tulosten jälkeen esittelen tulokset siitä, mitkä valtiot puhuvat siviileistä ja milloin. Luvussa 4.2. tarkastelen työhypoteeseihini liittyen, mitkä seikat voisivat selittää siviilien keskeisyyttä.

Kaiken kaikkiaan siviilit mainittiin yleiskokouksen päätöslauselmissa yhteensä 2 779 kertaa. Määrä on pieni, kun sen suhteuttaa esimerkiksi ihmisoikeuksien kokonaislukuun: ihmisoikeudet mainittiin päätöslauselmissa 19 634 kertaa. Toisaalta ihmisoikeuksienkin mainintojen määrä on vähänlainen, kun sitä vertaa konflikti- ja rauha-kategorioihin: konflikti-kategoriaan kuuluvat ilmaisut mainittiin 62 228 kertaa ja rauha-kategoriaan kuuluva ilmaisu 80 492 kertaa.

Siviilimainintojen määrien kehitys päätöslauselmissa on esitetty kuvioissa 3. Kolme huippupistettä korostuvat kuviossa 3: vuosi 1998 sekä vuodet 2015 ja 2016. Mainintoja näyttää olevan vähemmän vuonna 2017 kuin vuonna 2016, mutta tämä johtunee siitä, että merkittävä osa vuoden 2017 päätöslauselmista ja päätöksistä puuttuu aineistosta, ks. aineiston esittely luvusta 3.1. Kuviosta ilmenee, että siviili-kategoriaan kuuluvien mainintojen määrä on kasvanut karkeasti ottaen noin vuodesta 1988 lähtien, erityisen voimakkaasti vuodesta 2010 alkaen. Ennen 1960-luvun loppua siviilit mainittiin hyvin harvakseltaan, vain yhdessä yleiskokouksessa: vuonna 1953. Tarkempi analyysi KWIC-toiminnon avulla kertoo, että vuonna 1953 siviilit mainittiin liittyen Korean sotaan, joka päättyi kyseisenä vuonna. Senkin

jälkeen siviilit mainittiin suuremmissa määrin vain 1970-luvun alkupuolella sekä 1980-luvun alkupuolen aikana.³²

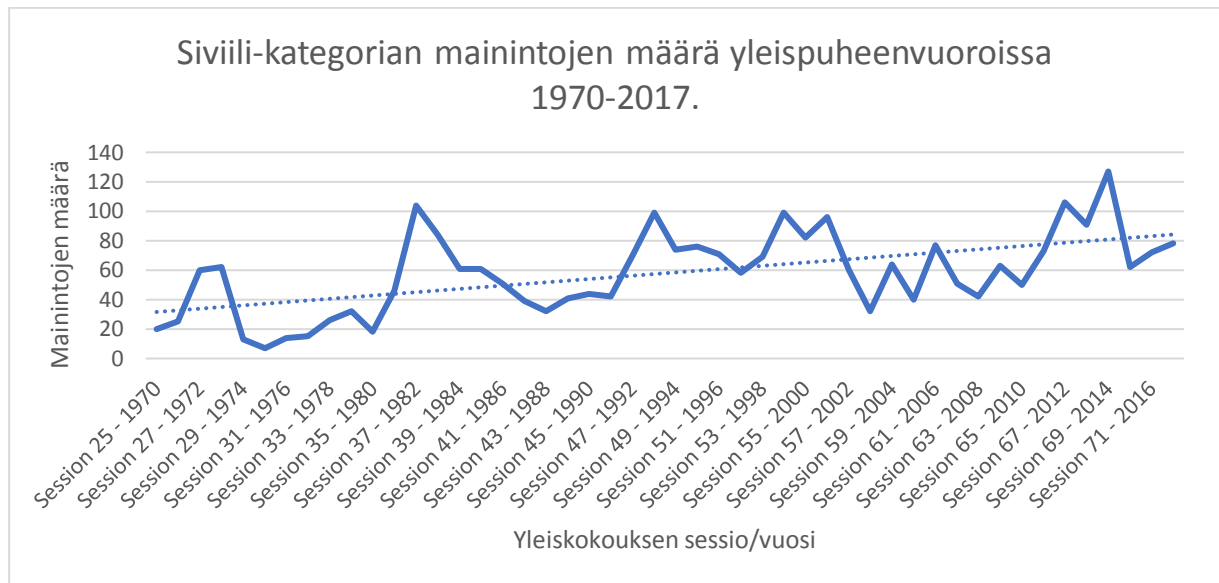
Kuvio 3: Siviili-kategorian mainintojen määrä päätöslauselmissa 1946–2017.

Siviilit mainitaan n. 23 % kaikista yleispuheenvuoroista (1795 yleispuheenvuorossa kokonaismäärästä 7883 yleiskokouksen yleispuheenvuoroa). Luku vaikuttaa suurelta, mutta yleiskokouksen yleispuheenvuorot vaikuttavat luonteenomaisesti ainakin sivuavan rauhan ja konfliktin kysymyksiä, sillä käsite ”rauha” mainitaan n. 98 % puheenvuoroista ja ”konflikti” tai ”sota” 94 % puheenvuoroista. Näihin lukuihin suhteutettuna herää kysymys, missä kontekstissa ”rauha” tai ”konflikti” ymmärretään kaikissa muissa puheenvuoroissa, jos ei siviilien yhteydessä? Vertailunomaisesti esimerkiksi ”ilmastonmuutos” (engl. climate change) mainitaan myös 23 % puheista huolimatta aiheen, ja varsinkin kyseisen käsitteen tuoreudesta. Näihin käsitteisiin verrattuina siviilien mainitseminen noin neljäsosassa puheista ei ole kovin suuri prosenttiosuus.

Kuviossa 4 on esitetty siviilimainintojen kehitys yleispuheenvuoroissa. Toisin kuin päätöslauselmissa, yleispuheenvuoroissa siviilit mainitaan joka vuosi. Voidaan siten todeta, että siviilit ovat pysyneet jokainen vuosi vuodesta 1970 lähtien niin korkealla valtioiden agendalla, että vähintään yksi valtio on kokenut tarpeelliseksi mainita heidät yleispuheenvuorossaan. Matalin määrä valtioita, jotka mainitsivat siviilit, oli vuonna 1975:

³² Luvun 3.1. kuviosta 1 ilmenevällä YK:n jäsenmäärän kasvusta johtuvalla päätöslauselmien määrän kasvulla ei vaikuta olleen suurta merkitystä siviilien maininnoille, sillä päätöslauselmien määrän kasvu ajoittuu noin vuoteen 1975 eikä tuolloin ole kuvion 3 perusteella havaittavissa merkittävää kasvua maininnoissa. Lisäksi mahdolliset kirjoitusvirheet aineistossa eivät vaikuta vaikuttaneen tuloksiin, koska vuosien 1993 ja 1994, jolloin kirjoitusvirheiden vaikutuksen pitäisi loppua, välillä ei ole mainittavaa eroa.

tuolloin vain 7 valtiota mainitsi siviilit, verrattuna huippuvuoteen 1982, jolloin 77 valtiota mainitsi siviilit.

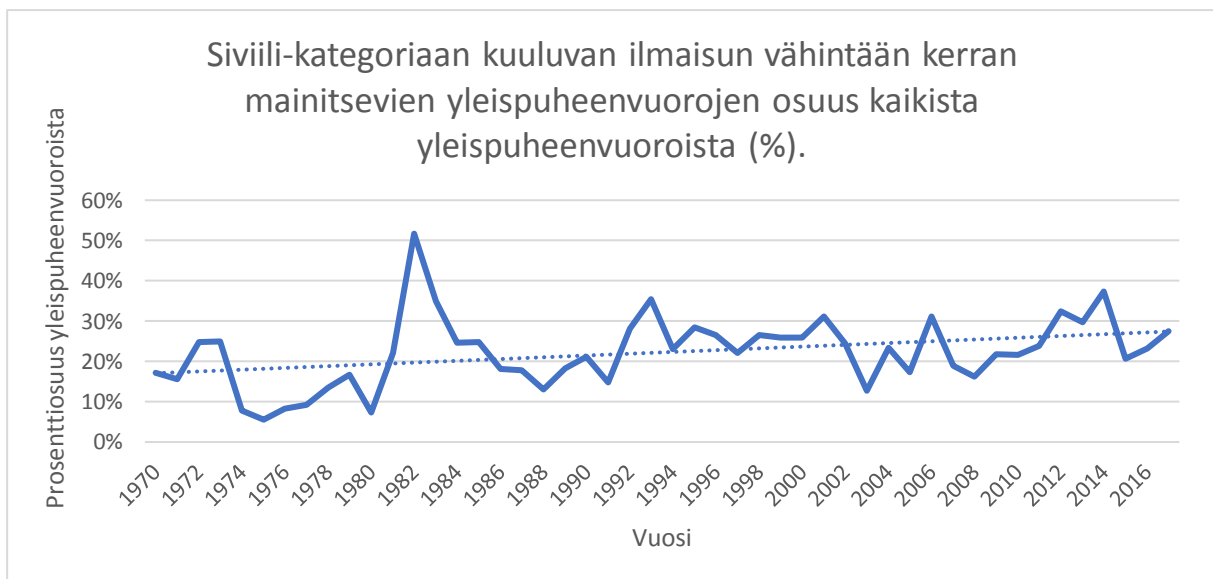

Kuvio 4: Siviili-kategorian mainintojen määrä yleispuheenvuoroissa 1970–2017.

Yleispuheenvuoroissa siviilien mainintojen kehitys ei ole ollut yhtä voimakasta viime vuosikymmeninä kuin päätöslauselmissa ja määrissä on ollut suurempaa hajontaa, mutta hienoinen noususuhde on silti nähtävissä. 1970-luvun alku sekä 1980-luvun alku korostuvat myös yleispuheenvuoroja tarkasteltaessa, mutta niiden rinnalle yhtä voimakkaana tai voimakkaampana nousee 1990-luku lähes kokonaisuudessaan. Absoluuttisesti mitattuna useimmiten siviilit mainittiin vuonna 2015.

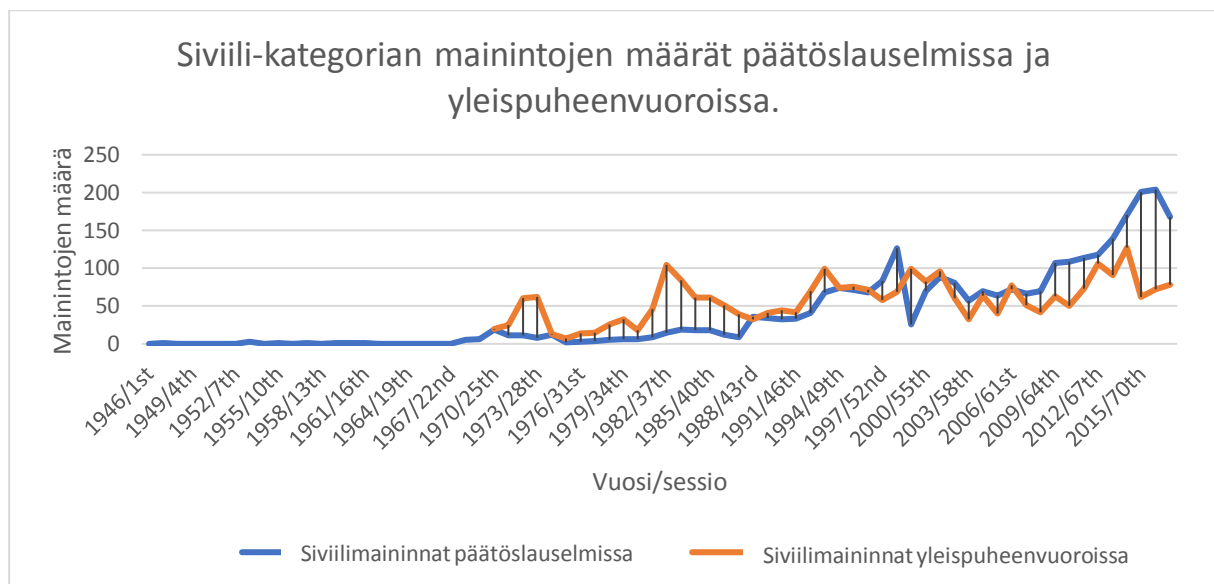
On mahdollista, että siviileistä puhutaan paljon yksittäisissä yleispuheenvuoroissa, mikä antaa virheellisen käsityksen siitä, että siviilit olisivat keskeisesti osa yleiskokouksen agenda. Siksi on hyvä tarkastella absoluuttisten frekvenssien lisäksi myös siviilien mainintojen jakautumista. Yksi keino tarkastella jakautumista on katsoa, kuinka monessa puheessa siviilit mainitaan ainakin kerran, mikä poistaa aiheeseen erityisesti keskittyvien puheenvuorojen merkityksen. Tämän mittarin nimi on tapauksien esiintyvyys. Esiintyvyyttä tarkastelemalla saadaan parempi kuva merkityksistä myös siinä mielessä, että se ottaa huomioon merkityksellisten asioiden vaihtelevan määrän: jonain vuonna valtioiden agendalla voi olla erityisen paljon kysymyksiä, jolloin ikään kuin tilaa jonkin tietyn yksittäisen asian käsittelyyn on vähemmän. Lisäksi merkityksellisten kysymysten määrä on voinut ajan saatossa kasvaa esimerkiksi YK:n jäsenmäärän kasvaessa. Voidaan kohtuullisella varmuudella kuitenkin olettaa, että mikäli valtio pitää jotain kysymystä keskeisenä, se mainitsee ilmiön ainakin kerran yleispuheenvuoronsa aikana (vrt. Hecht, 2016, 925).

Kuviossa 5 esitetään prosenttiosuus YK:n jäsenmaista, jotka mainitsevat siviilit ainakin kerran, eli tapauksien esiintyvyys. Kuvioon 4 verrattuna kuvio 5 kertoo, että vuonna 1982 siviilit mainittiin yli puolessa (52 %) yleispuheenvuoroista, mikä on merkittävästi enemmän kuin minään toisena vuotena. Vuosi 1982 vaikuttaa tämän perusteella erityisen merkittävältä. KWIC-analyysi paljastaa, että vuoden 1982 siviili-maininnat liittyvät vuoden 1982 Libanonin sotaan. Keskeistä kuviossa myös on, että siinä ei näy yhtä selvää nousujohteista kehitystä kuin kuvioissa 7 ja 8, mikä voi olla viite siitä, että siviilien hiljattaisen keskeisyyden kasvun taustalla ovat mahdollisesti valtiot, jotka mainitsevat siviilit puheissaan useammin kuin kerran, eli joille siviilit ovat erityisen keskeisiä.

Kuvio 5: Siviili-kategoriaan kuuluvan ilmaisen vähintään kerran mainitsevien yleispuheenvuorojen osuus kaikista yleispuheenvuoroista (%).

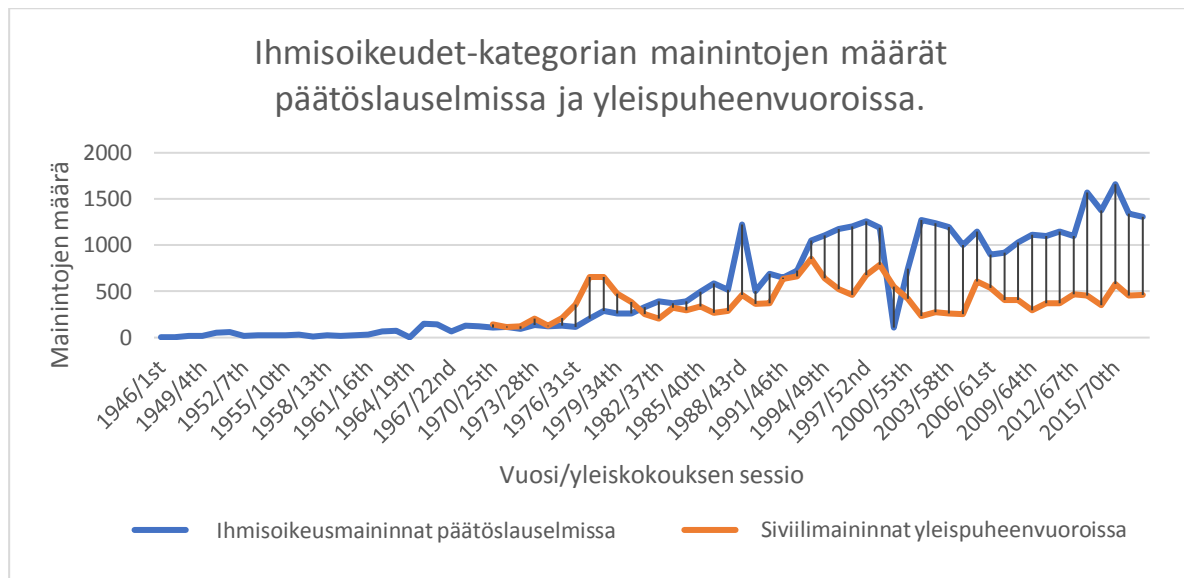
On myös kiinnostavaa tarkastella, miten siviilimainintojen frekvenssi eroaa päätöslauselmissa ja puheissa. Vertailu on esitetty kuviossa 6, josta ilmenee, että 1980-luvun lopusta noin vuoteen 2008 saakka mainintojen määrät olivat lähes identtiset päätöslauselmissa ja yleispuheenvuoroissa, ainoana pienenä poikkeuksena vuosi 1999, jolloin määrä yllättäen laski päätöslauselmissa. Vuodesta 2008 alkaen määrät ovat kuitenkin lähteneet voimakkaasti kasvamaan päätöslauselmissa, mutta eivät ole sen sijaan ylittäneet 1980-luvun määriä yleispuheenvuoroissa. Ennen 1980-luvun loppua suhdeluku oli kuitenkin päinvastainen; siviilien mainintojen määrät olivat varsin pieniä päätöslauselmissa, ja paljon suurempia yleispuheenvuoroissa erityisesti huippuvuosina 1973 ja 1985.

Kuvio 6: Siviili-kategorian mainintojen määrät päätöslauselmissa ja yleispuheenvuoroissa.

Siviilien mainintojen määrät ovat siis pysyneet suhteellisen tasaisina yleispuheenvuoroissa, mutta ovat lähteneet voimakkaaseen kasvuun päätöslauselmissa 2000-luvun lopussa. Tuloksen syvällisempi analyysi vaatisi perusteellista ymmärrystä YK:n yleiskokouksen poliittisesta ja byrokraattisesta dynamiikasta ja on tämän tutkielman käsittelemien kysymysten ulkopuolella. Tulos on kuitenkin mahdollisesti viite siitä, että siviilien suojelun normatiivisen viitekehyksen kehitys näkyy päätöslauselmissa, mutta ei niinkään valtioiden siviileille antamalla keskeisyydellä.

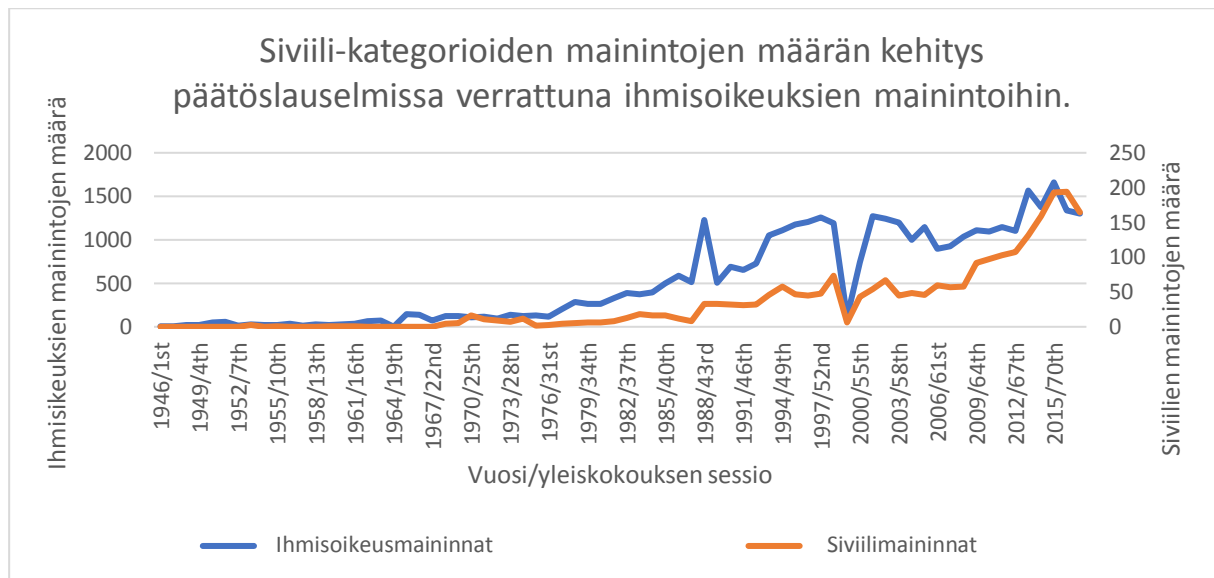
Kuviossa 7 edeltävä vertailu tehdään kontekstin ymmärtämiseksi myös ihmisoikeuksien frekvenssille. Paljon edellä kuvaillun kaltainen ilmiö näkyy ihmisoikeuksienkin kohdalla: ihmisoikeuksien mainintojen määrä yleispuheenvuoroissa ylittää mainintojen määrän päätöslauselmissa vuonna 1978, minkä jälkeen ihmisoikeuksien mainintojen määrä yleispuheenvuoroissa pysyy suhteellisen tasaisena, mutta lähtee voimakkaasti kasvamaan päätöslauselmissa, poikkeuksena jälleen vuosi 1999. Päätöslauselmien siviilien mainintoihin verrattuna kuitenkin ihmisoikeuksien maininnat päätöslauselmissa saavuttavat suhteellisen tasaisen, korkean määrän jo 1990-luvun alussa, kun taas siviileissä voimakkain kasvu alkaa 2010-luvulle tultaessa, noin 20 vuotta myöhemmin. Vaikuttaa siltä, että siviilimaininnat päätöslauselmissa ikään kuin seuraavat ihmisoikeuksien jalanjäljissä.

Kuvio 7: Ihmisoikeudet-kategorian mainintojen määrät päätöslauselmissa ja yleispuheenvuoroissa.

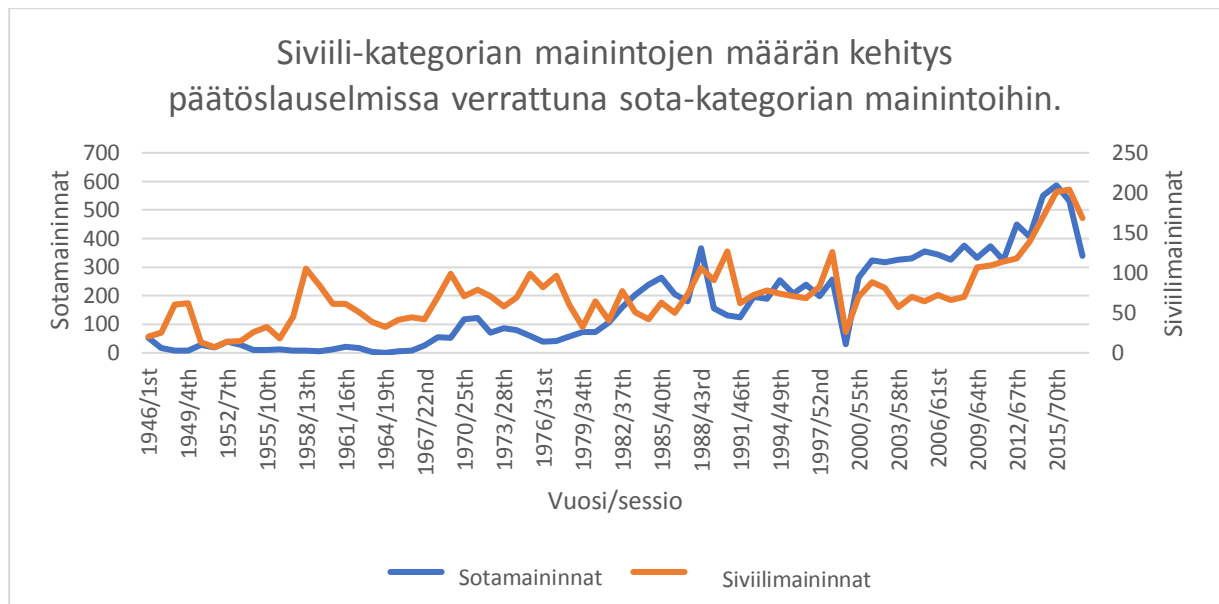
Edeltävä tulos herättää kysymyksen siviilien ja ihmisoikeuksien mainintojen välisestä yhteydestä. Johdannossa esitetyn inhimillistymisprosessin oletusten mukaan on mahdollista, että ihmisoikeuksien ja siviilien keskeisyys ovat yhteydessä toisiinsa. Kuviossa 8 vertaillaan ihmisoikeuksien ja siviilien mainintojen määrän kehitystä päätöslauselmissa. Kuviosta ilmenee selvästi, että siviilien ja ihmisoikeuksien maininnan välillä on jonkinlainen yhteys, sillä niiden trendit kulkevat lähes yhteneväisesti koko ajan, ainoana poikkeuksena vuosi 1988, jolloin ihmisoikeuksien maininnoissa tapahtuu merkittävä kasvu, mutta siviileissä ei.³³ Lisäksi kuten edellä kuvattua, siviilien kohdalla kasvu on voimakkainta 2010-luvulle tultaessa, mutta vaikka ihmisoikeuksien maininnat lisääntyvät tuona ajanjaksona, kasvu oli jyrkempää 1990-luvun alussa.

³³ On huomiotava, että siviilien ja ihmisoikeuksien mainintojen määrän vertailu on luonteeltaan ongelmallista, koska mainintojen määrä eroaa toisistaan niin suuresti. Koska siviilit mainitaan niin paljon harvemmin, pienetkin muutokset johtavat suuren näköisiin nousuihin tai laskuihin käyrällä, toisin kuin ihmisoikeuksien kohdalla. Tästä rajoitteesta huolimatta näen suuntaa antavan vertailun olevan perusteltua tutkimuskysymykseen vastaamiseksi.

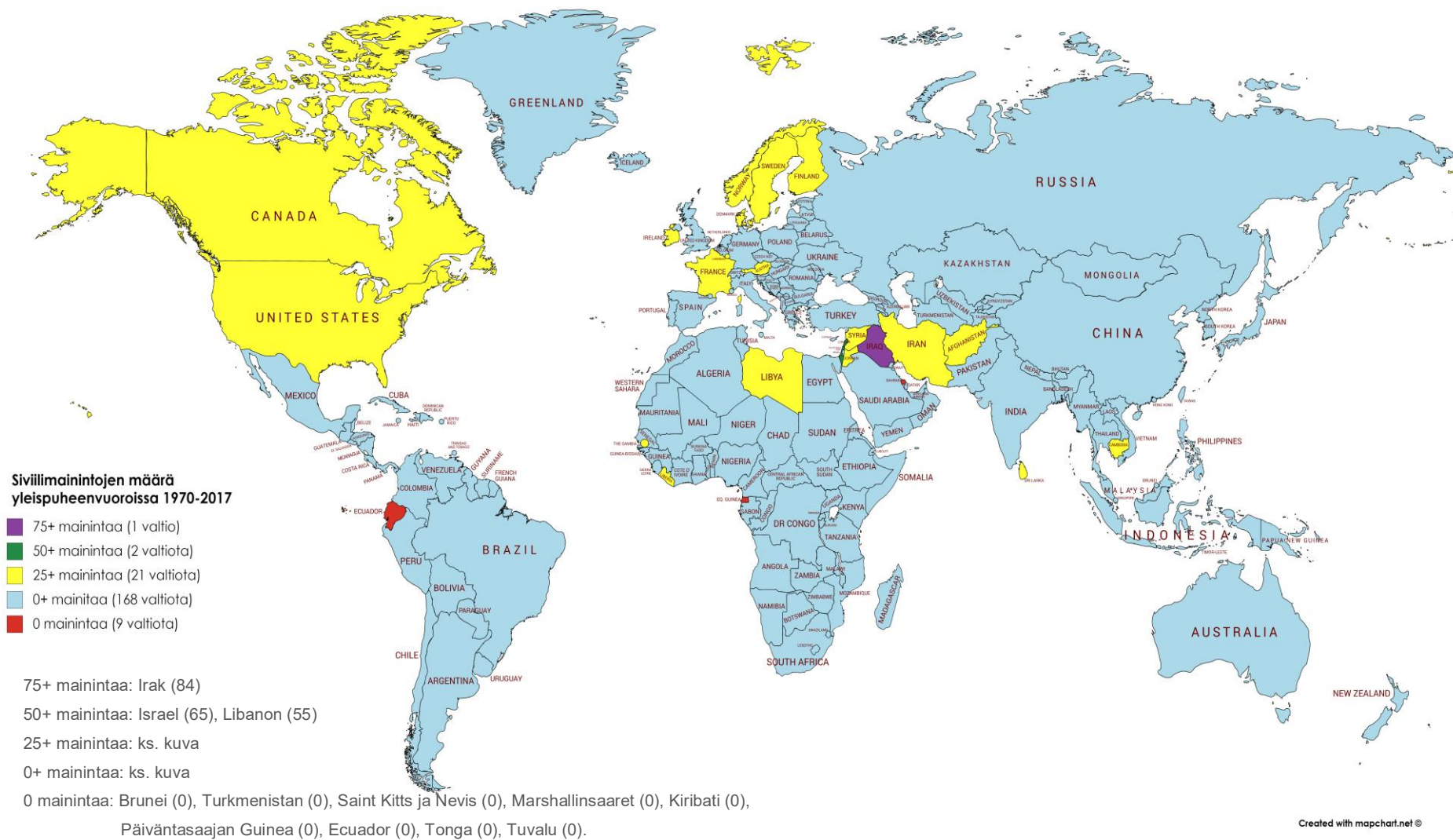
Kuvio 8: Siviili-kategorioiden mainintojen määrän kehitys päätöslauselmissa verrattuna ihmisoikeuksien mainintoihin.

Kuviossa 9 siviilien mainintojen on verrattu sota-mainintoihin. Vertailemalla, seuraileeko siviilien mainintojen kehitys paremmin ihmisoikeuksien vai sota-kategorian mainintojen kehitys, on mahdollista tarkastella ikään kuin minkä linssin lävitse siviilit nähdään kansainvälisessä yhteisössä. Onko siviilien keskeisyys tiiviimmin linkitettyinä huoleen sodasta ja konflikteista vai nähdäänkö siviilit ihmisoikeuksien viitekehyksen lävitse? Kuviosta ilmenee, että myös sodan tai konfliktin mainitsemisella vaikuttaa olevan jonkinlainen yhteys siviileille annettuun huomioon. Yhteys ei ole kuitenkaan aivan yhtä selkeä kuin ihmisoikeuksilla ja siviileillä: sotamainintojen ja siviilimainintojen kehityskulut erkanevat toisistaan useammin. Tulos on mielenkiintoinen, koska olisi hyvin odotettavaa, että siviilit ja konfliktit mainittaisiin säännönmukaisesti yhdessä. Voidaan olettaa, ettei huolta siviileistä ole olemassa ilman aseellisen konfliktin olemassaoloa. Lisäksi KWIC-analyysin perusteella erityisen suuret määrät siviilimainintoja selittyvät usein jollain tietyllä konfliktilla. Siksi on kiinnostavaa, että 1980-luvun lopussa siviilimaininnat kohosivat, mutta sotamaininnat laskivat. Toisaalta kaikkien kolmen kehityksessä on huomattavia yhtäläisyyksiä ja niin ihmisoikeuksien, sodan kuin siviilienkin keskeisyyden huippupiste päätöslauselmissa on saavutettu 2010-luvulla.

Kuvio 9: Siviili-kategorian mainintojen määrän kehitys päätöslauselmissa verrattuna sota-kategorian mainintoihin.

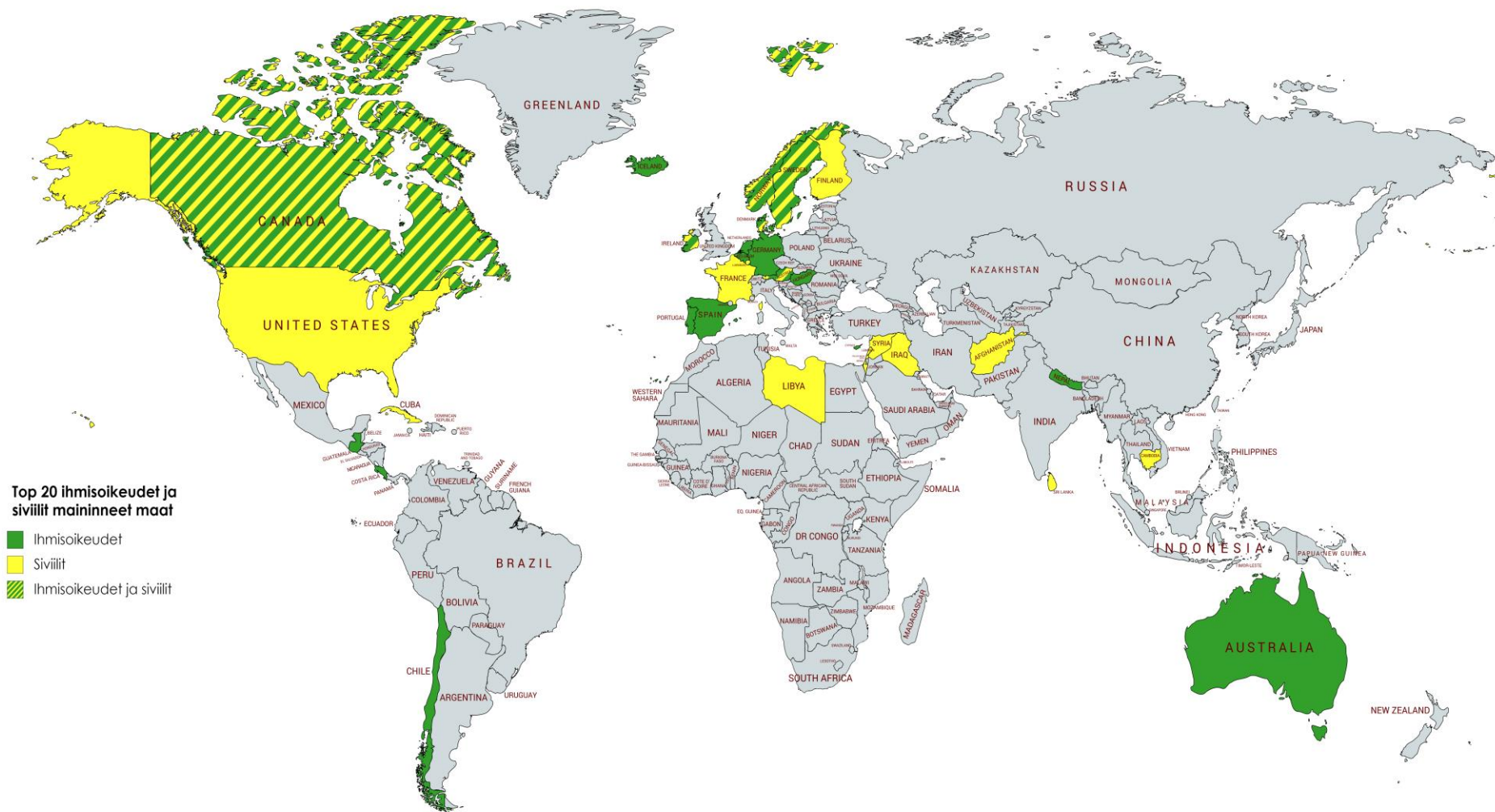
Seuraavaksi esittelen tarkemmin yleispuheenvuorojen analyysin tuloksia siitä, mitkä valtiot tai valtioryhmät mainitsevat siviilit useimmin. Kuvassa 6 siviilien maininnat ovat esitettynä kartassa, jossa valtiot on jaoteltu viiteen luokkaan sen perusteella, kuinka monesti he ovat maininneet siviilit yleispuheenvuoroissaan. Kuvasta 6 ilmenee selvästi, miten valtaosa valtioista kuuluu siviilit muutamia kertoja maininneeseen ryhmään. Hyvin harva valtio ei ole koskaan maininnut siviilejä ja toisaalta yhtä lailla harvassa ovat siviilit selvästi muita valtioita useimmin maininneet valtiot.

Kuva 6: Sivillimainintojen määrä valtioittain maantieteellisesti esitettyinä.

Kuten kuvasta 6 käy ilmi, siviilit selvästi useimmiten yleiskokouksen yleispuheenvuoroissa on maininnut Irak (84 mainintaa). Myös seuraavat valtiot kuuluvat eniten maininneen kahdenkymmenen joukkoon: Israel (65), Libanon (55), Itävalta (50), Kanada (47), Afganistan (46), Luxemburg (46), Ruotsi (42), Tanska (39), Sri Lanka (39), Syyria (37), Iran (36), Yhdysvallat (32), Kamputsea (34), Kuuba (33), Suomi (33), Irlanti (32), Ranska (30), Norja (29) ja Libya (29). Lista on yllättävä, sillä joukossa on pääasiassa konfliktissa olleita sekä usein ihmisoikeuskriittisinä pidettyjä valtioita: Syyria, Irak, Afganistan, Libanon, Israel, Libya, Kuuba, Sri Lanka, Kamputsea. Onkin mahdollista, että siviilit nostetaan esiin YK:n yleiskokouksen kansainvälisellä areenalla, kun kyse on oman valtion siviilien hädästä ja jotta kyseisille siviileille saataisiin kansainvälistä avustusta tai tietoisuutta heidän hädästä. Tätä mahdollisuutta voidaan tarkastelemalla, onko jokin maa ollut osallisena aseellisessa konfliktissa, kun se nostaa esiin siviilit yleispuheenvuorossaan, kuten luvussa 4.2.4. tullaan tekemään. Aseellisen konfliktin osapuolena olleiden valtioiden lisäksi samassa joukossa on monia eurooppalaisia ja pohjoismaisia maita yhdessä Yhdysvaltojen kanssa. Kyseisiä valtioita erittäin harvoin yhdistetään toisiinsa, mikä tekee listauksesta yllätyksellisen.

Poikkeuksellisuus korostuu tarkasteltaessa ihmisoikeudet useimmiten maininneiden ryhmää, johon kuuluu perinteisiä ihmisoikeusmyönteisiä länsimaita sekä muutama Latinalaisen Amerikan valtio, ei edellä mainittuja Lähi-idän valtioita tai muita konflikteista kärsineitä valtioita. Verrattaessa kuvassa 7 kahtakymmentä useimmiten siviilit ja ihmisoikeudet maininnutta valtiota, nähdään, että seitsemän kahdestakymmenestä maasta on samoja. Kyseiset seitsemän maata eivät ole kovin yllättäviä: Itävalta, Irlanti, Tanska, Ruotsi, Norja, Kanada ja Luxemburg. Lähes kaikki ovat siis eurooppalaisia, inhimillisiin arvioihin profiloituneita maita. Ihmisoikeuksien ryhmästä yllättäen uupuvat sekä Suomi että Yhdysvallat. Tämän perusteella siviilit olisivat ihmisoikeuksia laajemmin jaettu kysymys kansainvälisessä yhteisössä.

Created with mapchart.net ©

Kuva 7: 20 eniten siviili-kategorian tai ihmisoikeudet-kategorian ilmaisuja maininnutta valtiota maantieteellisesti esitettyinä.

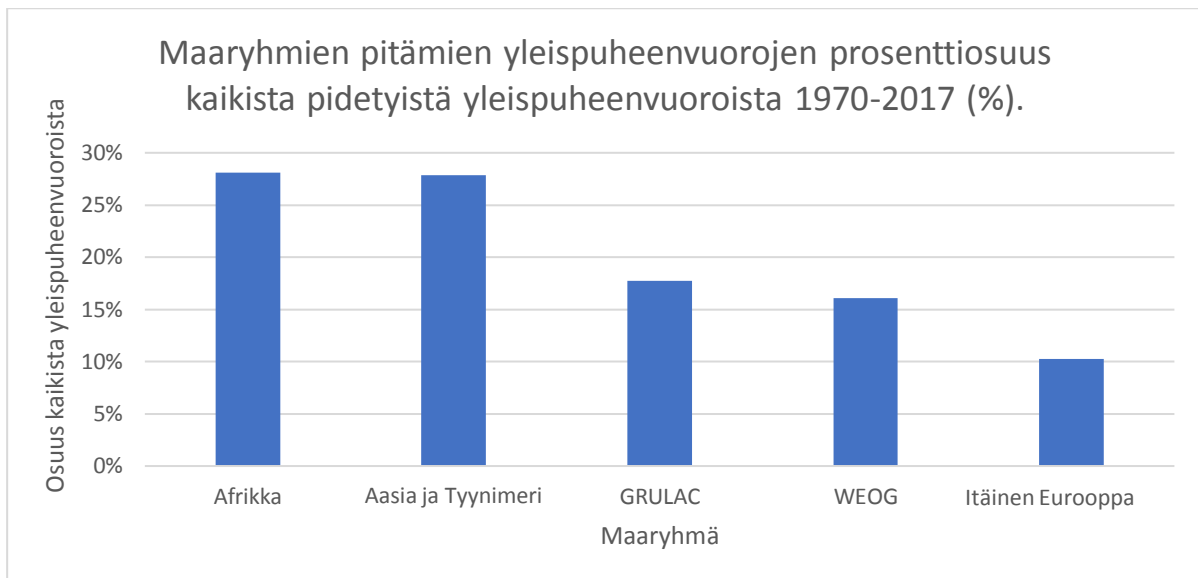
Siviilien keskeisyys on siis kasvanut kansainvälisessä yhteisössä YK:n perustamisen jälkeisenä ajanjaksona. Siviilien maininnat vaikuttavat olevan selkeämmin yhteydessä ihmisoikeuksien mainintoihin kuin konflikti-kategorian mainintoihin ja mainintojen maantieteellisen jakauman perusteella siviilit vaikuttavat olevat laajemmin kansainvälisen yhteisön jakama kysymys kuin ihmisoikeudet. Listausten alustavien tuloksien perusteella ihmisoikeuksien ja siviilien mainitsemisen yleisyyteen voinee vaikuttaa ainakin valtion maantieteellinen sijainti taloudellinen varakkuus, aseelliseen konfliktiin osallistuminen sekä demokraattisuus. Seuraavaksi tarkastellaan näiden tekijöiden vaikutusta.³⁴

4.2. Selittävät tekijät

4.2.1. Maaryhmä

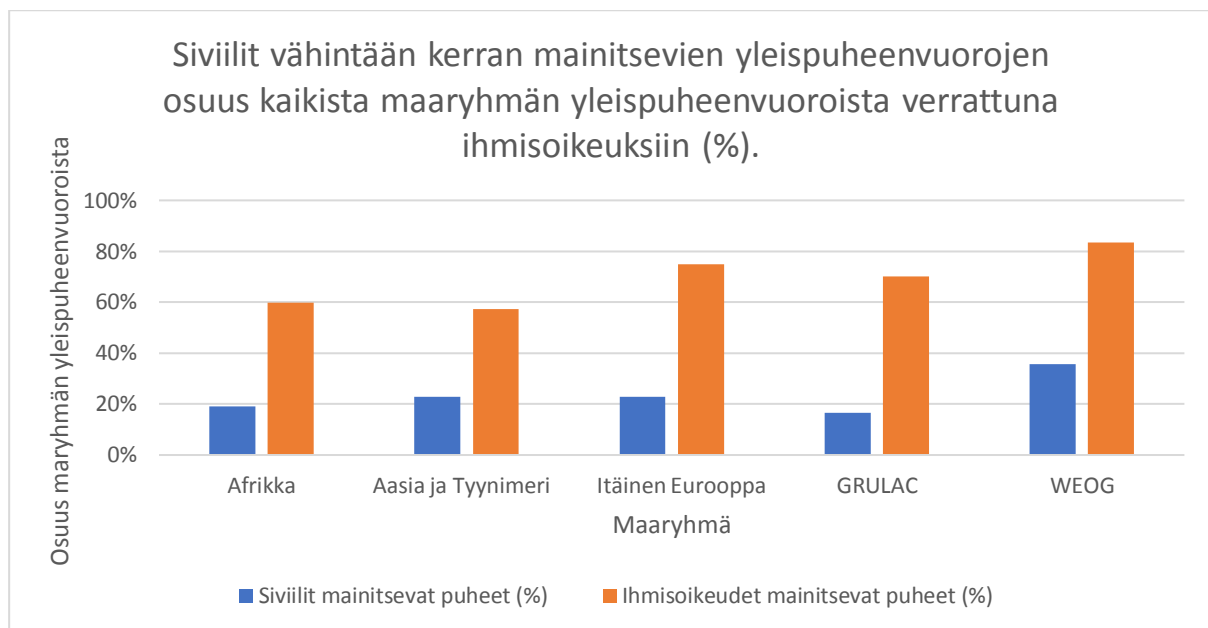
Kuviosta 10 ilmenee, että YK:n yleiskokouksessa vuosien 1970–2017 välillä yleispuheenvuoron pitäneistä maista 28 % kuului maaryhmään Afrikka, 28 % maaryhmään Aasia-Tyynenmeri, 18 % GRULAC:iin, eli Latinalaisen Amerikan ja Karibianmeren alueeseen, 16 % WEOG:iin, eli läntisen Euroopan ja muiden alueeseen, ja 10 % Itä-Eurooppaan. Afrikan sekä Aasian ja Tyynenmeren valtiot pitivät siis 56 % yleispuheenvuoroista. WEOG ja Itä-Eurooppa eli tänä päivänä läntisinä pidetyt maaryhmät pitivät puolestaan vain 26% yleispuheenvuoroista, mikä reflektoi YK:n kokoonpanoa tarkastelujaksolla. Suhdeluvut ovat tärkeä pitää mielessä tarkempia tuloksia tarkasteltaessa.

³⁴ Ihmisoikeuksien noudattamiselle ei ole kirjoittajan tietojen mukaan olemassa yleisesti hyväksyttyä mittaria tai indikaattoria ja siksi ne ovat tässä tutkielmassa jätetty analysoitavien tekijöiden ulkopuolelle.

Kuvio 10: Maaryhmien pitämien yleispuheenvuorojen prosenttiosuus kaikista pidetyistä yleispuheenvuoroista 1970–2017 (%).

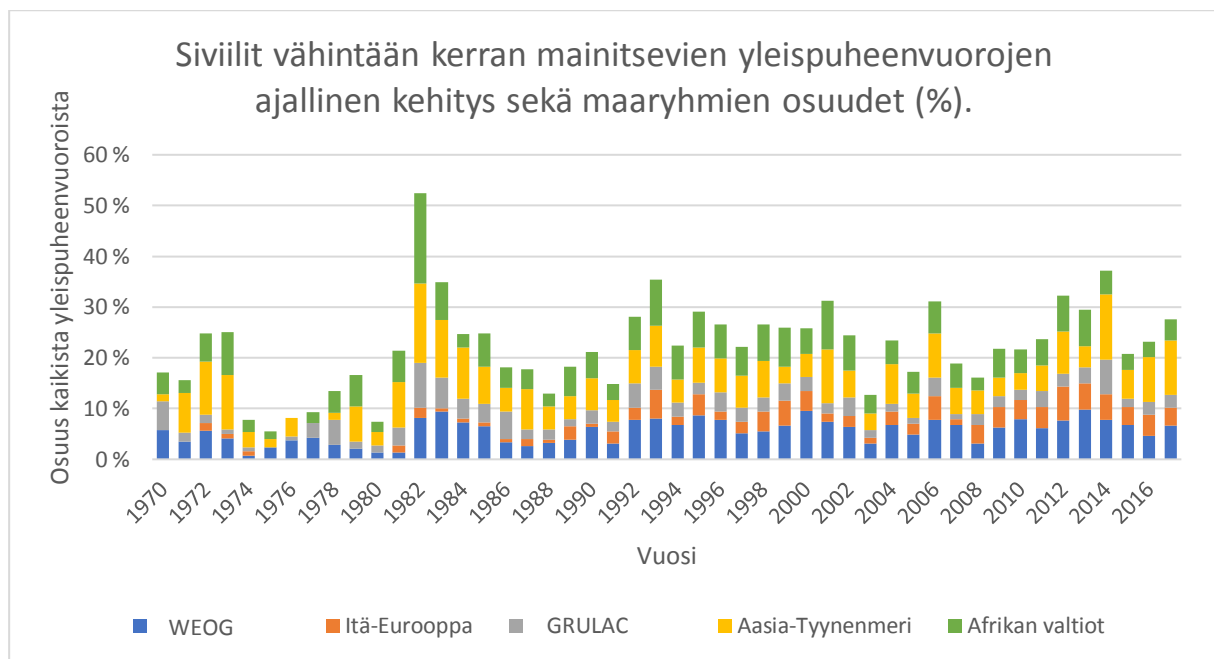
Kuviossa 11 siviilien mainintoja on tarkasteltu maaryhmittäin. Siinä esitetään, kuinka suuri osuus kunkin maaryhmän yleispuheenvuoroista mainitsee siviilit vähintään kerran puheen aikana. Kuvioista ilmenee, että muut maaryhmät mainitsevat siviilit keskimäärin noin 20 % tuloluokkansa yleispuheenvuoroista, mutta WEOG mainitsee siviilit 34 % puheistansa. Havainto on merkityksellinen erityisesti ottaessa huomioon edellä esitetyn kuvion 10, josta käy ilmi, että maaryhmien pitämien yleispuheenvuorojen määrä on koko ajanjaksoa tarkasteltaessa ollut suunnilleen sama eikä WEOG:n yleispuheenvuorojen määrä ole suinkaan suurin. Siviilit vaikuttavat tämän perusteella olevan keskeisempiä WEOG:lle kuin muille maaryhmille. Tähän liittyvä toinen kiinnostava havainto on Itä-Euroopan sijainti jaetulla toisella sijalla Asia-Tyynenmeren kanssa huolimatta siitä, että Itä-Euroopan ryhmä on pitänyt vähiten yleispuheenvuoroja ajanjaksolla. Siviilit vaikuttavat siis olevan keskeisimpiä eurooppalaisille ja läntisille valtioille.

Kuvio 11: Siviilit vähintään kerran mainitsevien yleispuheenvuorojen osuus kaikista maaryhmän yleispuheenvuoroista verrattuna ihmisoikeuksiin (%).

Kuviossa 11 siviilien mainitsevien valtioiden osuutta on lisäksi verrattu ihmisoikeuksien mainitsevien osuuteen. Kuvioista näkyy, että ihmisoikeudet mainitaan selvästi yli puolessa kaikista maaryhmien yleispuheenvuoroista, mutta jopa yli 80 % WEOG-ryhmän puheenvuoroista. Keskeisin huomio vertailussa on kuitenkin se, että ihmisoikeuksien kohdalla erot maaryhmien välillä ovat huomattavasti pienemmät kuin siviilien kohdalla. Tulos voisi olla viite siitä, että ihmisoikeudet ovat kansainvälisessä yhteisössä yhteisesti jaettuja arvoja, kun taas siviileistä huolehtiminen on jollain tavalla polarisoituneempaa, mikä olisi yllättävää kirjallisuuden valossa. Ihmisoikeuksia on toistuvasti väitetty läntiseksi keksinnöksi (yhdeksi katsaukseksi ihmisoikeuksien läntisyyteen ks. Mende, 2019), mutta tämän tutkielman aineiston valossa ihmisoikeudet ovat keskeisiä kaikille valtioryhmistä.

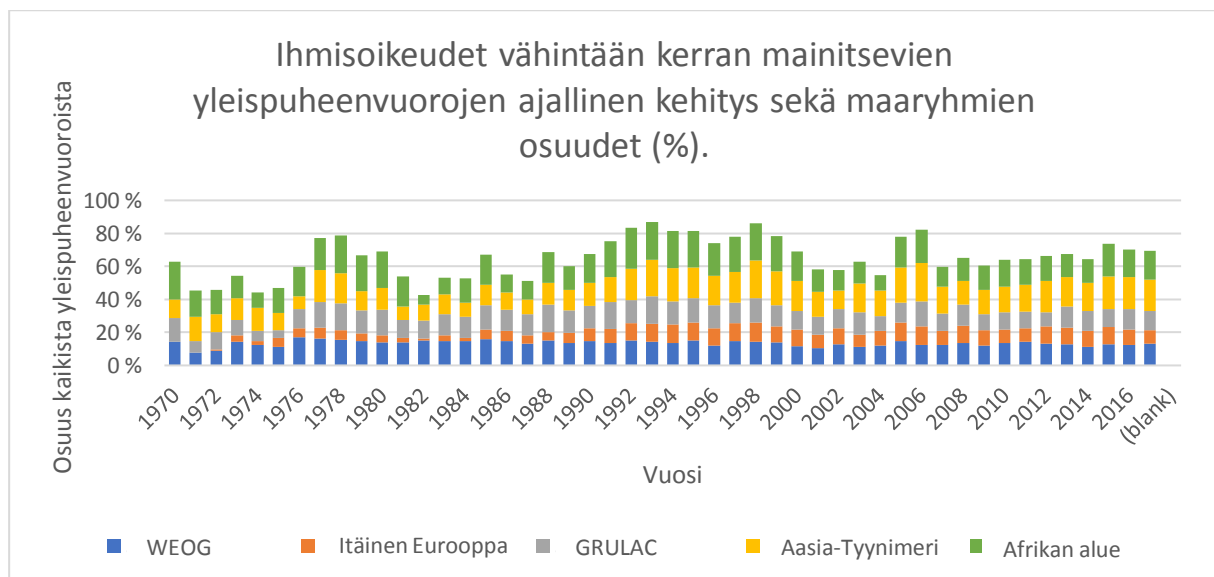
Kokonaismäärien lisäksi on hyödyllistä tarkastella mainintojen ajallista kehitystä. Kuvioista 12 ilmenee, että yksi syy siviilien mainintojen määrän kasvuun ovat kasvaneet mainintojen määrät Itä-Euroopan maista. Toisaalta esimerkiksi aiemmin mainittu vuoden 1982 poikkeusvuosi näyttäytyy nyt selkeämmin kontekstissaan: WEOG:n ja Itä-Euroopan mainintojen määrät pysyivät tavanomaisena, mutta GRULAC ja varsinkin Aasia-Tyynenmeri ja Afrikka puhuivat sinä vuonna huomattavasti enemmän siviileistä kuin aikaisemmin. KWIC-analyysin perusteella kyseisen vuoden puheenvuorot liittyivät Libanonin sotaan ja erityisesti Israelin kritisoimiseen. Aihe on erittäin poliittinen, ja siviilien siihen liittyvät poikkeuksellisen suuret mainintojen määrät voivat osaltaan olla osoitus siitä, että ainakaan vielä 1980-luvulla siviilit eivät olleet nousseet kaikkien jakamaksi, moraaliseksi huolenaiheeksi inhimillistymisprosessin mukaisesti.

Kuvio 12: Siviilit vähintään kerran mainitsevien yleispuheenvuorojen ajallinen kehitys sekä maaryhmien osuudet (%).³⁵

Verrattaessa edeltävää tulosta kuvioon 13 eli vastaavaa kehitystä ihmisoikeuksien kohdalla tarkastelemaan kuvioon, ilmenee, että ihmisoikeuksien maininnoissa lisääntyneitä kehitystä on tapahtunut erityisesti Aasia-Tyynenmeren maaryhmässä ja Itä-Euroopan ryhmässä, mutta sen sijaan GRULAC:n ja Afrikan mainintojen määrät ovat pikemminkin olleet hienoisessa laskussa ja WEOG on pysytellyt erittäin tasaisena aina 1970-luvulta alkaen. Länsivaltioiden tasainen kiinnostus ihmisoikeuksiin on hivenen yllättävää. Johdannossa kuvatussa inhimillistymisprosessissa kylmän sodan päättymisen 1990-luvun alussa nostetaan keskeiseksi muutoshetkeksi kansainvälisen yhteisön suhtautumisessa ihmisoikeuksiin ja vastaaviin normiin. Mikäli näin todella on, voisi ajatella, että kylmän sodan päättyttyä länsimaiden ihmisoikeuksien maininnassa olisi tapahtunut muutosta suuntaan tai toiseen, mutta näin ei kuitenkaan ole käynyt tulosten perusteella. Länsimaiden ihmisoikeuksien maininnat saavuttivat tasaisen määrän jo 1970-luvun puolivälissä ja ne ovat sittemmin pysyneet saman suuruisena. Toisaalta kylmän sodan vaikutuksesta selviä viitteitä antaa ainakin Itä-Euroopan valtioiden ryhmän kehitys, sillä kyseisen ryhmän osuus kasvaa selvästi 1990-luvulle ja kylmän sodan päättymiseen tultaessa.

³⁵ Pylväissä esitetyt osuudet kuvaavat kunkin maaryhmän yleispuheenvuorojen osuutta kyseisen vuoden siviilit vähintään kerran mainitsevista yleispuheenvuoroista.

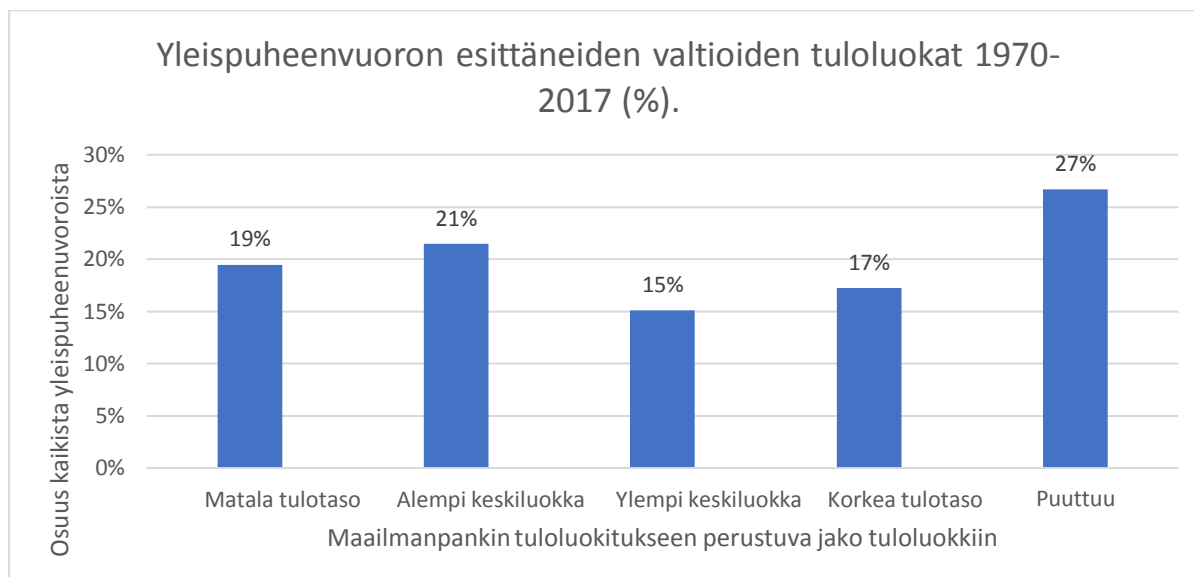

Kuvio 13: Ihmisoikeudet vähintään kerran mainitsevien yleispuheenvuorojen ajallinen kehitys sekä maaryhmien osuudet (%).

Kaiken kaikkiaan siis maaryhmien välillä vaikuttaa olevan eroja siviilien mainintojen määrässä. Siviilit vaikuttavat olevat keskeisempiä WEOG:lle sekä Itä-Euroopan ryhmälle kuin muille maaryhmille. Maaryhmien väliset erot ovat paljon pienempiä ihmisoikeuksien mainintojen kohdalla, mikä on hieman yllättävää, ottaen huomioon, että ihmisoikeudet usein esitetään läntisenä ja polarisoivana ilmiönä, ja siviilien koskemattomuuden periaatteen tulisi kirjallisuuden mukaan olla erittäin laajasti hyväksytty normi.

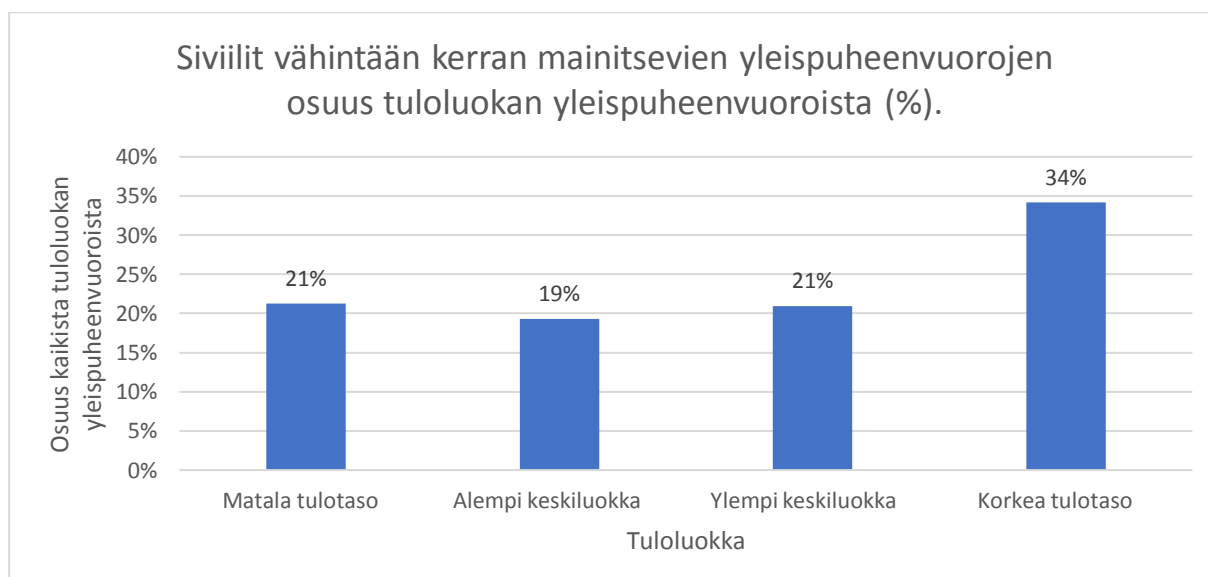
4.2.2. Tuloluokka

Tuloluokkiin jakautuminen yleispuheenvuoron esittäneiden valtioiden välillä on suhteellisen tasaista, kuten ilmenee kuviosta 14. Suurimman osan yleispuheenvuoroista on esittänyt alemman keskiluokan ryhmä, seuraavaksi eniten matalan tulotason ryhmä, kolmanneksi eniten korkean tulotason ryhmä ja vähiten ylemmän keskiluokan ryhmä. Ryhmien väliset erot ovat kuitenkin varsin pieniä, ja varsin isolta määrältä tieto puuttuu, johtuen Maailmanpankin nykyisen tuloluokituksen alkamisajankohdan myöhäisyydestä.

Kuvio 14: Yleispuheenvuoron esittäneiden valtioiden tuloluokat 1970–2017 (%).

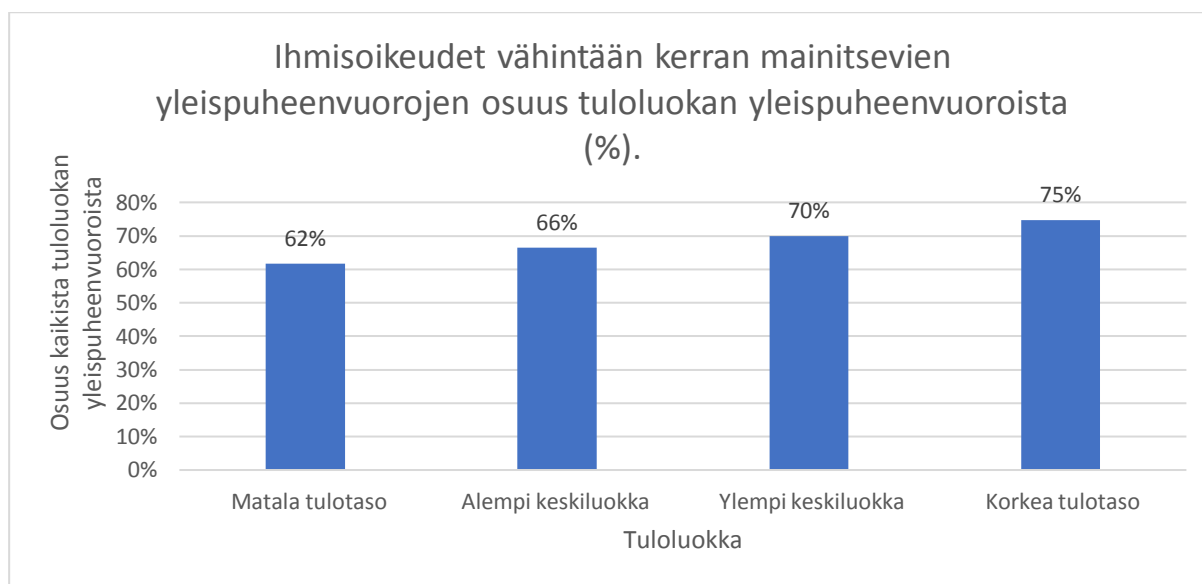
Kuviosta 15 käy ilmi, että siviilit mainittiin noin 13 % useammin korkean tuloluokan maaryhmässä kuin muissa maaryhmissä. Tulos ei ole yllättävä, sillä maantieteellisellä sijainnilla ja tuloluokalla on merkittävä yhteys, ja vastaava tulos havaittiin jo maaryhmää tarkasteltaessa. Siviilit vaikuttavat olevan keskeisimpiä läntisille ja eurooppalaisille valtioille, jotka muodostavat myös suurimman osan korkean tuloluokan valtioista.

Kuvio 15: Siviilit vähintään kerran mainitsevien yleispuheenvuorojen osuus tuloluokan yleispuheenvuoroista (%).

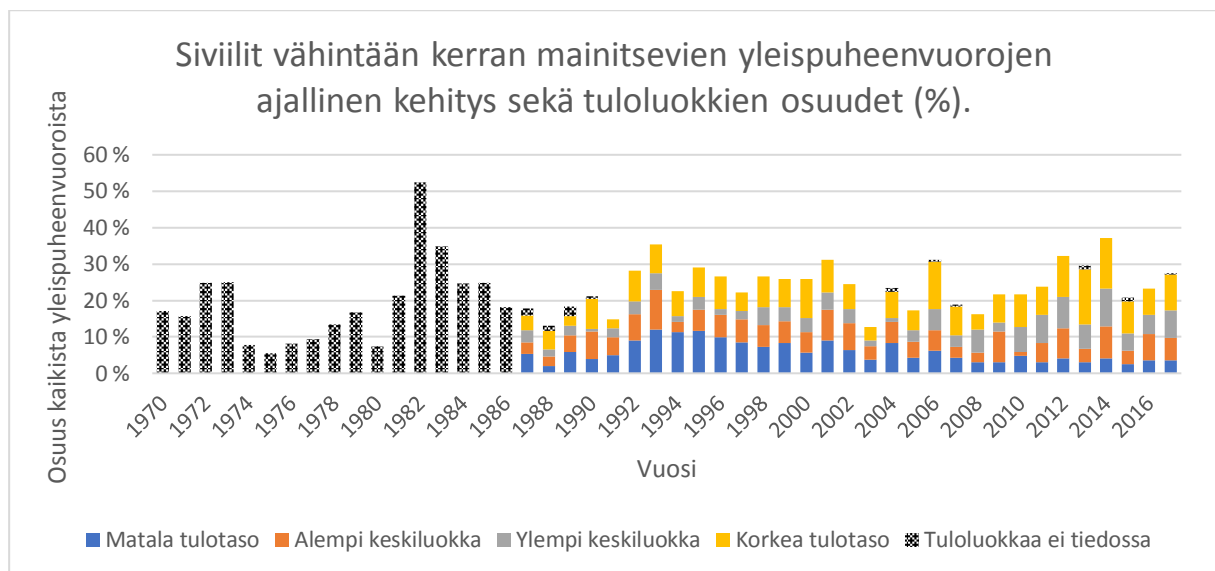
On kuitenkin kiinnostavaa vertailla edeltävää tulosta ihmisoikeuksien mainintojen määrään tuloluokittain, sillä ihmisoikeudet nähdään usein poliittiseksi ja erityisesti rikkaille valtioille

keskeiseksi kysymyksesi. Kuviossa 16 on esitetty ihmisoikeudet vähintään kerran mainitsevien yleispuheenvuorojen prosenttiosuus tuloluokan kaikista yleispuheenvuoroista, ja tulos ei vaikuta tukevan ajatusta ihmisoikeuksista vain rikkaiden valtioiden kiinnostuksen kohteena. Korkean tuloluokan valtiot mainitsevat siviilit eniten, mutta ero matalan tuloluokan maihin ei ole kovin suuri (13 %). Samoin kuin maaryhmien suhteen tarkasteltaessa, kaikki tuloluokista mainitsevat ihmisoikeudet erittäin usein.

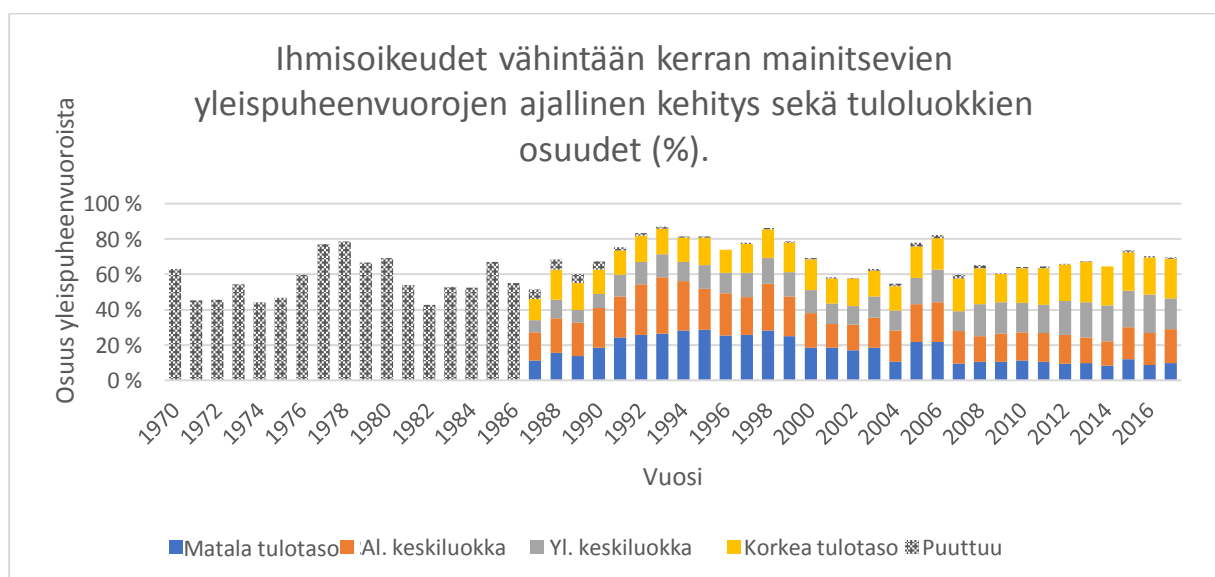
Kuvio 16: Ihmisoikeudet vähintään kerran mainitsevien yleispuheenvuorojen osuus tuloluokan yleispuheenvuoroista (%).

Kuviossa 17 tarkastellaan siviilien mainintojen ajallista kehitystä tuloluokittain. Tuloluokat ja maaryhmät ovat hyvin lähellä toisiaan ja todennäköisesti siitä syystä tulokset ovat samankaltaisia. Kuviosta 18 ilmenee, miten korkean tulotason maiden siviilimainintojen määrä on pysynyt samankaltaisena ja kasvu 1990-luvulla selittyy matalan tulotason valtioiden siviilimainintojen kasvulla. 2000-luvulle tultaessa matalan tuloluokan valtioiden osuus on laskenut merkittävästi 1990-luvun huipusta ja sen sijaan kasvua on tapahtunut korkean tuloluokan kohdalla.

Kuvio 17: Siviilit vähintään kerran mainitsevien yleispuheenvuorojen ajallinen kehitys sekä tuloluokkien osuudet (%).

Ihmisoikeuksien kohdalla kuviossa 18 tulos on hyvin samanlainen kuin siviilien kohdalla. 1990-luvun nousu selittyy matalan tuloluokan valtioiden mainintojen kasvulla. 2000-luvulla sen sijaan korkean tuloluokan ja ylemmän tuloluokan ihmisoikeusmaininnat ovat kasvaneet 2000-luvulla, mutta samanaikaisesti matalan ja alemman tuloluokan maiden maininnat ovat olleet laskussa. Tämä tulos viittaa ihmisoikeuksien, ja mahdollisesti myös siviilien, kasvaneeseen polarisoitumiseen kansainvälisissä yhteisöissä.

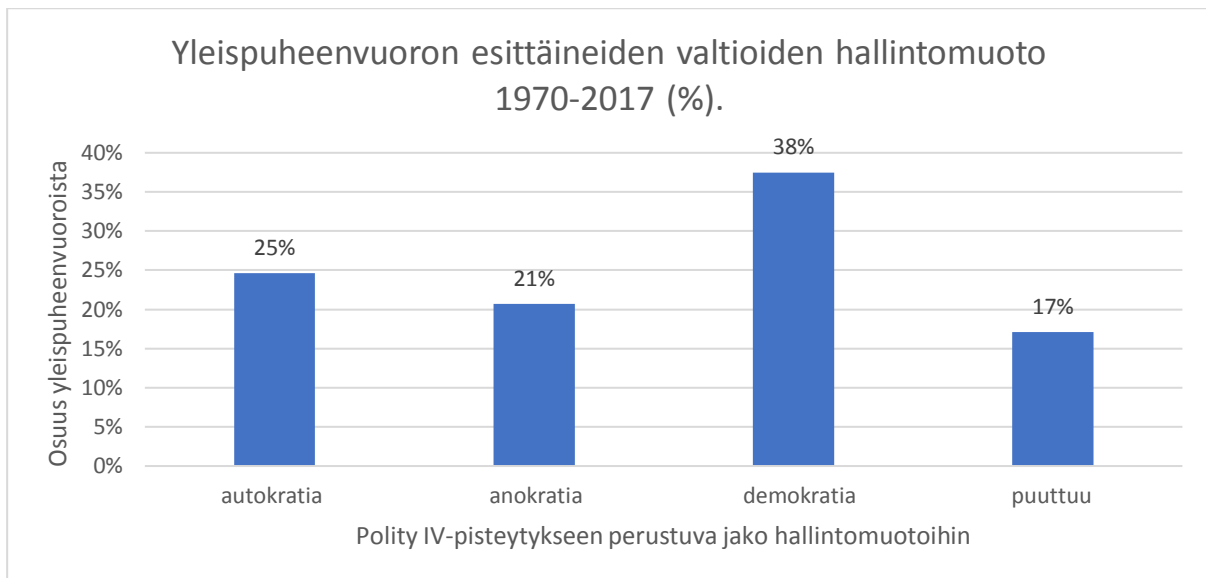

Kuvio 18: Ihmisoikeudet vähintään kerran mainitsevien yleispuheenvuorojen ajallinen kehitys sekä tuloluokkien osuudet (%).

Tuloluokittain tarkastelu ei siviilien keskeisyyden osalta paljastanut merkittävästi uusia seikkoja maaryhmään nähden, mikä ei ole yllättävää. Kenties merkityksellisin tulos on se, että 1990-luvun kasvu siviilien maininnoissa selittyy matalan tuloluokan maiden mainintojen kasvulla, mutta 2000-luvulle tultaessa kyseisen luokan mainintojen määrä laskee merkittävästi. Vastaava tulos näkyy ihmisoikeuksissa, vaikka ihmisoikeuksien maininnoissa näy merkittävää tuloluokkaperusteista eroa, vaan ihmisoikeudet vaikuttavat olevan laajasti jaetut. Toisaalta tätä päätelmää vastaan puhuu kuvio 18, jonka mukaan ihmisoikeuksien keskeisyys olisi vähentynyt matalan tuloluokan valtioissa, mikä voisi viitata kasvavaan polarisaatioon. Mahdollinen kasvava polarisaatio ei ole linjassa tämän tutkielman oletaman inhimillistymisprosessin kanssa. Seuraavaksi tarkastelen regiimityypin merkitystä.

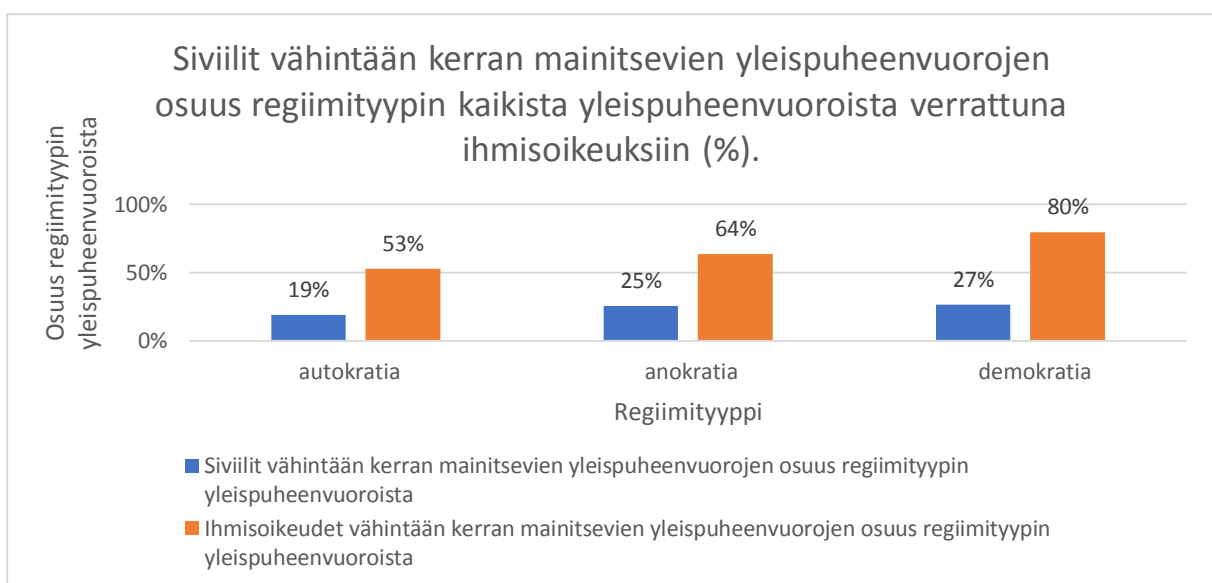
4.2.3. Regiimityyppi

Kuvion 19 Polity IV -pisteytykseen perustuvassa jaossa hallintomuotoihin yleispuheenvuoron esittäneiden valtioiden joukossa demokratioiden määrä on ylivoimaisesti suurin. Autokratioiden ja anokratioiden pitämiä yleispuheenvuoroja on melko saman verran, autokratioiden yleispuheenvuoroja kuitenkin hieman enemmän. Se, että anokratioiden yleispuheenvuoroja on vähiten, on melko yllättävää, koska luokittelu on ikään kuin automaattisesti puolueellinen anokratioiden suhteen, sillä tässä sovelletussa luokittelussa Polity IV -pisteet välillä -10 ja -6 ovat autokratioita, välillä 6 ja 10 demokratioita ja jäljelle jäävät maat -5 ja 5 välillä ovat anokratioita. Anokratiat ovat siis laajin luokka, mutta tästä huolimatta anokratioita on vähiten.

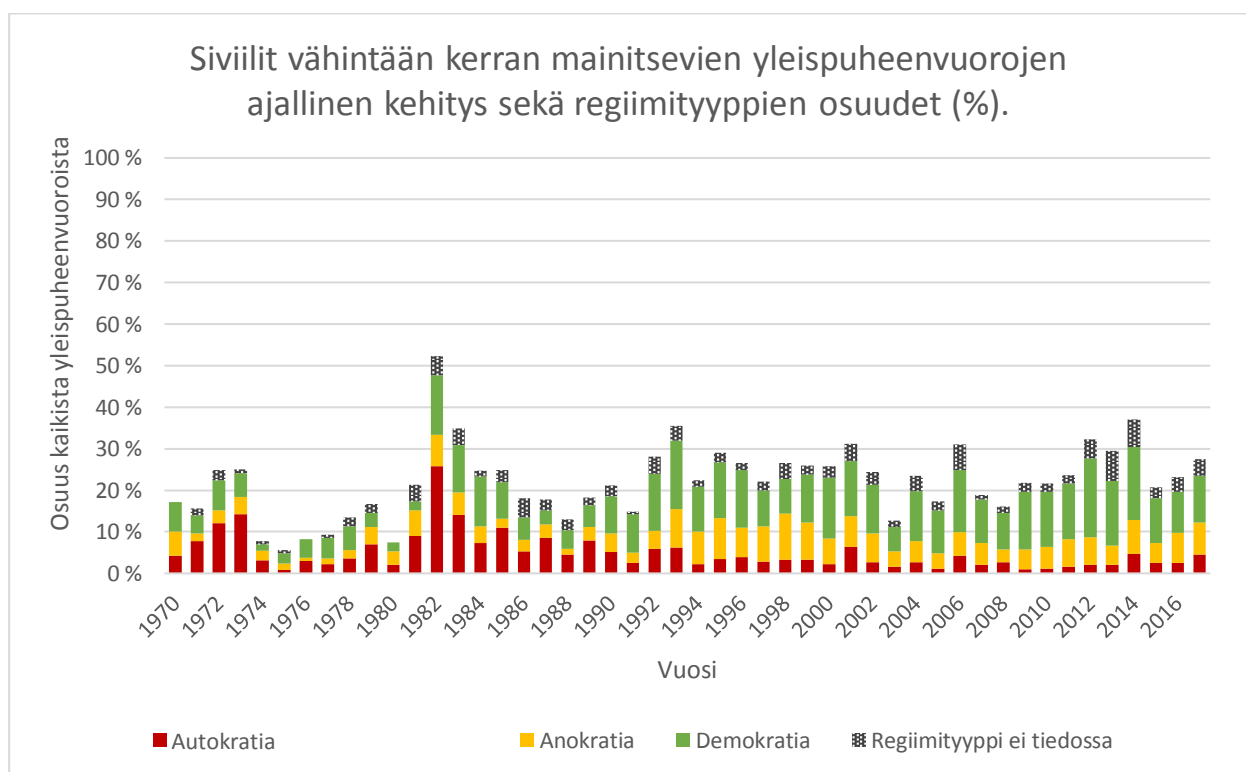
Kuvio 19: Yleispuheenvuoron esittäneiden valtioiden hallintomuoto 1970–2017 (%).

Kuviossa 20 esitetään siviilit tai ihmisoikeudet vähintään kerran mainitsevien yleispuheenvuorojen osuus kaikista kyseisen regiimityypin yleispuheenvuoroista. Ottaen huomioon, että kuvion 20 mukaan demokratioita on selvästi eniten, siviilien mainintojen määrä demokratioiden joukossa on yllättävän matala. Regiimityypillä vaikuttaa siis olevan merkitystä siviilien mainitsemiseen, mutta toisin päin kuin voisi olettaa: demokratiat mainitsevat siviilit harvemmin kuin olettaisi. Vertailun vuoksi kuviossa 20 siviilejä verrataan ihmisoikeuksiin, ja ihmisoikeuksien kohdalla mainintojen määrät näyttävät noudattavan selkeämmin regiimityypin todellisia suhdelukuja yleiskokouksessa vuosina 1970–2017.

Kuvio 20: Siviilit vähintään kerran mainitsevien yleispuheenvuorojen osuus regiimityypin kaikista yleispuheenvuoroista verrattuna ihmisoikeuksiin (%).

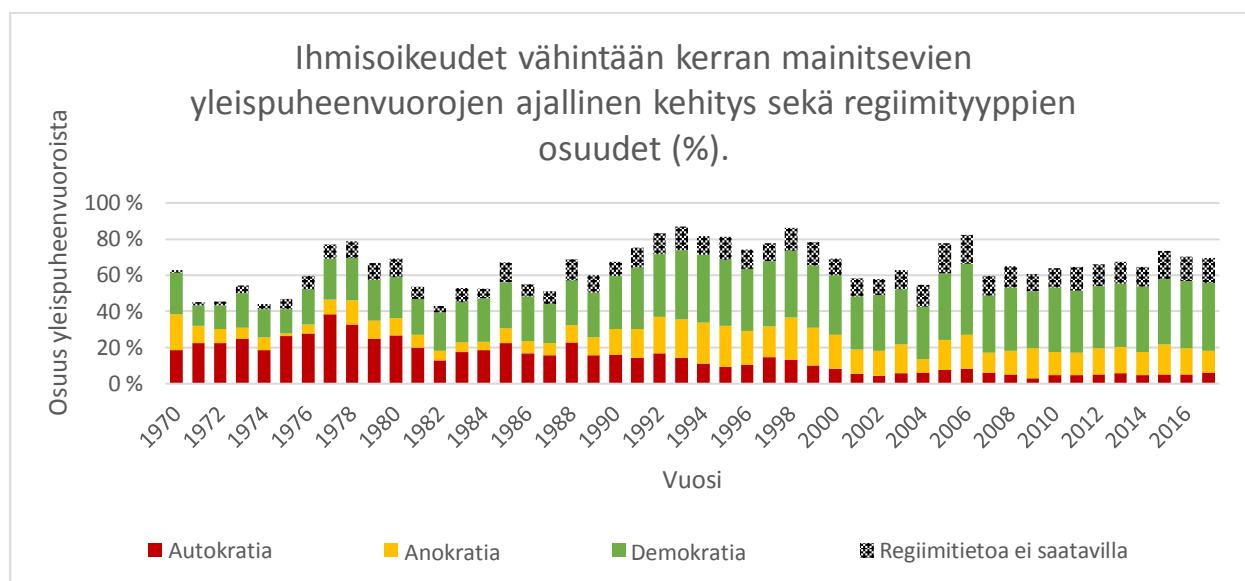
Kuviosta 21 käy ilmi, että autokratioiden kiinnostus siviileihin oli suurinta 70-luvun alussa sekä 80-luvulla, ja on sittemmin vähentynyt lähes olemattomiin. Tarkastelujakson ensimmäisinä vuosina on yllättävää, miten demokratiat kiinnittivät autokratioita paljon vähemmän huomiota siviileihin. Demokratiat ovat nostaneet siviilit esiin yleispuheenvuoroissa merkittävässä määrin vasta 1980-luvulta lähtien, kun taas autokratioiden mainintojen määrä on hiipunut olemattomiin. Tulosta kuitenkin luultavasti selittää se, että samanaikaisesti autokratioiden määrä koko kansainvälisessä yhteisössä on laskenut merkittävästi (M. G. Marshall & Elzinga-Marshall, 2017, 2).

Kuvio 21: Siviilit vähintään kerran mainitsevien yleispuheenvuorojen ajallinen kehitys sekä regiimityyppien osuudet (%).

Sama kehitys näkyy tarkasteltaessa ihmisoikeuksien mainintoja kuviossa 22. Melkein 1990-luvulle saakka autokratioiden yleispuheenvuorot mainitsivat siviilit useimmin kuin demokratioiden yleispuheenvuorot, mikä on varsin yllättävää. Jälleen kerran autokratioiden maininnat ovat hiipuneet lähes olemattomiin tänä päivänä. Tämä on kiinnostavaa, koska vaikka muutoin tulokset antavat osiittaa siitä, että ihmisoikeuksista olisi tullut laajemmin jaetut, näin selvä erottelu regimien perusteella antaa ymmärtää, että itse asiassa ihmisoikeuksista on voinut tulla aikaisempaa kiistanalaisemmat. Ihmisoikeuksien keskeisyys kansainvälisessä

yhteisössä olisi kiinnostava jatkotutkimuksen kohde itsessään, mutta tuloksen syvempi pohdinta menee tämän tutkielman tutkimusaiheen ulkopuolelle.

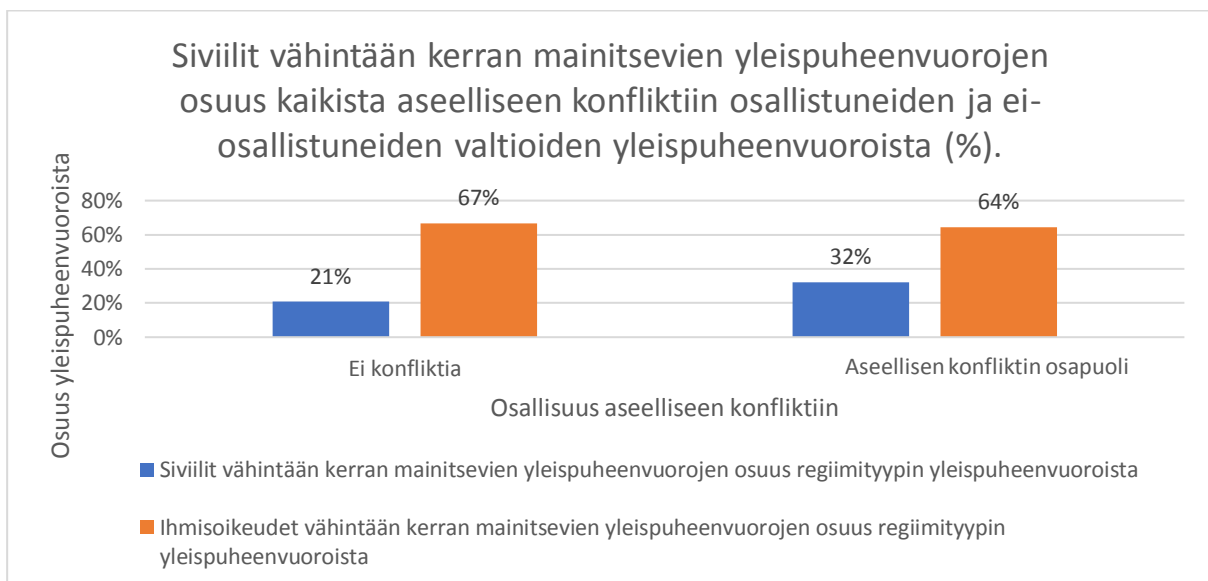
Kuvio 22: Ihmisoikeudet vähintään kerran mainitsevien yleispuheenvuorojen ajallinen kehitys sekä regiimityyppien osuudet (%).

Regiimityypillä vaikuttaa olevan merkitystä sille, kuinka todennäköisesti valtio mainitsee siviilit yleispuheenvuorossaan, ja erityisesti niin, että demokratiat mainitsevat siviilit harvemmin kuin voisi odottaa demokratioiden määrän perusteella. Tarkasteltaessa siviilien keskeisyyden kehitystä regiimityypin, maaryhmän ja tuloluokan suhteen, tietyt samat havainnot ovat toistuneet. Matalan tuloluokan, anokratioiden ja muiden kuin länsimaiden siviilien ja ihmisoikeuksien maininnat ovat vähentyneet 2000-luvulle tultaessa. Tulos johtunee lähinnä siitä, että kyseiset selittävät tekijät viittaavat pitkälti samaan joukkoon valtioita, mutta on toisaalta myös viite siitä, että keskeisyyden kehitys ei ole ollut pelkästään lineaarista. Seuraavaksi tarkastellaan konfliktien yhteyttä siviilimainintoihin.

4.2.4. Konflikti- ja uhritilastot

Kun siviilin esiintyvyyttä eli niitä kertoja, kun siviilit mainitaan vähintään kerran, verrataan UCDP/PRIO:n konfliktidataan (Allansson ym., 2017), ilmenee, että yleispuheenvuoron pitämisen vuonna aseellisen konfliktin osapuolena olleiden valtioiden kaikista yleispuheenvuoroista 32 % mainitsi siviilit vähintään kerran, kun taas konfliktiin

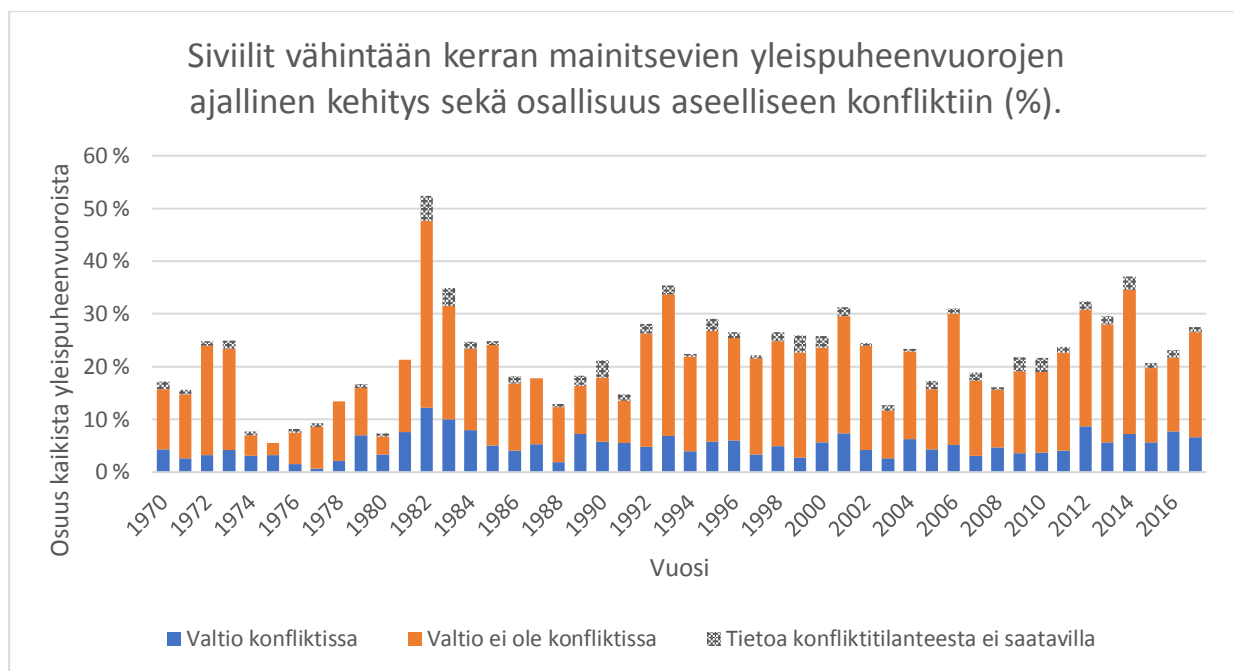
kuulumattomien valtioiden yleispuheenvuoroista vain 21 % mainitsi siviilit vähintään kerran.³⁶ Tulos on esitetty kuviossa 23, josta lisäksi ilmenee vertailun vuoksi vastaavat tiedot siviilien maininnoista. Erityisesti verrattuna siviilien mainintoihin, konfliktiin osallistumisella vaikuttaa olevan merkitystä siviilien keskeisyydelle. Ihmisoikeuksien mainitsemisen todennäköisyydessä konfliktiin osallistumisella ei vaikuta olevan vaikutusta, mutta siviilien kohdalla ero on huomattava. On kuitenkin huomattava, että vain 32 % samanaikaisesti aseelliseen konfliktiin osallistuneiden valtioiden yleispuheenvuoroista mainitsi siviilit, mutta ihmisoikeudet mainittiin reilusti yli puolessa yleispuheenvuoroista.

Kuvio 23: Siviilit vähintään kerran mainitsevien yleispuheenvuorojen osuus kaikista aseelliseen konfliktiin osallistuneiden ja ei-osallistuneiden valtioiden yleispuheenvuoroista (%).

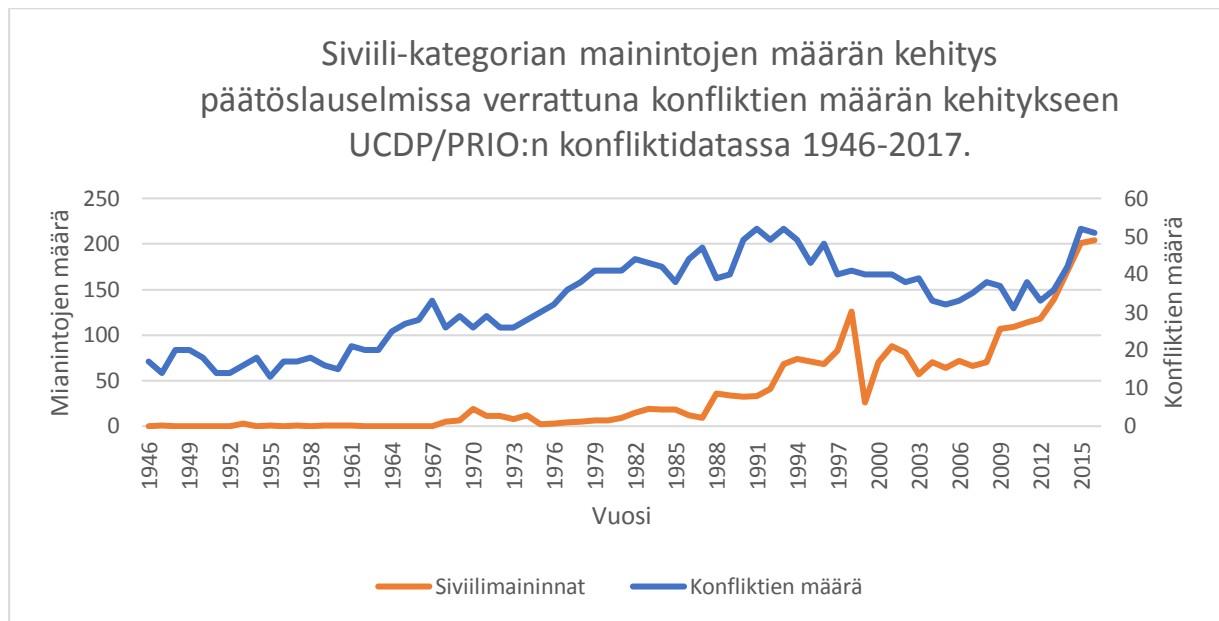
Aseellisen konfliktin osapuolena toimiminen ei siis suoraan tarkoita sitä, että valtio todennäköisemmin mainitsisi siviilit yleispuheenvuorossaan. Ajallinen tarkastelu mahdollistaa sen tutkimisen, selittääkö konfliktissa olevien valtioiden yleispuheenvuorot siviilimainintojen määrän kasvua. Kuvion 24 perusteella konfliktin osapuolena olevien valtioiden siviilimaininnat osaksi selittävät, miksi jonain vuonna siviilit on mainittu useammin kuin toisena vuonna. Kuitenkin, kaiken kaikkiaan noin 15 % valtioista oli aseellisen konfliktin osapuolena pitäessään yleispuheenvuoron. Minään vuonna aseellisessa konfliktissa olleiden ja siviilit maininneen ryhmän osuus ei nouse 15 % vaan on lähes aina alle 10 %. Tällöin ainakin kolmasosa aseellisessa konfliktissa olleista valtioista jättää kunakin vuonna mainitsematta siviilit.

³⁶ Lukuja hieman laskee luultavasti se, että valtio voi jättäytyä yleiskokouksesta, kun maassa on käynnissä aseellinen konflikti. Esimerkiksi Kongon demokraattinen tasavalta jätti pitämättä yleispuheenvuoroaineiston perusteella yleispuheenvuoron vuosina 1977-1978 ja 1996-2001 sekä Serbia vuosina 1992-2001. Lisäksi on mahdollista, että siviilit ovat nousseet keskiöön valtion ulkopoliitikassa joko ennen tai jälkeen valtion aseelliseen konfliktiin osallistumisen.

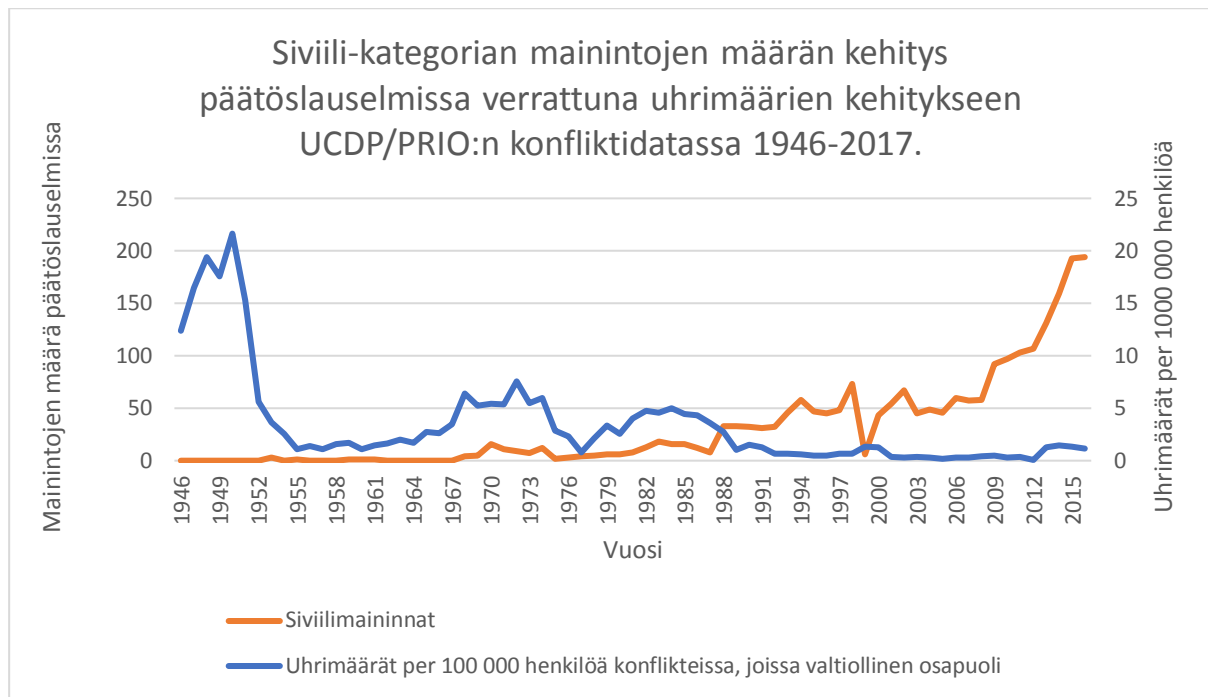
Kuvio 24: Siviilit vähintään kerran mainitsevien yleispuheenvuorojen ajallinen kehitys sekä osallisuus aseelliseen konfliktiin (%).

Yksi erityisen kiinnostava kysymys tutkielman motivaation kannalta on, onko siviilien keskeisyydellä yhteys siviilien tosiasialliseen tilanteeseen. Kuviossa 25 siviili-mainintoja on verrattu UCDP/PRIO:n konfliktidataan ja kuviossa 26 uhrimääriin. Konfliktimäärään nähden siviilimainintojen kehityksessä on paljon samankaltaisuuksia. Kasvut ja laskut maininnoissa ovat yllättävänkin samanaikaisia konfliktien määrän kasvuihin ja laskuihin nähden. Ainoa merkittävämpi poikkeama on vuosi 1998, joka on selvä kasvuvuosi siviilien maininnoille, mutta joka ei erotu erityisesti konfliktien tosiasiallisen määrän osalta. 2010-luvulla sekä tosiasialliset konfliktien määrät että siviilien maininnat lähtivät molemmat kasvuun vuoden 2012 jälkeen. Siviilien mainintojen määrässä on kuitenkin tapahtunut valtavan suuri kehitys vuoden 2008 ja vuoden 2017 välillä. Tuloksen perusteella valtava kehitys ei ole lainkaan suhteessa konfliktien tosiasialliseen määrään. Samankaltainen määrä konflikteja 1980-luvun lopussa ja 2000-luvun lopussa ovat johtaneet hyvin eriävään määrään siviilien mainintoja. Tämä voisi viitata siihen, että toinen työhypoteeseista on oikeassa: siviilien keskeisyyden kehitys on pikemminkin yhteydessä siviilien suojelun normatiivisen viitekehyksen kehitykseen kuin tosiasialliseen siviilien tilanteeseen. Konfliktien määrä ei kuitenkaan yksin kerro vielä siviilien tilanteesta, joten seuraavaksi siviilien mainintoja verrataan uhrimääriin.

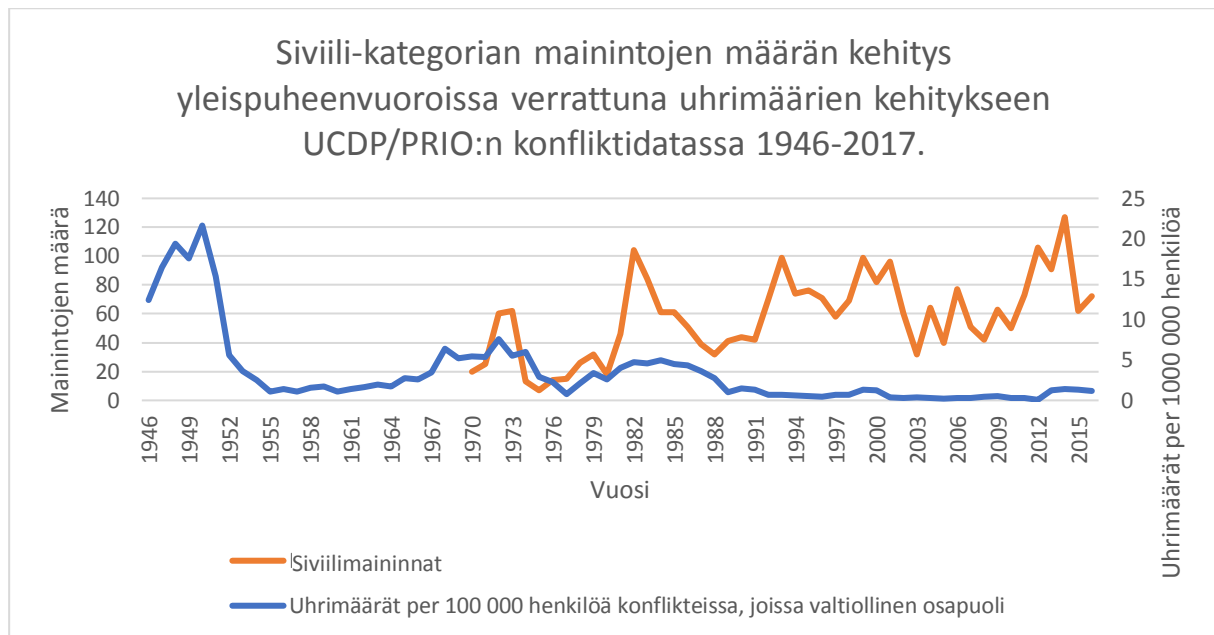
Kuvio 25: Siviili-kategorian mainintojen määrän kehitys päätöslauselmissa verrattuna konfliktien määrän kehitykseen UCDP/PRIO:n konfliktidatassa 1946–2017.

Kuviossa 26 siviilien mainintoja on verrattu konfliktien uhrimääriin. Uhrimääriin nähden siviilien mainintojen määrä on kehittynyt päinvastaisesti. Kehityksissä on nähtävissä vain pieniä yhteneväisyyksiä: 1970-luvun alussa sekä uhrimäärissä että siviilin maininnoissa näkyy kasvua, samoin pieni yhteneväisyys on 1980-luvun alussa. Kuvioden eroavuudet ovat kuitenkin yhtäläisyyksiä suuremmat. Varsinkin 1990-luvulta lähtien uhrimäärät ovat romahtaneet, mutta siviilien maininnat päätöslauselmissa ovat vasta varsinaisesti lähteneet kasvamaan. Vaikka 2010-luku on siviilien ja ihmisoikeuksien mainintojen huippukohta, uhriluvuissa 2010-luvulla on vain marginaalista kasvua. Tämän valossa siviilien, ihmisoikeuksien ja sotien keskeisyyden kasvu ei vaikuta juurikaan selittyvän tosiasiallisten uhrien lisääntymisellä.

Kuvio 26: Siviili-kategorian mainintojen määrän kehitys päätöslauselmissa verrattuna uhrimäärien kehitykseen UCDP/PRIO:n konfliktidatassa 1946–2017.

Yleispuheenvuorojen siviilimaininnat noudattelevat paljon päätöslauselmia paremmin konfliktien todellisia uhrimääriä. Kuviossa 27 uhrimääriä on verrattu siviilimainintoihin. Uhrimäärien ja siviilien mainintojen nousut ovat pitkälti yhteydessä, vaikka nousut näyttävätkin paljon pienemmiltä uhrimäärissä. Eroavuus päätöslauselmien ja yleispuheenvuorojen siviilien mainintojen yhteydessä uhrimääriin voi kertoa esimerkiksi siitä, että valtiot ovat reaktiivisempia todellisen maailman tapahtumiin kuin päätöslauselmat, joihin vaikuttaa myös YK:n byrokratia ja joissa kenties myös normatiivinen kehitys näkyy selkeämmin kuin yksittäiset tapahtumat. Kehitys 2000-luvun lopussa voisi viitata esimerkiksi siviilien suojelun ja suojeluvastuun periaatteen kasvavaan hyväksyntään YK:ssa.

Kuvio 27: Siviili-kategorian mainintojen määrän kehitys yleispuheenvuoroissa verrattuna uhrimäärien kehitykseen UCDP/PRIO:n konfliktidatassa 1946–2017.

Siviilien keskeisyys kansainvälisessä yhteisössä ei siis vaikuta olevan yhteydessä tosiasiallisiin uhrimääriin, mutta korreloi kohtalaisesti aseellisten konfliktien määrien kehitykseen. Valtion osallistuminen aseelliseen konfliktiin vaikuttaa siviilien mainitsemisen todennäköisyyteen. Se ei kuitenkaan kokonaan selitä siviilien mainitsemista yleispuheenvuorossa, eli valtiot eivät vaikuta olevan kiinnostuneita vain oman maansa siviileistä.

5. JOHTOPÄÄTÖKSET

Tutkielmassani olen tarkastellut siviilien keskeisyyden kehitystä kansainvälisessä yhteisössä YK:n perustamisen jälkeisenä ajanjaksona vuoteen 2017 asti. Tutkielman tutkimuskysymys on ollut ”miten siviilien keskeisyys kansainvälisessä yhteisössä on muuttunut YK:n perustamisen jälkeisenä ajanjaksona YK:n yleiskokouksen päätöslauselmien ja yleispuheenvuorojen perusteella?”, johon vastaamisen apuna olen käyttänyt tukikysymyksiä ”ovatko siviilit keskeisiä koko kansainväliselle yhteisölle eivätkä vain tietyille valtioryhmille” sekä ”onko siviilien keskeisyyden kehityksen muutos enemmän yhteydessä siviilien suojelun normatiivisen viitekehyksen kehitykseen vai siviilien tosiasialliseen hädänalaisuuteen taistelukentillä”. Siviilien keskeisyyttä on tässä katsottu edustavan siviili-kategoriaan kuuluvien ilmaisujen mainintojen määrä YK:n yleiskokouksen päätöslauselmissa ja yleispuheenvuoroissa, kuten Hechtin (2016) tutkimuksessa. Siviilien mainintoja on verrattu systemaattisesti ihmisoikeuksien

mainintoihin, jotta luvuille tarjottaisiin konteksti. Analyysimenetelmäni on toiminut kvantitatiivinen sisällönanalyysi, ja aineistonani ovat olleet YK:n yleiskokouksen päätöslauselmat ajalta 1946–2017 ja YK:n yleiskokouksen yleispuheenvuorot ajalta 1970–2017 sekä Polity IV -aineisto, UCDP/PRIO:n Armed Conflict Dataset -aineisto ja Maailmanpankin tuloluokitus.

Vastauksena ensimmäiseen tutkimuskysymykseeni, siviilien keskeisyydessä kansainvälisessä yhteisössä, jota YK:n yleiskokouksen katsotaan edustavan tässä tutkielmassa, on selvästi tapahtunut muutosta. Siviilien mainintojen määrät ovat kasvaneet YK:n yleiskokouksen päätöslauselmissa 1980-luvun lopusta alkaen, mutta erityisesti 2010-luvulla. YK:n yleiskokouksen yleispuheenvuoroissa siviilien mainintojen kehitys on ollut vaihtelevampaa, mutta yhtäältä hieman nousujohteista. Tulosten perusteella väite siitä, että siviilit ovat tällä hetkellä ennennäkemättömän keskeisessä asemassa kansainvälisessä yhteisössä (ks. esim. Schütte, 2014, 114), vaikuttaa pitävän paikkaansa. Siviilien mainintojen määrä YK:n yleiskokouksen päätöslauselmissa on jo 2010-luvun ensimmäisen puoliskon aikana kaksinkertaistunut. Vuoteen 1980 verrattuna siviilien mainintojen määrä on kaksikymmenkertaistunut vuonna 2016.

Kuten kirjallisuuden perusteella (ks. esim. Bellamy, 2016; Chandler & Herman, 2005; Ferris, 2011; Schütte, 2014) oletin, 1990-luku vaikuttaa olevan ratkaisevassa asemassa siviilien keskeisyyden kasvun kannalta. Sen sijaan ihmisoikeuksien kohdalla nousujohteinen kehitys alkoi jo 1970-luvun puolivälissä, ja myöhempi kasvu 1990- ja 2000-luvuilla rajoittuu selvemmin pelkästään päätöslauselmiin. Lisäksi ihmisoikeuksien maininnat päätöslauselmissa saavuttavat suhteellisen tasaisen, korkean määrän jo 1990-luvun alussa, kun taas siviileissä voimakkain kasvu alkaa 2010-luvulle tultaessa, noin 20 vuotta myöhemmin. Siviilien keskeisyys vaikuttaa tämän perusteella olevan yhteydessä ihmisoikeuksiin, erityisesti, koska siviilimaininnat korreloivat vähemmän selvästi konflikti-kategorian ilmaisujen mainintoihin aineistossa, vaikka olisi oletettavaa, että siviilejä käsittelevä päätöslauselma tai yleispuheenvuoro ilmeisen selvästi lähes aina liittyisi myös aseelliseen konfliktiin.

Siviilit useimmiten esiin nostavat valtiot ovat varsin monimuotoinen ryhmä. Kahdenkymmenen siviilit useimmiten maininneen valtion joukossa on sekä perinteisiä niin sanotusti läntisiä ihmisoikeuksia ja sopimusperustaista maailmanjärjestystä ajaneita valtioita, kuten Kanada, Ranska, Ruotsi, Yhdysvallat ja Suomi sekä aseellisista konflikteista lähimenneisyydessään kärsineitä, vähemmän ihmisoikeusmyönteisiksi miellettyjä valtioita, kuten Irak, Afganistan, Kamputsea, Sri Lanka ja Israel, jotka taas puuttuvat täysin ihmisoikeudet useimmiten maininneiden valtioiden listauksesta. Siviilit vaikuttavat siis olevan keskeisiä sekä aseellisista konflikteista kärsineille valtioille, joilla voidaan ajatella olevan kansainvälisen politiikan realismin mukainen oma intressi siviileiden keskeisyyden korostamiseen kansainvälisen yhteisön edessä, että valtioita, joiden omalla maaperällä ei ole koettu aseellista konfliktia toisen

maailmansodan jälkeen ja joiden intressi siviilien keskeisyyden korostamiseen ei voi olla ainakaan omista kansalaisista huolehtiminen. Vastauksena ensimmäiseen tukikysymykseeni yleinen trendi vaikuttaa olevan, että huoli siviileistä on laajasti kansainvälisen yhteisön jakama, vaikka maa- ja maaryhmäkohtaisia eroja esiintyykin.

Maaryhmistä siviilit selvästi useimmiten mainitaan WEOG:n eli läntinen Eurooppa ja muut -ryhmän yleispuheenvuoroissa. Ihmisoikeuksien kohdalla ei sen sijaan ole nähtävissä yhtä selvästi jakautumista, vaan kaikkien maaryhmien yleispuheenvuorot mainitsevat ihmisoikeudet melko saman verran. Sama ilmiö on nähtävissä tuloluokittain tarkasteltaessa. Regiimityyppejä tarkasteltaessa yllättävästi demokratioiden yleispuheenvuorot ovat maininneet siviilit harvemmin kuin demokratioiden pitämien yleispuheenvuorojen osuus kaikista yleispuheenvuoroista antaisi ymmärtää. Lisäksi ennen 1990-lukua autokratioiden yleispuheenvuorot mainitsivat siviilit yhtä usein tai jopa useammin kuin muiden regiimityyppien, mutta 1990-luvulle tultaessa autokratioiden mainintojen määrä on tippunut lähes olemattomiin. Tämä voi olla syy sille, miksi siviilien mainintojen määrä ei ole kasvanut yhtä selvästi yleispuheenvuoroissa kuin päätöslauselmissa. Sama ilmiö on nähtävissä tarkasteltaessa ihmisoikeuksien mainintojen määriä. Tämä on kiinnostavaa, koska se voisi puolestaan olla viite ensimmäisen työhypoteesin paikkaansa pitämättömyydestä tai siitä, että ihmisoikeudet ja siviilit ovat asiakysymyksinä muuttumassa entistä polarisoituneimmiksi kansainvälisessä yhteisössä. Sillä, onko valtio yleispuheenvuoron pitämisen aikana osallisena aseellisessa konfliktissa, ei vaikuta olevan suoraa yhteyttä siihen, mainitseeko valtio yleispuheenvuoronsa aikana siviilit. Aseellisen konfliktin osapuolet mainitsevat siviilit todennäköisemmin kuin valtiot, jotka eivät ole konfliktissa, mutta ero ei ole valtava.

Konfliktien määrät UNCP/PRIO:n aineistossa ja siviilien maininnat päätöslauselmissa vaikuttavat olevan yhteydessä. Sen sijaan uhrilukujen kanssa siviilimainintojen kehitys on ollut lähes päinvastainen: uhriluvut ovat lähes jatkuvasti laskeneet, kun taas samanaikaisesti siviilien mainintojen määrä on kasvanut merkittävästi. Tähän liittyen Bellamy (2016) toteaa tutkimuksessaan, että koska siviiliuhrien määrät ovat laskussa samanaikaisesti kun kansainvälisen suojelutoimet ovat lisääntyneet, voimme todeta, että kansainvälisen yhteisön tarjoama suojelu ei ole kysynnän ajamaa; tarve on vähentynyt samaan aikaan kuin tarjonta lisääntynyt (Bellamy, 2016, 119). Samaa voidaan tämän tutkielman perusteella sanoa siviilien keskeisyydestä.

Onkin tärkeä pohtia, mistä syystä kansainvälisen yhteisön tarjoama suojelu sekä siviilien keskeisyys on kasvanut, vaikka varsinaiset uhriluvut ovat laskeneet. Tässä tutkielmassa kysymystä on tarkasteltu 1990-luvulla kulminoituneen inhimillistymisprosessin kautta, jolla viitataan tässä tutkielmassa kansainvälisen yhteisön kasvavaan ihmisyyden ajatuksen hyväksymiseen. Inhimillistymisprosessille tukea antaa tässä tutkimuksessa se, että siviilien mainintojen voimakkain kasvu alkaa 2000-luvun lopussa, jolloin suojeluvastuun periaate on

valtavirtaistunut kansainvälisessä yhteisössä, ja edellä kuvattu yhteys ihmisoikeuksiin. Korrelaatiossa ei kuitenkaan ole vielä kysymys kausaatiosta ja on mahdollista, että näillä ilmiöllä on yhteinen tuntematon alkulähde. Näyttää kuitenkin siltä, että vastauksena toiseen tukikysymykseen siviilien keskeisyydellä on yhteys ihmisoikeuksien saamaan huomion kasvuun, ja siten kenties siviilien suojelun normatiivisen viitekehyksen kasvuun, eikä niinkään siviilien tosiasialliseen tilanteeseen taistelukentillä.

Tutkielman kenties keskeisin tulos on, että siviilien keskeisyys kansainväliselle yhteisölle, tai ainakin YK:n yleiskokoukselle, on varsin uusi ilmiö. Vaikka siviilien suojelun normatiivinen viitekehys johdetaan usein toisen maailmansodan jälkeiseen aikaan ja erityisesti holokaustiin (ks. esim. Popovski, 2019; Tannenwald, 2017, 8), YK:n varhaisvuosina siviileistä ei juuri lainkaan puhuttu. Lisäksi esimerkiksi Thomasin (2001, 51) tunnistama muutos suhtautumisessa siviileihin Korean sodan myötä tai Kaempfin (2009, 666) tunnistama vielä suurempi muutos Vietnamin sodassa eivät ilmene tässä tutkimuksessa. Sen sijaan muun muassa Wheelerin (2000) ja Evansin (2015) tunnistama humanitaarisen intervention vähäinen merkitys kylmän sodan aikana vahvistuu tässä tutkielmassa: siviilien keskeisyys kasvoi tutkimuksen perusteella vasta 1990-luvulla.

Tämän tutkielman perusteella ei kuitenkaan voida varmuudella sanoa, johtuuko tulos siitä, ettei YK:n varhaisvuosina siviilejä nähty yhtä keskeiseksi kuin tänä päivänä. Tulos voi johtua myös siitä, ettei tuolloin esimerkiksi katsottu asianmukaisesti nostaa siviilien kaltaisia kysymyksiä esille ja jokin toinen kansainvälisen yhteisön foorumi nähtiin paremmaksi. On myös mahdollista, että siviileistä puhuttiin YK:n varhaisvuosina kiertoilmauksilla, joita tämän tutkielman kvantitatiivinen menetelmä ei tavoita. Joka tapauksessa voidaan todeta, että siviili-käsitteen käyttö on tuore ilmiö.

Tutkielman analyysimenetelmään liittyy monia rajoitteita. Ensinnäkin kuten menetelmäluvussa on todettu, itse kerättyyn päätöslauselma-aineistoon liittyy mahdollisia rajoitteita johtuen siitä, että iso osa aineistosta oli muutettava alkuperäisestä muodosta koneluettavaksi, ja mistä johtuen aineistoon on voinut jäädä kirjoitusvirheitä. Koska koneluettavaksi muuttamisen aiheuttamien virheiden mahdollisuus päättyy vuonna 1994, on mahdollista, että jos tuon vuoden jälkeen maininnat kasvaisivat merkittävästi, kyse olisi kirjoitusvirheiden loppumisen aiheuttamasta keinotekoisesta noususta. Jos taas vuoden 1994 ja vuoden 1993 välillä ei ole merkittävää eroa, voidaan pitää mahdollisena, että kirjoitusvirheiden määrä ei vaikuta suuresti tulosten luotettavuuteen. Kuviosta 3 kuitenkin ilmenee, että analyysin keskeisimmässä osiossa eli siviili-kategorian maininnoissa ei ole juuri lainkaan eroa vuosien 1994 ja 1993 välillä. Tämän perusteella kirjoitusvirheet eivät ole merkittävästi vaikuttaneet tulokseen.

Lisäksi päätöslauselma-aineiston tuloksiin on voinut vaikuttaa YK:n jäsenmäärän kasvu ja siitä johtuva päätöslauselmien lisääntyminen 1970-luvulla. Kuvion 3 perusteella tälläkään ei

kuitenkaan ole ollut merkittävää vaikutusta päätöslauselma-aineiston tuloksiin. Sen sijaan varsinkin luvun 4.2. tuloksiin on voinut vaikuttaa YK:n yleiskokouksen kokoonpanon muutokset tarkastelujaksolla sekä erityisesti selittävässä tekijöissä tapahtuneet muutokset tarkastelujaksolla. On selvää, ettei esimerkiksi matalan tuloluokan valtioiden tai autokratioiden määrä YK:n yleiskokouksella ole pysynyt samana koko tarkastelujaksolla 1970-luvun alusta vuoteen 2017, ja muutoksilla voi olla vaikutusta osaan tämän tutkielman tuloksista. Muutosten mahdollisten vaikutusten huomioiminen tuloksissa olisi kuitenkin ollut liian suuritöistä tämän tutkielman mittapuussa, ottaen huomioon, että tutkielman ensisijainen tutkimustehtävä on ollut selvittää, miten siviilien keskeisyys kansainvälisessä yhteisössä on ylipäättensä kehittynyt. Selittävien tekijöiden avulla saatuja tuloksia on syytä pitää suuntaa-antavina, ja analyysia niiden osalta on mahdollista syventää jatkotutkimuksissa.

Kvantitatiiviseen sisällönanalyysiin liittyviä rajoitteina on huomioitava, että analyysimenetelmän vuoksi tutkimuksessa jää huomioimatta implisiittiset ilmaisut sekä kaikki ne eksplisiittiset ilmaisut, mitä ei mahdollisesti ole ymmärretty sisällyttää tutkielman analyysirunkoon eli sanastoon. Tämä liittyy kvantitatiivisen tekstianalyysin yleiseen rajoitteeseen: yhdistämättä kvantitatiivista analyysiä kvalitatiiviseen analyysiin, eli lisäämättä analyysiin tulkinnallisempaa osuutta, on varotoimenpiteistä, kuten tässäkin käytetystä aineiston satunnaistarkistuksista, huolimatta haastava varmistua siitä, että käsitettä on tosiasiallisesti käytetty aineistossa niin kuin kysymyksenasettelun kannalta on tarkoitettu. Lisäksi koska tutkielmassa tarkastellaan aineistoa vuositasolla tai valtio- tai valtioryhmän tasolla, on mahdollista, että suuren analyysiyksikön vuoksi aineiston informaatio redusoituu liiaksikin.

Rajoitteiden lisäksi tällä tutkimusasetelmalla on ollut monia etuja mahdollisiin toisenlaisiin valintoihin nähden. Kvantitatiivinen tekstianalyysi on mahdollistanut erittäin laajan aineiston hyödyntämisen. Laaja aineisto ei ole arvokas itsessään, mutta tässä tutkielmassa aineiston laajuuden takia on ollut mahdollista tarkastella erittäin pitkää ajanjaksoa, koko YK:n olemassaolon aikaa. Lisäksi tutkielmaan on ollut mahdollista sisällyttää useampia aineistoja, minkä takia on ollut mahdollista tarkastella hieman myös siviilien keskeisyyteen liittyviä selittäviä tekijöitä 1970-luvulta alkaen. Analyysimenetelmällä on ollut mahdollista tuottaa toistettavissa olevia tuloksia, joiden pohjalta on mahdollista kehittää monia jatkotutkimuksen kohteita.

Yksi tutkielman kontribuutioista kansainvälisen politiikan tieteenalan keskusteluun on ollut tuoda esiin todennettavuuden tärkeys. Tämä liittyy osaltaan erittäin vanhaan keskusteluun positivismista: tulisiko yhteiskuntatieteidenkin noudattaa luonnontieteiden standardeja tai onko kansainvälinen politiikka tiedettä ollenkaan. Ottamatta syvemmin osaa monisyiseen ja monimuotoiseen keskusteluun, nähdäkseni kvantitatiivisten menetelmien hyödyntäminen voi avata mahdollisuuksia varmistaa tai jopa kumota tieteenalojen niin sanotusti yleisesti tiedettyjä

totuuksia tekemällä ikään kuin luonnontieteellisen tutkimuksen maailmasta lainattua perustutkimusta. On esimerkiksi yllättävää, että kansainvälisen humanitaarisen oikeuden noudattamisen parantaminen on käyty pitkään laajaa keskustelua, mutta systemaattisia arvioita kansainvälisen humanitaarisen oikeuden nykytilasta ei juuri ole (Tannenwald, 2017, 4). Ennen kuin voidaan tehdä soveltavaa tutkimusta, tarvitaan yksinkertaista ja toistettavissa olevaa tietoa asioiden tosiasiallisesta tilasta. Tässä tutkielmassa käytettyä tutkimuksen tekemisen tapaa olisi mahdollista soveltaa lähes rajattomasti eri ilmiöiden ja kysymysten soveltamiseen. Eräitä erittäin ajankohtaisia ja yhteiskunnallisesti merkityksellisiä tämänkaltaiseen tarkasteluun soveltuvia ilmiöitä olisivat esimerkiksi jo aiemmin mainitut ilmastonmuutos tai pakolaisuus. Lisäksi tämä tutkimus olisi mahdollista jatkotutkimuksessa toisintaa ja syventää ymmärrystä siviilien keskeisyyden kasvusta esimerkiksi regressioanalyysin avulla.

Niin sanottuun inhimillistymisprosessiin liittyvä tärkeä jatkotutkimuskohde olisi laajentaa tarkasteltavissa olevien käsitteiden tai ilmiöiden määrää. Tarkastelemalla muiden inhimillistymisprosessiin liittyvien käsitteiden, kuten suojeluvastuun, inhimillisen turvallisuuden ja inhimillisen kehityksen kehitystä tämän tutkimuksen tulokset voisi paremmin asettaa kontekstiin ja arvioida koko inhimillistymiskehityksen tosiasiallisuutta. Sen lisäksi, että on tärkeä ymmärtää, kuinka tietyn ilmiön, tässä siviilien, keskeisyys kansainvälisessä yhteisössä on kehittynyt, olisi tärkeää ymmärtää, kuinka keskeisyys on kehittynyt suhteessa muihin keskeisiin ilmiöihin. Inhimillistymisprosessin itsensä arvioimiseksi olisi erittäin keskeistä tarkastella esimerkiksi kansainvälisen yhteisön suhtautumista suvereniteettiin ja onko siinä tapahtunut muutosta.

Jatkotutkimuksessa aiheesta ymmärrystä siviilien tilanteesta voisi parantaa tarkastelemalla sekä pakolaistilastoja että pakolaisuuden mainitsemista YK:n yleiskokouksessa. Uhriluvut eivät kerro koko totuutta siviilien tilanteesta taistelukentillä, ja pakolaistilastot voisivat paremmin kuvata siviilien kokemusta ahdingostaan. Toinen tapa saada syvällisempi kuva siviilien keskeisyyden kehityksestä voisi jatkotutkimuksessa olla tietyissä yhteyksissä siviilien synonyymeina käytettyjä ilmaisujen, kuten ”naisia ja lapsia”, analysointi. Tarkastelemalla esimerkiksi sitä, kuinka yleinen kyseisen ilmaisen käyttö on ja mille valtioille tai valtioryhmillä sen on tunnusomaista, olisi mahdollista ymmärtää paremmin, miten kansainvälinen yhteisö ymmärtää siviilit. Mikäli kansainvälinen yhteisö ymmärtäisi siviilien tarkoittavan pääasiallisesti naisia ja lapsia, vaikka normatiivisen viitekehyksen valossa kansainvälisen yhteisön olisi tullut jo hylätä tallainen essentialistinen ajattelumalli, tuloksella voisi olla merkittäviä seurauksia kansainvälisen yhteisön toteuttamalle suojelulle.

Keskeisin keino laajentaa tätä tutkimusta olisi ottaa kvantitatiivisen analyysin rinnalle laadullisen sisällönanalyysin valikoidusta tai satunnaisotannalla valituista päätöslauselmista. Ilman lähiluvun, kvalitatiivisen sisällönanalyysin tai vastaavan menetelmän hyödyntämistä ei

voida saada varmuutta siitä, johtuvatko tulokset siviilien keskeisyyden myöhäisestä kehityksestä siitä, että ennen jotain tiettyä ajanjaksoa yleiskokouksessa oli tapana käyttää kiertoilmauksia siviileistä puhuttaessa tai siitä, että yleiskokousta ei esimerkiksi pidetty oikeana foorumina siviileihin liittyvien kysymysten esiin nostamiselle.

Tässä tutkielmassa on näytetty siviilien keskeisyyden kasvaneen ja harkittu muutamia mahdollisia selittäviä tekijöitä, mutta seuraava keskeinen askel olisi syventyä siviilien keskeisyyden selittämiseen. Tässä hyödynnetyt selittävät tekijät eli maaryhmä, tuloluokka, regiimityyppi ja aseelliseen konfliktiin osallistuminen, eivät ole toisistaan riippumattomia, vaan ne liittyvät varsin kiinteästi toisiinsa. Voidaan pitää mahdollisena, että WEOG-maaryhmä, korkea tulotaso, demokratiaksi luokittelu ja aseelliseen konfliktiin osallistumattomuus viittaavat kaikki pitkälti samoihin valtioihin. Kaksi erittäin kiinnostavaa uutta muuttujaa olisivat valtion ihmisoikeuksien noudattamisen tila ja kehitysavun tai humanitaarisen avun saamisen ja antamisen tarkastelu esimerkiksi hyödyntämällä OCHA Financial Tracking Serviceä, joka seuraa kansainvälistä humanitaarista rahoitusta (ks. OCHA, 2019). Vieläkin kiinnostavampaa olisi ottaa tarkasteltavaksi valtion osallistuminen siviilikriisinhallintaan tai rauhanturvaustoimintaan ja siten tutkia, onko siviileistä puhumisella yhteyttä käytännön toimiin siviilien hyväksi. Tämä tutkielma jää kansainvälisen yhteisön retoriikan tarkastelun tasolle ja looginen seuraava askel olisi tarkastella, onko retoriikalla käytännön merkitystä näiden kysymysten yhteydessä. Yksi sovelias tutkimuskohde olisi verrata siviilien keskeisyyttä YK:n yleiskokouksessa media-aineistoon, ja tarkastella, onko median siviileille antamalla huomiolla yhteys siviilien keskeisyyteen kansainvälisessä politiikassa.

Johdannossa esitetyn inhimillistymisprosessin kannalta tämä tutkielma tarjoaa ristiriitaisia tuloksia. Toisaalta on selvää, että siviilien keskeisyys on kasvanut. Siviilien keskeisyyden kasvu ei ole juurikaan yhteydessä tässä käytettyihin mittareihin siviilien tosiasiallisesta tilanteesta, vaan kansainvälisen yhteisön siviileistä kokema huoli on kasvanut merkittävästi enemmän kuin pelkkä siviilien tilanne taistelukentillä antaisi ymmärtää. Huoli voi mahdollisesti selittyä siviilien suojelun normatiivisen viitekehyksen kasvulla, mutta koska tässä tutkielmassa on otettu vasta ensi askeleet siviilien keskeisyyden kasvun tarkasteluun, tätä ei voida sanoa varmaksi. Huoli siviileistä vaikuttaa olevan laajasti jaettu kansainvälisessä yhteisössä, muun muassa koska kaksikymmentä siviilit useimmiten maininnutta valtiota on varsin monimuotoinen joukko, toisin kuin esimerkiksi ihmisoikeuksien kohdalla. Toisaalta taas kokonaisuutena tarkasteltaessa siviilit ovat ihmisoikeuksia selvemmin läntisiä, rikkaita ja demokraattisia valtioita kiinnostava kysymys, ja monessa suhteessa tilanne vaikuttaa muuttuneen entistä polarisoituneemmaksi 2000-luvulla. Ristiriitaiset tulokset herättävät monia lisäkysymyksiä, joihin vastaamalla tulevassa tutkimuksessa ymmärrystä kansainvälisen yhteisön normatiivisesta kehityksestä ja siviilien asemasta voidaan syventää.

LÄHDELUETTELO

Primääriaineisto

YK (2019b). *Resolutions of the General Assembly*. 1946–2017. Noudettu 7.6.2019, osoitteesta: <http://research.un.org/en/docs/ga/resolutions>.

Baturo, Alexander, Niheer Dasandi & Slava Jankin Mikhaylov (2017). "Understanding State Preferences with Text as Data: Introducing the UN General Debate Corpus". *Research & Politics*, 4 (2). Noudettu 7.6.2019, osoitteesta: <https://dataverse.harvard.edu/dataset.xhtml?persistentId=doi:10.7910/DVN/0TJX8Y>.

Pettersson, Therese, & Kristine Eck (2018). "Organized violence, 1989–2017". *Journal of Peace Research*, 55 (4). Noudettu 7.6.2019, osoitteesta: <https://ucdp.uu.se/downloads/olddw.html>.

Marshall, M., T. R. Gurr & K. Jagers (2018). *Polity IV project: Political characteristics and transitions, 1800–2017*. Noudettu 7.6.2019, osoitteesta <http://www.systemicpeace.org/inscrdata.html>.

World Bank (2018). *World Bank Country and Lending Groups*. Noudettu 7.6.2019, osoitteesta: <https://datahelpdesk.worldbank.org/knowledgebase/articles/906519-world-bank-country-and-lending-groups>.

Sekundääriaineisto

Geneven sopimus maasotavoimiin kuuluvien haavoittuneiden ja sairaiden aseman parantamisesta (1949). Noudettu 7.7.2019, osoitteesta https://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/1955/19550008/19550008_2.

Geneven sopimus merisotavoimiin kuuluvien haavoittuneiden, sairaiden ja haaksirikkoutuneiden aseman parantamisesta (1949). Noudettu 7.7.2019, osoitteesta http://finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/1955/19550008/19550008_3.

Geneven sopimus siviilihenkilöiden suojelemisesta sodan aikana (1949). Noudettu 7.7.2019, osoitteesta https://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/1955/19550008/19550008_5.

Geneven sopimus sotavankien kohtelusta (1949). Noudettu 7.7.2019, osoitteesta https://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/1955/19550008/19550008_4.

Geneven yleissopimusten lisäpöytäkirja kansainvälistä luonnetta vailla olevien aseellisten selkkausten uhrien suojelemisesta (II pöytäkirja) (1977). Noudettu 7.7.2019, osoitteesta https://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/1980/19800082/19800082_3.

Geneven yleissopimusten lisäpöytäkirja kansainvälisten aseellisten selkkausten uhrien suojelemisesta (I pöytäkirja) (1977). Noudettu 7.7.2019, osoitteesta https://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/1980/19800082/19800082_2.

Alexander, Amanda (2007). "The Genesis of the Civilian". *Leiden Journal of International Law* 20 (2), 359–376.

- Allansson, Marie, Erik Melander & Lotta Themnér (2017). "Organized violence, 1989–2016". *Journal of Peace Research* 54 (4), 574–587.
- Ball, M. Margaret (1951). "Bloc Voting in the General Assembly". *International Organization* 5 (1), 3–31.
- Barnett, Michael (2018). "Human rights, humanitarianism, and the practices of humanity". *International Theory* 10 (3), 314–349.
- Barnett, Michael, & Thomas G. Weiss (2008) "Humanitarianism: A Brief History of the Present". Teoksessa Michael Barnett & Thomas G. Weiss (toim.), *Humanitarianism in Question: Power, Politics, Ethics*. Ithaca: Cornell University Press, 1–48.
- Bartelson, Jens (2009). *Visions of World Community*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Bass, Gary (2000). "Jus post bellum". *Journal of Social Philosophy* 31 (1), 117–137.
- Beaumont, Peter (2018). "Huge spike in Yemen violence as civilian deaths rise by 164% in four months. *The Guardian* 26.9.2018. Noudettu 7.7.2019, osoitteesta <https://www.theguardian.com/global-development/2018/sep/26/huge-spike-in-yemen-violence-as-civilian-deaths-rise-by-164-in-four-months-hodeidah>.
- Bellamy, Alex J. (2004). "Supreme Emergencies and the Protection of Non–Combatants in War". *International Affairs* 80 (5), 829–850.
- Bellamy, Alex J. (2009). *Responsibility to Protect*. Cambridge: Polity Press.
- Bellamy, Alex J. (2012). "Massacres and Morality: Mass Killing in an Age of Civilian Immunity". *Human Rights Quarterly* 34 (4), 927–958.
- Bellamy, Alex J. (2013). "The Responsibility to Protect: Added value or hot air?". *Cooperation and Conflict* 48 (3), 333–357.
- Bellamy, Alex J. (2015). "The Responsibility to Protect Turns Ten". *Ethics & International Affairs* 29 (2), 161–186.
- Bellamy, Alex J. (2016). "The humanisation of security? Towards an International Human Protection Regime". *European Journal of International Security* 1 (1), 112–133.
- Bengston, David, & Zhi Xu (1995). "Changing National Forest Values: A Content Analysis". United States Department of Agriculture, tutkimuspaperi. Noudettu 7.7.2019, osoitteesta https://www.nrs.fs.fed.us/pubs/rp/rp_nc323.pdf.
- Bennett, Andrew (2015). "Found in Translation : Combining Discourse Analysis with Computer Assisted Content Analysis". *Millenium: Journal of International Studies* 43 (3), 984–997.
- Boot, M. (2014). *The Savage Wars of Peace: Small Wars and the Rise of American Power*. New York: Basic Books.
- Bothe, Michael, Martin Eaton, Waldemar A. Solf, & Karl Josef Partsch (2013). *New Rules for Victims of Armed Conflicts: Commentary on the Two 1977 Protocols Additional to the Geneva Conventions of 1949*. Leiden: Brill.
- Breakey, Hugh (2012). "The responsibility to protect: Game change and regime change". Teoksessa Popovski, Vesselin, Angus Francis & Charles Sampford (toim.), *Norms of Protection: Responsibility to Protect, Protection of Civilians and Their Interaction*. New York: UN, 11–39.
- Brooks, Thom (2013). *Just War Theory*. Leiden: Brill.
- Bull, Hedley (1977). *The Anarchical Society: A Study of Order in World Politics*. New York: Columbia University Press.

- Buzan, Barry, & Ana Gonzalez-Pelaez (2005). "'International community' after Iraq". *International Affairs* 81 (1), 31–52.
- Camilleri, Joseph A. (1998). "The UN's Place in the Era of Globalization: A Four-Dimensional Perspective". Teoksessa Paolini, Albert J., Anthony P. Jarvis & Christian Reus-Smit (toim.), *Between Sovereignty and Global Governance: The United Nations, the State and Civil Society*. London: Palgrave Macmillan, 333–350.
- Carey, Sabine C. (2007). "European Aid: Human Rights versus Bureaucratic Inertia?". *Journal of Peace Research* 44 (4), 447–464.
- Carpenter, R. Charli (2018). "'Women, Children and Other Vulnerable Groups': Gender, Strategic Frames and the Protection of Civilians as a Transnational Issue". *International Studies Quarterly* 49 (2), 295–334.
- Carter, David B. & Randall W. Stone (2014). "Democracy and multilateralism: The case of vote buying in the UN General Assembly". *International Organization* 69 (1), 1–33.
- Center for Systematic Peace (2019). *The Polity Project: About Polity*. Noudettu 7.7.2019, osoitteesta <http://www.systemicpeace.org/polityproject.html>.
- Chandler, David, & Edward S. Herman (2005). *From Kosovo to Kabul and Beyond: Human Rights and International Intervention*. London: Pluto Press.
- Chaney, Paul (2014). "The Substantive Representation of Women — Does Issue-Salience Matter? Party Politicization and UK Westminster Elections 1945 – 2010". *The British Journal of Politics and International Relations* 16 (1), 96–116.
- Chilton, Adam S. (2015). "The Laws of War and Public Opinion: An Experimental Study". *Journal of Institutional and Theoretical Economics*, 171 (1), 181–201.
- Choi, Ajin (2006). "With Us or Against Us: Major Contested Issues and Resolution Approval Rates in the United Nations General Assembly". *Korea Observer* 37 (4), 741–759.
- Claire, Arjun (2018). "From concept to practice: the long road to operationalising protection". *Disasters* 43 (1): 46–66.
- Cogen, Marc (2012). *Democracies and the Shock of War: The Law as a Battlefield*. Farnham: Routledge.
- Collier, Paul, V. L. Elliott, Håvard Hegre, Anke Hoeffler, Marta Reynal-Querol, & Sambanis, Nicholas (2003). *Breaking the Conflict Trap Civil War and Development Policy*. Washington, D.C.: The World Bank.
- Conforti, Benedetto, & Carlo Focarelli (2010). *The Law and Practice of the United Nations*. Leiden: Martinus Nijhoff.
- Cooper, Helene (2018). "U.S. Strikes Killed Nearly 500 Civilians in 2017, Pentagon Says". *The New York Times* 1.6.2018. Noudettu 7.7.2019, osoitteesta <https://www.nytimes.com/2018/06/01/us/politics/pentagon-civilian-casualties.html?module=inline>.
- Daponte, Beth Osborne (2007). "Wartime estimates of Iraqi civilian casualties". *International Review of the Red Cross* 89 (868), 943–957.
- Doyle, Michael W. (1986). "Liberalism and World Politics". *The American Political Science Review* 80 (4), 1151–1169.
- Eck, Kristine, & Lisa Hultman (2007). "One-sided violence against civilians in war: Insights from new fatality data". *Journal of Peace Research* 44 (2), 233–246.
- Eichenberg, Richard (2005). "Victory Has Many Friends: U.S. Public Opinion and the Use of Military Force, 1981–2005". *International Security* 30 (1), 140–177.

- Epps, Valerie (2013). "Civilian Casualties in Modern Warfare: the Death of the Collateral Damage Rule". *Georgia Journal of International and Comparative Law* 41 (2), 307–355.
- Erik, Gartzke (2007). "The Capitalist Peace". *American Journal of Political Science* 51 (1), 166–191.
- Etzioni, Amitai (2016). "The Saliency of Saliency in International Relations". *Brown Journal of International Affairs* xxii (ii), 237–251.
- Evans, Gareth. (2015). "The evolution of the Responsibility to Protect: from Concept and Principle to Actionable Norm". Teoksessa Ramesh Thakur & William Maley (toim.), *Theorising the Responsibility to Protect*. Cambridge: Cambridge University Press, 16–37.
- Fantom, Neil, & Umar Serajuddin (2016). "The World Bank's Classification of Countries by Income". World Bank Policy Research Working Paper. Noudettu 7.7.2019, osoitteesta <https://openknowledge.worldbank.org/bitstream/handle/10986/23628/The0World0Bank00countries0by0income.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.
- Fasulo, Linda M. (2015). *An Insider's Guide to the UN*. New Haven: Yale University Press.
- Ferdinand, Peter (2014). "Foreign policy convergence in Pacific Asia: The evidence from voting in the UN general assembly". *British Journal of Politics and International Relations* 16 (4), 662–679.
- Ferris, Elisabeth (2011). *The Politics of Protection*. Washington D.C.: Brookings Institution Press.
- Flippen, Alan (2014). "1964 at the U.N.: A Dispute With the Soviets and a Che Guevara Sighting". *The New York Times* 25.9.2014. Noudettu 7.7.2019, osoitteesta <https://www.nytimes.com/2014/09/26/upshot/1964-at-the-un-a-dispute-with-the-soviets-and-a-che-guevara-sighting.html>.
- Forsythe, David P. (2005). *The Humanitarians: The International Committee of the Red Cross*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Gade, Emily Kalah (2010). "Defining the non-combatant: How do we determine who is worthy of protection in violent conflict?". *Journal of Military Ethics* 9 (3), 219–242.
- Gartzke, Erik (1998). "Kant We All Just Get Along? Opportunity, Willingness, and the Origins of the Democratic Peace". *American Journal of Political Science* 42 (1), 1–27.
- Geras, Norman (2011). *Crimes Against Humanity: Birth of a Concept*. Manchester: Manchester University Press.
- Glanville, Luke (2011). "The antecedents of 'sovereignty as responsibility'". *European Journal of International Relations* 17 (2), 233–255.
- Glanville, Luke (2014). *Sovereignty and the Responsibility to Protect: A New History*. Chicago: University of Chicago Press.
- Gleditsch, Nils Petter; Peter Wallensteen, Mikael Eriksson, Margareta Stollenberg & Strand, Håvard (2002). "Armed Conflict 1946 – 2001: A New Dataset". *Journal of Peace Research* 39 (5), 615–637.
- Grant, Thomas D. (2009). *Admission to the United Nations: Charter Article 4 and the Rise of Universal Organization*. Leiden: Brill.
- Haagin sopimus maasodankäynnin oikeudesta ja tavoista (1907). Noudettu 7.7.2019, osoitteesta <https://ihl-databases.icrc.org/ihl/INTRO/195>.
- Hafner-Burton, Emilie M. & James Ron (2007). "Human rights institutions: Rhetoric and efficacy". *Journal of Peace Research* 44 (4), 379–383.

- Hafner–Burton, Emilie M., & Kiyoteru Tsutsui (2007). "Justice Lost! The Failure of International Human Rights Law To Matter Where Needed Most". *Journal of Peace Research* 44 (4), 407–425.
- Hagan, Jacinta O. (2013). "'With the best will in the world'?: Humanitarianism, non-state actors and the pursuit of ' purposes beyond ourselves '". *International Politics* 50 (1), 118–137.
- Hammargren, Henrik (2014). "International humanitarian law compliance – an illusion of knowledge". *Development Dialogue* 64, 94–102.
- Hecht, Catherine (2016). "The shifting salience of democratic governance: Evidence from the United Nations General Assembly General Debates". *Review of International Studies* 42 (5), 915–938.
- Hehir, Aidan (2010). "The responsibility to protect: 'Sound and fury signifying nothing'?" *International Relations* 24 (2), 218–239.
- Högström, John (2012). "Does the Choice of Democracy Measure Matter? Comparisons between the Two Leading Democracy Indices, Freedom House and Polity IV". *Government and Opposition* 48 (2), 201–221.
- Holloway, Steven (1990). "Forty Years of United Nations General Assembly Voting". *Canadian Journal of Political Science* 23 (2), 279–296.
- Holloway, Steven, & Rodney Tomlinson (1995). "The New World Order and the General Assembly : Bloc Realignment at the UN in the Post– Cold War World". *Canadian Journal of Political Science* 28 (2), 227–254.
- Hultman, Lisa (2013). "UN peace operations and protection of civilians: Cheap talk or norm implementation?". *Journal of Peace Research* 50 (1), 59–73.
- ICRC (2007). "International humanitarian law and the challenges of contemporary armed conflicts". *International Review of the Red Cross* 89 (867), 1427–1502.
- Jackson, Robert H. (2003). *The Global Covenant: Human Conduct in a World of States*. Oxford: Oxford University Press.
- Jarvis, Samuel (2018). "Assessing the Responsibility to Protect's motivational capacity: The role of humanity". *Journal of International Political Theory* 14 (1), 107–124.
- Johns, Robert, & Graeme A. M. Davies (2019). "Civilian Casualties and Public Support for Military Action: Experimental Evidence". *Journal of Conflict Resolution*, 63 (1), 251–281.
- Jones, Adam (2004). *Genocide, War Crimes and the West: History and Complicity*. London: Zed Books.
- Kaempfer, Sebastian (2009). "Double standards in US warfare: Exploring the historical legacy of civilian protection and the complex nature of the moral–legal nexus". *Review of International Studies* 35 (3), 651–674.
- Kaldor, Mary (2012). *New and Old Wars: Organized Violence in a Global Era*. Stanford: Stanford University Press.
- Kim, Dong Choon (2004). "Forgotten war, forgotten massacres—the Korean War (1950–1953) as licensed mass killings". *Journal of Genocide Research* 6 (4), 523–544.
- Kinsella, Helen (2011). *The Image Before the Weapon : A Critical History of the Distinction Between Combatant and Civilian*. Ithaca: Cornell University Press.
- Kleffner, Jann K. (2002). "Improving Compliance with International Humanitarian Law Through the Establishment of an Individual Complaints Procedure". *Leiden Journal of International Law* 15 (1), 237–250.

- Krippendorff, K. (2013). *Content Analysis: An Introduction to Its Methodology*. Lontoo: SAGE Publications.
- Lai, Brian & Vanessa A. Lefler (2017). "Examining the role of region and elections on representation in the UN Security Council". *The Review of International Organizations* 12 (4), 585–611.
- Larson, Eric V. & Bogdan Savych (2007). *Misfortunes of War: Press and Public Reactions to Civilian Deaths in Wartime*. Santa Monica: RAND Corporation.
- Lazar, Seth (2015). "Risky Killing and the Ethics of War". *Ethics* 126 (1), 91–117.
- Leebaw, Bronwyn (2007). "The politics of impartial activism: Humanitarianism and human rights". *Perspectives on Politics* 5 (2), 223–229.
- Leep, Matthew Coen (2015). "(Ac)Counting (for) their dead: Responsiveness to Iraqi civilian casualties in the US House of Representatives". *International Politics* 52 (1), 45–65.
- Lieberin koodi (1863). Noudettu 7.7.2019, osoitteesta <https://ihl-databases.icrc.org/ihl/INTRO/110>.
- Lijphart, Arend (1963). "The Analysis of Bloc Voting in the General Assembly: A Critique and a Proposal". *The American Political Science Review* 57 (4), 902–917.
- Luif, Paul (2003). "EU cohesion in the UN General Assembly". Occasional Paper. The European Union Institute for Security Studies.
- Malantowicz, Artur (2013). "Civil War in Syria and the 'New Wars' Debate". *Amsterdam Law Forum* 5 (3): 52–60.
- Malešević, Siniša (2008). "The sociology of new wars? Assessing the causes and objectives of contemporary violent conflicts". *International Political Sociology* 2 (2), 97–112.
- Mantilla, Giovanni (2017). "The Origins and Evolution of the 1949 Geneva Conventions and the 1977 Additional Protocols". Teoksessa Evangelista, Matthew & Nina Tannenwald (toim.), *Do the Geneva Conventions Matter?*. New York: Oxford University Press, 35–69.
- Marciaqo, Florent (2012). "Europeanisation at Work in the Western Balkans and the Black Sea Region: Is There an All-European Way of Voting in the United Nations General Assembly?". *Perspectives on European Politics and Society* 13 (2), 169–186.
- Marshall, Monty G., & Gabrielle C. Elzinga-Marshall (2017). *Global Report 2017: Conflict, Governance, and State Fragility*. Center for Systemic Peace.
- McKeogh, Colm (2007). "Civilian Immunity in War: From Augustine to Vattel". Teoksessa Igor Primoratz (toim.), *Civilian Immunity in War*. Oxford: Oxford University Press 62–83.
- McMahan, Jeff (2009). *Killing in War*. Oxford: Oxford University Press.
- McVeigh, Karen (2018). "'Crazy numbers': civilian deaths from airstrikes almost double in a year". *The Guardian* 8.1.2018. Noudettu 7.7.2019, osoitteesta <https://www.theguardian.com/global-development/2018/jan/08/civilian-deaths-from-airstrikes-almost-double-year>.
- Melander, Erik, Magnus Öberg, & Jonathan Hall (2009). "Are 'new wars' more atrocious? Battle severity, civilians killed and forced migration before and after the end of the Cold War". *European Journal of International Relations* 15 (3), 505–536.
- Mende, Janne (2019). "Are human rights western — And why does it matter? A perspective from international political theory". *Journal of International Political Theory*, 1–20.
- Mueller, John (1996). "Fifteen Propositions about American Foreign Policy and Public Opinion in an Era Free of Compelling Threats". Presentation at the National Convention of

the International Studies Association San Diego, California. Noudettu 7.7.2019, osoitteesta <https://politicalscience.osu.edu/faculty/jmueller/isa1996.pdf>.

Münkler, H. (2005). *The New Wars*. Cambridge: Polity Press.

Murray, Robert. (2013). "Humanitarianism, responsibility or rationality? Evaluating intervention as state strategy". Teoksessa Aidan Hehir & Robert Murray (toim.), *Libya, the Responsibility to Protect and the Future of Humanitarian Intervention*. New York: Palgrave, 15–33.

Neuendorf, Kimberly A. (2017). *The Content Analysis Guidebook*. Los Angeles: SAGE Publishing.

Newman, Edward. (2016). "What prospects for common humanity in a divided world? The scope for RtoP in a transitional international order". *International Politics* 53 (1), 32–48.

Niemeläinen, Jussi (2018). "Siviilien hätä Syyrian Itä–Ghoutassa pahenee joka hetki – Miksi hallitus pommittaa Damaskoksen lähiötä juuri nyt ja mihin tilanne voi johtaa?". Helsingin Sanomat. 1.3.2018. Noudettu 7.7.2019, osoitteesta <https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000005586105.html>.

Öberg, Marko Divac (2005). "The legal effects of resolutions of the UN Security Council and General Assembly in the jurisprudence of the ICJ". *European Journal of International Law* 16 (5), 879–906.

OCHA (2019). *Financial Tracking Service*. Noudettu 11.6.2019, osoitteesta <https://fts.unocha.org/>.

Panke, Diana (2013). "Regional power revisited: How to explain differences in coherency and success of regional organizations in the United Nations General Assembly". *International Negotiation* 18 (2), 265–291.

Panke, Diana (2014). "The UNGA—a talking shop? Exploring rationales for the repetition of resolutions in subsequent negotiations". *Cambridge Review of International Affairs* 27 (3), 442–458.

Pashakhanlou, Arash Heydarian (2017). "Fully integrated content analysis in international relations". *International Relations* 31 (4), 447–465.

Peltonen, Hannes (2013). *International Responsibility and Grave Humanitarian Crises: Collective Provision for Human Security*. New York: Taylor & Francis.

Peltonen, Hannes (2014). "In or out? International community membership: beliefs, behaviour, contextuality and principles". *Cambridge Review of International Affairs* 27 (3), 475–494.

Permanent Mission of Switzerland to the United Nations (2017). *The GA Handbook: A practical guide to the United Nations General Assembly*. Noudettu 7.7.2019, osoitteesta https://www.eda.admin.ch/dam/mission-new-york/en/documents/UN_GA_Final.pdf.

Peterson, M. J. (2005). *The UN General Assembly*. London: Taylor & Francis Group.

Popovski, Vesselin (2019). *Protection of Civilians: Bridging Policy and Practice*. YK. Noudettu 11.11.2019, osoitteesta <https://unu.edu/publications/articles/protection-of-civilians-bridging-policy-and-practice.html>.

Ralph, Jason (2014). "The liberal state in international society : Interpreting recent British foreign policy". *International Relations* 28 (1), 3–24.

Ramos, Howard, James Ron & Oskar Thoms (2007). "Shaping the Northern Media's Human Rights Coverage, 1986 – 2000". *Journal of Peace Research* 44 (4), 385–406.

- Ramsden, Michael (2016). "'Uniting for Peace' and Humanitarian Intervention: The Authorising Function of the UN General Assembly". *Washington International Law Journal* 25 (2), 267–305.
- Renz, Bettina, & Sibylle Scheipers (2012). "Discrimination in aerial bombing: An enduring norm in the 20th century?". *Defence Studies* 12 (1), 17–43.
- Rimaila, Elisa (2019). "Kun isot pojat sotivat, sodan säännöt unohtuvat". *Helsingin Sanomat* 20.4.2019. Noudettu 7.7.2019, osoitteesta <https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000006078701.html>.
- Roberts, Adam (2010). "Lives and statistics: Are 90% of war victims civilians?". *Survival* 52 (3), 115–136.
- Rose, Steven J. (2014). "Moving Forward with the Responsibility to Protect: Using Political Inertia to Protect Civilians". *Boston College International & Comparative Law Review* 37 (1), 209–204.
- Roser, Max (2018). *War and Peace*. Noudettu 7.7.2019, osoitteesta <https://ourworldindata.org/war-and-peace>.
- Russett, Bruce (1993). *Grasping the Democratic Peace*. Princeton: Princeton University Press.
- Sampford, Charles, & Ramesh Thakur (2015). "From the right to persecute to the Responsibility to Protect: Feuerbachian inversions of rights and responsibilities in state–citizen relations". Teoksessa Ramesh Thakur & William Maley (toim.), *Theorising the Responsibility to Protect*. Cambridge: Cambridge University Press, 38–58.
- Schindler, Dietrich (2003). "International Humanitarian Law: Its Remarkable Development and its Persistent Violation.". *Journal of the History of International Law* 5 (2), 165–188.
- Schotten, Gregor, & Anke Biehler (2008). "The Role of the UN Security Council in Implementing International Humanitarian Law and Human Rights Law". Teoksessa Roberta Arnold & Noelle Quenivet (toim.), *International Humanitarian Law and Human Rights Law: Towards a New Merger in International Law*. Leiden: Martinus Nijhoff, 309–330.
- Schulzke, Marcus, & Amanda Cortney Carroll (2018). "Corrective justice for the civilian victims of war: compensation and the right to life". *Journal of International Relations and Development* 21 (2), 372–395.
- Schütte, Robert (2014). *Civilian Protection in Armed Conflicts: Evolution, Challenges and Implementation*. Wiesbaden: Vieweg.
- Security Council Report (2015). *Protection of civilians in armed conflict*. Noudettu 7.7.2019, osoitteesta <https://www.securitycouncilreport.org/research-reports/protection-of-civilians-in-armed-conflict.php>.
- Sewall, Sarah (2013). "Limits of Law: Promoting Humanity in Armed Conflict". Teoksessa Sarat, A., L. Douglas & M. Merrill Umphrey (toim.), *Law and War*. Stanford: Stanford University Press, 23–47.
- Shaw, Martin (2005). *The New Western Way of War: Risk-transfer War and its Crisis in Iraq*. Cambridge: Polity.
- Shesterinina, Anastasia, & Brian L. Job (2016). "Particularized protection: UNSC mandates and the protection of civilians in armed conflict". *International Peacekeeping* 23 (2), 240–273.
- Slaughter, Anne-Marie, & William Burke-White (2004). "An International Constitutional Moment". *Harvard International Law Journal* 43 (1), 1–20.
- Slim, Hugo (2003). "Why protect civilians? Innocence, immunity and enmity in war". *International Affairs* 79 (3), 481–501.

- Snow, D. M. (1996). *Uncivil Wars: International Security and the New Internal Conflicts*. Boulder: Lynne Rienner Publishers.
- Steflja, Izabela, & Jessica Trisko Darden (2013). "Making Civilian Casualties Count: Approaches to Documenting the Human Cost of War". *Human Rights Review* 14 (4), 347–366.
- Tannenwald, Nina (2017). "Assessing the Effects and Effectiveness of the Geneva Conventions". Teoksessa Matthew Evangelista & Nina Tannenwald (toim.), *Do the Geneva Conventions Matter?* New Haven: Oxford University Press, 1–34.
- Taylor, Glyn, Victoria Holt & Max Kelly (2009). *Protecting Civilians in the Context of UN Peacekeeping Operations Successes, Setbacks and Remaining Challenges*. New York: YK.
- Teitel, Ruti G. (2011). *Humanity's Law*. New York: Oxford University Press.
- Thomas, W. (2001). *The Ethics of Destruction: Norms and Force in International Relations*. Ithaca: Cornell University Press.
- UNDP (1990). *Human Development Report 1990*. New York: Oxford University Press.
- UNDP (1994). *Human Development Report 1994*. New York: Oxford University Press
- UNDP (1998). *Human Development Report 1998*. New York: Oxford University Press
- UNRIC (2019). *Being a Member of the World's Biggest Club*. Noudettu 4.6.2019, osoitteesta <https://www.unric.org/en/the-general-assembly/27007-being-a-member-of-the-worlds-biggest-club>.
- Vaggi, Gianni (2017). "The rich and the poor: A note on countries' classification". *PSL Quarterly Review* 70 (280), 59–82.
- Valentino, Benjamin, Paul Huth & Dylan Balch-Lindsay (2004). "'Draining the sea': Mass killing and guerrilla warfare". *International Organization* 58 (2), 375–407.
- Van Baarda, Th. A. (1994). "The Involvement of the Security Council in Maintaining International Humanitarian Law". *Netherlands Quarterly of Human Rights* 12 (2), 137–152.
- Verkuilen, Jay, & Gerardo L. Munck (2002). "Conceptualizing and Measuring Democracy: Evaluating Alternative Indices". *Comparative Political Studies* 35 (1), 5–34.
- Themnér, Lotta (2018). *UCDP/PRIO Armed Conflict Dataset Codebook*. Uppsala University.
- Walsh, James Igoe (2015). "Precision Weapons, Civilian Casualties, and Support for the Use of Force". *Political Psychology* 36 (5), 507–523.
- Walzer, M. (1977). *Just and Unjust Wars: A Moral Argument with Historical Illustrations*. New York: Basic Books.
- Walzer, Michael. (1992). *Just and Unjust Wars: a moral argument with historical illustrations*. New York: Basic Books.
- Wells, Donald A. (2005). *The United Nations: States Vs International Laws*. New York: Algora Publishing.
- Welsh, Jennifer (2008). "The Security Council and Humanitarian Intervention". Teoksessa Lowe, Vaughan, Adam Roberts, Jennifer Welsh & Dominik Zaum (toim.), *The United Nations Security Council and War: The Evolution of Thought and Practice Since 1945*. New York: Oxford University Press, 535–562.
- Western, Jon (2011). "Protecting States or Protecting Civilians: the Case for R2P". *The Massachusetts Review* 52 (2), 348–357.

Wheeler, Nicholas J. (2000). *Saving Strangers: Humanitarian Intervention in International Society*. New York: Oxford University Press.

World Bank (2018). *World Bank Country and Lending Groups*. Noudettu 7.7.2018, osoitteesta <https://datahelpdesk.worldbank.org/knowledgebase/articles/906519-world-bank-country-and-lending-groups>.

World Bank (2019a). *How are the income group thresholds determined? – World Bank Data Help Desk*. Noudettu 3.6.2019, osoitteesta <https://datahelpdesk.worldbank.org/knowledgebase/articles/378833-how-are-the-income-group-thresholds-determine>.

World Bank (2019b). *The World Bank – What We Do*. Noudettu 12.6.2019, osoitteesta <http://www.worldbank.org/en/about/what-we-do>.

YK (1945) *Yhdistyneiden kansakuntien peruskirja*. Noudettu 7.7.2019, osoitteesta https://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/1956/19560001/19560001_2.

YK (1950). *YK:n yleiskokouksen päätöslauselma 377*. A/RES/5/377.

YK (1950b). *YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselma 85*. S/RES/85.

YK (1996). *Promotion and Protection of the Rights of Children: Impact of Armed Conflict of Children*. Report of the Secretary-General. A/51/306.

YK (1998). *The causes of conflict and the promotion of durable peace and sustainable development in Africa*. Report of the Secretary-General. S/1998/318.

YK (1999a). *Protection of Civilians in Armed Conflict*. Report of the Secretary-General. S/1999/957.

YK (1999b). *Statement by the President of the Security Council*. S/PRST/1999/6.

YK (2005). *YK:n yleiskokouksen päätöslauselma 60/1*. A/RES/60/1.

YK (2014). *YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselma 2175*. S/RES/2175.

YK (2015). *YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselma 2222*. S/RES/2222

YK (2016). *YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselma 2286*. S/RES/2286.

YK (2018). *YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselma 2417*. S/RES/2417.

YK (2019a). *Protection of civilians in armed conflict*. Report of the Secretary-General. S/2019/373.

YK (2019c). *United Nations Regional Groups of Member States*. Noudettu 7.6.2019, osoitteesta <https://www.un.org/depts/DGACM/RegionalGroups.shtml>.

YK (2019d). *What is the difference between a resolution and a decision?*. Noudettu 11.6.2019, osoitteesta <http://ask.un.org/faq/14484>.

Zaum, Dominik (2008). "The Security Council, the General Assembly, and War: The Uniting for Peace Resolution". Teoksessa Vaughan Lowe, Adam Roberts, Jennifer Welsh & Dominik Zaum (toim.), *The United Nations Security Council and War: The Evolution of Thought and Practice Since 1945*. New York: Oxford University Press, 154–174.

Zehfuss, Maja (2012). "Killing Civilians: Thinking the Practice of War". *The British Journal of Politics and International Relations* 14 (3): 423–440.